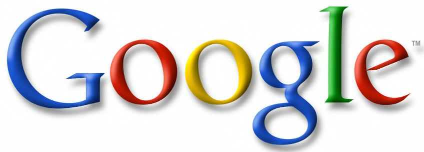
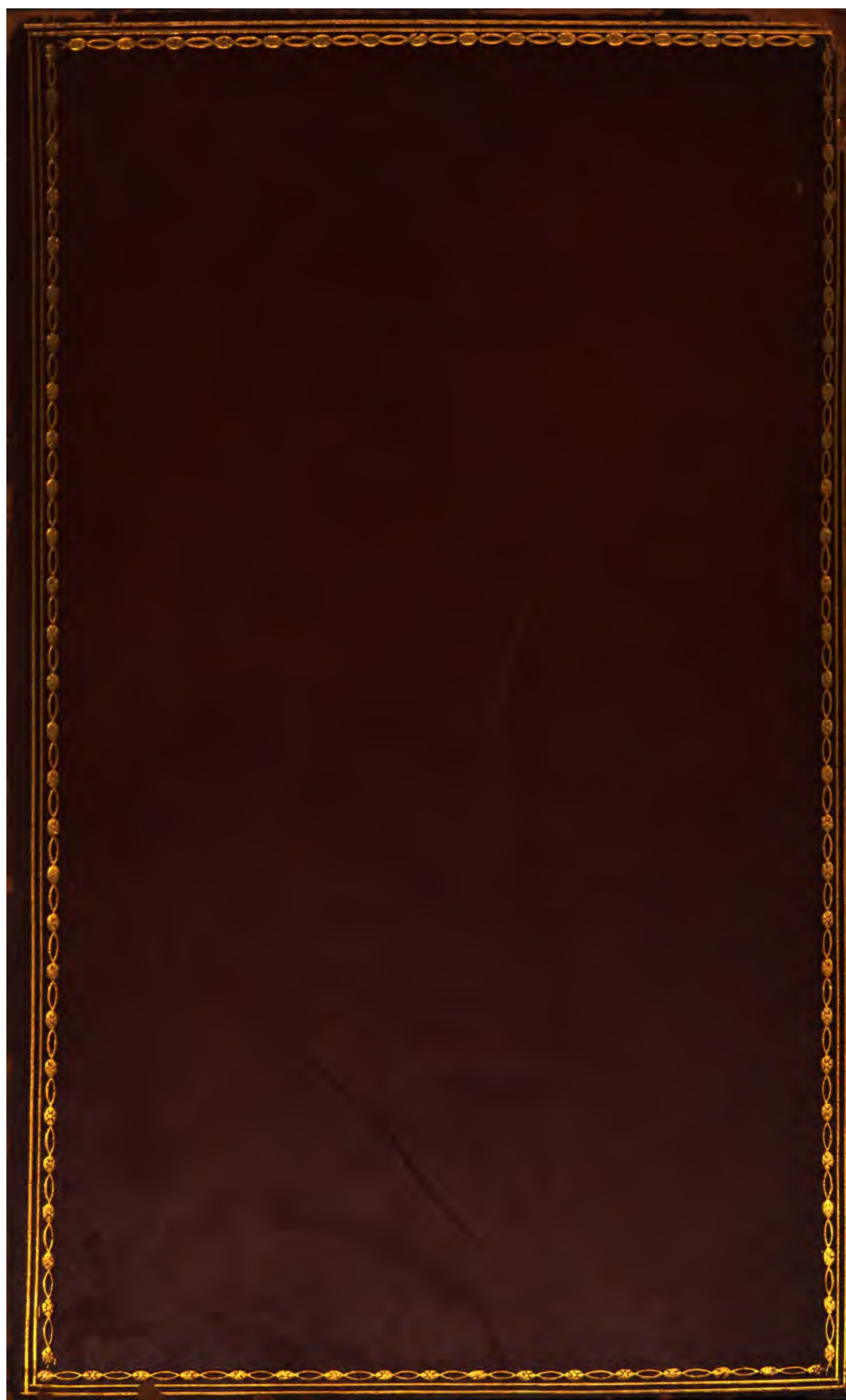

263 Brydges.—Joannis Pierii Valeriani Bellunensis, de Litteratorum Infelicitate libri duo, cura Dom. Egerton Brydges, Bart. *with Account of his Life, and interesting Remarks on his Writings, in English*, 8vo. *morocco, gilt leaves*, VERY RARE, 2*l*. 12*s*. 6*d*.
GENEVA, 1821

Only eighty-seven copies, privately printed for presents, by Sir Egerton.

JOANNIS PIERII VALERIANI

DE

LITTERATORUM INFELICITATE.

JOANNIS PIERII VALERIANI BELLUNENSIS,

DE LITTERATORUM INFELICITATE,

LIBRI DUO.

EDITIO NOVA.

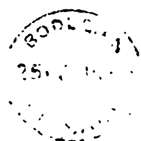
CURANTE DOM. EGERTON BRYDGES, Bar.[te]

GENEVÆ,
TYPIS GUL. FICK.

87 EXEMPLARIA.

1821.

NOTITIÆ BIBLIOGRAPHICÆ.

Joannes Antonius Vulpius (in *La Libreria de' Volpi*) ita habet de hoc *Libro Valeriani*: (*Venetiis*, 1620, *in*-8.°)

« *Liber ob* EXIMIAM RARITATEM *paucis abhinc annis in Germania recusus*, *in*-12. »

CATALOGUS EDITIONUM

ADHUC EDITORI COGNITARUM.

I. *Joannis Pierij Valeriani Bellunensis*, *de Litteratorum Infelicitate*, *Libri Duo. Ejusdem Bellunensia. Nunc primum a Bibliotheca Lolliana in lucem edita. Venetiis apud Jacobum Sarzinam*, 1620, *in*-12.

II. *Joannis Pierij Valeriani Bellunensis*, *de Litteratorum Infelicitate*, *Libri Duo. Amstelodami apud Cornelium Joannis Bibliopolam prope novum Templum ad Scholas Latinas*, 1647, *in*-12. *Cornelii Tollii, ad Pierij Valeriani de Litteratorum Infelicitate Librum*, *Appendix. Amstelodami*, *apud Cornelium Joannis*, 1646, *in*-12.

III. *Joannis Pierij Valeriani Bellunensis*, *nec non Cornelii Tollii*, *de Litteratorum Infelicitate libelli. Bono Infelicium recusi. Helmestadi typis Jacobi Mulleri*, 1664, *in*-12.

IV. *Joannis Pierij Valeriani Bellunensis Hieroglyphica, sive de Sacris Ægyptiorum aliarumque Gentium Litteris*

Commentariorum Lib. VIII., *duobus aliis ab eruditissimo viro annexis. Accesserunt loco Auctarii Hieroglyphicorum Collectanea ex veteribus et recensioribus auctoribus descripta, et in sex libros ordine alphabetico digesta: Horapollinis item Hieroglyphicorum libri duo ex postrema Davidis Hœschelii correctione. Præterea ejusdem Pierii Declamatiuncula pro Barbis Sacerdotum :* DE INFELICITATE LITTERATORUM LIBRI DUO ; *denique Antiquitatum Bellunensium Sermones Quatuor. Editio ad novissimas Germaniæ composita, quibus et annotationes ad marginem atque necessarias Indices debet. Francofurti ad Moenum, sumptibus Christiani Kirchneri, typis Wendelini Moervaldi,* 1678, *in*-4.°

V. *Analecta de Calamitate Litteratorum. Petri Alcyonii Medices Legatus, sive de Exilio Libri duo. Accessere Joannes Pierius Valerianus et Cornelius Tollius de Infelicitate Litteratorum, ut et Josephus Barberius de Miseria Poetarum Græcorum, cum Præfatione Jo. Burchardi Menckenii, et Indice copioso. Lipsiæ apud Fridericum Gleditsch,* 1707, *in*-12.

Ex Præfatione J. B. Menckenii, *ad Librum cui titulus* : Analecta de Calamitate Litteratorum. (Lips 1707, *in-12*). *Dedicata ad Dominum* Joannem ROBINSON, M. Brit., Reginæ Sueciæ Legatum, etc.

Haud existimabis alienum quod Libris *De Exilio Petri Alcyonii*, Jo. Pierii Valeriani *De Infelicitaté Litteratorum* Libellum, lepidum profecto atque elegantem adjecimus, quem, etsi cum ampliori ejus *Hieroglyphicorum* opere recensus est, magis tamen usui studiosorum accommodatum fore putavimus, si minori formæ ederetur.

Tristis nimirum est utriusque libri materia; dialogo uterque conscriptus, stylo luculento, rem litterariam ornat egregiè, et qui vel titulos inter se comparaverit, alterum judicabit alterum sibi imitandum proposuisse.

Ut prætermittam hoc loco, quæ apud *Cornelium Tollium* leges, qui quum supplementa libri dedit, ipsum Valerianum in numerum *Infelicium Litteratorum* retulit : Fuit hic idem Valerianus Poeta et Orator paucis comparandus. Quare cum antea *Joannes Petrus* vocaretur,

præceptor ejus M. Antonius Sabellicus eum pro *Petro Pierium*, quod Pierides Musas amicas haberet, appellavit; quod nomen quam verè ipsi impositum fuerit, ex eo apparet, quod communi quodam eruditorum consensu comprobatum est.

Habuit autem familiares sui ævi doctissimos Baptistam Egnatum, Cælium Calcagninum, Syncerum Sannazarium, atque ante alios Petrum Bembum Cardinalem, cujus in intimam amicitiam pervenerat.

Scripsit, ut nosti, præter eruditissimum illud *Hieroglyphicorum opus*, *Antiquitates Bellunenses*, *Sphæræ Compendium*, Dissertationem *Pro Sacerdotum Barbis*, quam ad Cardinalem Hyppolitum Medicem, discipulum quondam suum misit; tum *Carmina*; atque *alia*; et de *Virgilio* imprimis optimè meruit, quem, collatis variis codicibus, emendavit, ut fatetur testis omnium exceptione major, Ludovicus Vives.

In cæteris vero hunc *De Infelicitate Litteratorum* Libellum auro contra carum semper, et acceptum habui, quem Aloysius Lollinus, Belluni Episcopus, primus e sua Bibliotheca *Venetiis* MDCXX typis accuratè vulgavit, quam editionem nos quoque secuti sumus.

Cum verò Italos tantum aliquos recenseat VALERIANUS, operæ pretium existimavit *Cornelius Tollius*, ut et prætermissos ab illo Italos nonnullos et Gallos adderet, cujus adeo supplementum pari selectione et sermonis elegantia

conscriptum dignissimum nobis visum est, quod VALERIANO adjungeremus. Denique ab instituto nostro alienum nihil commisisse nos speramus, cum *Josephi Barberii de Miseria Poetarum Græcorum* opellam ultimo loco adjecimus, quam ut splendidissime Græcorum antiquatum Thesauro insereret dignam quoque putavit ipse *Gronovius.* De Latinis autem et Vernaculis Poetis quæ idem auctor minatus est, nondum, quantum mihi constat, lucem adspexere.

Quantum ad *Joannis Antonii Campani* viri incomparabilis, Poema *De Miseria Poetarum* (1), à *Barberio* præmissum, supervacaneum esse existimo, ut nunc sive de *Campano* ipso, sive de operibus ejus fusius agam; id enim fiet propediem, ubi venustissimæ ejus *Epistolæ* e tenebris, quibus ultra duo sæcula sepultæ quasi jacuerunt, in lucem protrahentur.

Utinam verò soli inter eruditos infelices ac miseri fuissent, quorum in his opusculis exempla magno numero comparent.

Poteram equidem addere longè plures, si eorum sequi consuetudinem voluissem, qui nulla aliorum opera in lucem vendicari posse arbitrantur, nisi suas etiam nugas adjungerint, et veteri vesti novam laciniam adsuerint.

Nam ut hoc loco paucos, eosque cives tuos, vir excellentissime (2), strictim tantummodo, et quasi per transitum considerem.

(1) Vide, Res Lit. II, p. 115.

(1) Joannes Robinson, Anglus, ad quem hæc Editio Menckenii dedicata est.

Nosti *Fr. Baconum*, Verulamium, illum eruditorum Angliæ Coryphæum, quem in senectute maxima rei familiaris angustia laborasse, etiam exteri testantur.

Thomam Fullerum, et *Richardum*, *Bakerum*, Historicos, *Robertum Greene*, Poetam, paupertate prope enectos fuisse accepimus.

Quin ipse etiam *Jacobus Usserius*, insigne illud Ecclesiæ Anglicanæ decus, cum anno superioris sæculi quadragesimo ex Hybernia ob nefandam Protestantium stragem exulare cogeretur, vix unde victum caperet, reliquum habebat; ut taceam eundem biennio post in ipsa Anglia a militibus Bibliotheca et schedis suis omnibus fuisse spoliatum.

Quid dicam de *Joanne Lelando*, qui de Britanniæ scriptoribus egregiè meritus, in apertam demum phrenesin incidisse fertur?

Quid de *Simone Thurway*, virò eruditissimo, qui in eam demum ruditatem incidit, ut ipsos etiam litterarum characteres ignoraret?

Quid *Fischerum*, et .... memorem, visu inde a nativitate destitutos?

Quid *Jo. Miltonum*, quem ut Tolandus prorsus luminibus destitutum neget, non tamen inficiatur fuisse litteratum infelicem?

Quid denique *Thomam Morum*, et tot alios doctissimos viros, extremo supplicio in Anglia affectos?

At illi demum omnium infelicissimi fuere, qui Socraticum mortis genus sibi elegerunt.

Sic *Jacobus Chaloner*, cujus scrinia in colligendis Angliæ antiquitatibus diligenter excussit Robertus Robinson, cicutam bibens sibi ipsi conscivit mortem.

Quid *Henricum Butts*, Vicecancellarium Cantabrigiensem cum sibi ipsi gulam laqueo fregisse, nemo est fere, qui ignoret?

Et vix lacrymis mihi tempero, quoties Philologum et Poetam eximium, *Thomam Creech*, quem et Oxonii amicum, et deinde quum Cantabrigiam peterem, comitem itineris suavissimum habui, paucis abhinc annis eo redactum insaniæ memini, ut eodem mortis genere perire decrevit.

THEOPHILI SPIZELII TESTIMONIUM.

SPIZELIUS in *Dissertatione Præliminari* Operis, cui titulus est FELIX LITTERATUS (*Augustæ Vindelicorum*, 1676, *in*-8°), hæc in initio habet verba.

ANIMUM non semel cogitatio subiit, unde tantum fortunæ erga VIROS LITTERATOS odium, ut à longo seculorum decurso tempore assidua in eos calamitatum et miseriarum fulmina emiserit, plerosque gravi egestatis subjecerit jugo, quosdam duriori excruciarit carcere, alios in exilium egerit, nonnullos injuriis innumeris affectos horrendæ tandem dederit internecioni, adeoque universum fere Orbem eruditum tantis cladibus insignem effecerit, ut nihil fere in eo lætabile unquam sit deprehensum.

Molestum equidem foret, arduumque nimis, omne infelicitatis litterariæ excutere seminarium, atque miserandas maximorum etiam Ingeniorum commemorare ruinas.

Jo. Pierius Valer. in Lib. De Infél. Lit. Ed. Helm. 1664.

Non paucos ex sola Italia *Pierius* recensuit sui prope temporis viros, præclaris animi dotibus, pariter ac fortunæ novercantis ludibriis illustres.

Plures *Pieriano* pegmati doctissimus adposuit TOLDIUS.

Innumeros uterque scriptor sive data operâ, sive invito silentio prætermisit.

Non paucos equidem hoc ipsum, quo vivimus, ævum novit viros doctrinâ meritisque in Rempublicam litterariam graves, qui fato lugubri à felicitatis throno deturbati, pro speratis eventibus prosperis, calamitates gravissimas et fulminantes miserias aspexere, et qui (ne ullum infelicitatis genus a litteratis abesset), etiam suas sibimet invisas projecere animas.

Quod si verò in prima deploratæ atque tot illustribus documentis incunabula sive malorum literatos viros exercentium causam palmariam inquisiverimus, quamobrem tot ab orbe condito et restituto eruditorum myriades, graves adeò tempestates subierint, et vitæ non minus quam famæ, fluxæ felicitatis pariter ac beatæ æternitatis tristem passæ sint jacturam, ipso meridiano sole clarius elucescet, plurimos Musarum filios culpâ non nisi propriâ tantæ miseriæ barathrum incurrisse, atque ob pudendas animi sui labes iratam habuisse Nemesin, *cum* (ipso Platone enunciante), *summa ingenia summis plerisque vitiis laborent.*

Tanta profecto peccatorum in Orbe literato magnitudo semper fuit, tantaque frequentia ut concatenatâ quasi sordium atque impuritatum serie SS. Numinis Majestatem lacessiverint læserintque doctorum hominum innumeri, ejusque justitiam in temporale non minus quam sempiternum sui exitium ac perennans supplicium provocarint.

Jo. Bisselius Illustr. Ruinar. Dec. III. p. 622. seqq.

Non sine curâ studioque singulari Vir nostrà ætate celebris notavit præstantissimorum quorundam, et poetica quamprimis facultate illustrium hominum miserabiles ruinas, verum iis probe perspectis, liquido constabit, plerosque malo suo culpave propria extremam incurrisse calamitatem, cum in tractandis quidem excolendisque litterarum studiis illi fuerit assidui, nullam tamen pietatis et Religionis, sive honestatis pudorisque habuerint rationem.

VITA PIERII VALERIANI.

(*Ex Museo Historico et Physico Joannis Imperialis.* Venetis apud Juntas, 1640, *in*-4.°)

Pierius Valerianus ex Bolzana gente Belluni pervetusta prodiit, Urbano patruo institutori successor, rara selectioris studii notitia perpolito. Hinc emerito utriusque fato objecta sibi invicem ipsorum e marmore icon, in meridionali externo templi Fratrum Minorum latere, Venetiis stat infixa; ut quos pares nexerunt animorum instinctus, corporis etiam obtutu non longe dissitos posteritas veneretur.

Ejusdem auspicio patrui, cui virtutis ergo Leo Decimus adhuc adolescens, humanioribus litteris informandus obtigerat, Florentiam hic appetens aliquantisper in illo tunc Grecorum excellenti conventu, egregia Laurentii Medices liberalitate excito moratus peregrinæ eruditionis præstantiam adjunxit.

In Leonis postea fidem, et clientelam susceptus, indeque ab ejus obitu inter Clementis Septimi digniores electus aulicos, eam modestiæ atque integritatis laudem emeruit, ut ejus curæ

Hyppoliti, Alexaudri, et Caterinæ nepotum educationem Clemens commiserit : eorum alter Cardinalis, alter Dux patriæ primus, tertia Gallorum ex connubio Regina perennibus virtutum cumulis, illustrem æternamque præceptoris memoriam reddidere.

Ab opiferis istorum manibus, quanta sibi rei familiaris potuissent accedere, refertissimus litterorum cætus Mediceorum munificentia spectabilis judex esto. Ipse tamen insito quodam mediocritatis adfectu, suis satis rebus consultum fore putavit, si honesto in otio ab urbanis exemptus curis, sacra Musis facere pro libito posset.

Ac illud obfirmati ejus virtute animi præstet fidem, quod primum Justinopolis, mox etiam Avenionis designatus antistes, utrumque honoris et pietatis munus constantissimè detrectavit, unica prothonotarii apostolici, et comitis dignitate contentus.

Ejus scripta cum poetica, tum physica, et historica, et oratoria, versantur jam eruditorum in manibus peracris ingenii adscita laude, cum vere in singulis solidæ nervos doctrinæ liceat agnoscere, vel id summo testante Scaligero, qui Pierium poetæ nomine prorsus dignum, non versificatoris affirmat.

Vulgatissimum præ cæteris Hyerogliphicorum opus, quod arcanas Ægyptiorum refert notas, dum curiosos antiquitatis reddit abunde satures, præclara moralis, ac politicæ documenta

recolit, ad imitabilem non insipientis populi normam congesta.

Demum hic sui compos, suique domitor, ac æterna quasi Pallados laura redimitus, cum terrenas exosus ærumnas ad cælestia quotidie aspiraret, fato functus est Patavii, anno ætatis octuagesimo primo, natalis Domini M. D. LVIII. Parentis obitum Pierides, antesignani doctiores quique familiaris intimi Patavinus Pontifex, justitia, lacrimis, funebri pegmate decorarunt.

In extremo pariete Fratrum Minorum, Venetiis.

D. O. M.
PIERIO VALERIANO BOLZANIO,
BELLUNENSI,
CUJUS SI NEGOTIA DIU APUD SUMMOS
PRINCIPES CURATA NORIS,
NIHIL EUM UNQUAM LEGERE, NEDUM SCRIBERE
POTUISSE DICAS.
SIN QUÆ MULTA TAM DOCTA SCRIPSERIT
INSPICIAS,
NULLI HOMINUM OTIA QUIETIORA CONTIGISSE
JUDICES.
JO. CORNELIUS FANTINI PATRITII VENETI FILIUS,
ET FRATRES LOCUM AMICO SUO INTIMO
VNANIMES CONCESSERE.

DEDICATIO.

(Secundæ Editionis. *Amstelod.* 1647.)

Amplissimo, et Spectatissimo Viro, Guilielmo Backero, Inclytæ Amstelodamensis Reipublicæ Consuli, S. P.

Offero tibi libellum, Vir Amplissime, nunquam hactenus ultra Alpes, nisi a nobis, excusum. Est is Pierii Valeriani Contarenus : sive de Litteratorum Calamitate, ob fortunæ incerta, Dialogus. Hunc in Musarum scriniis diu adservatum, juris fecit publici Aloysius Lollinus, Belluni, dum viveret, Episcopus : qui cum autoris memoriæ, laudique vehementer faveret, extare etiam voluit inter cætera excultissimæ ejus eruditionis monumenta. Quandoquidem verò his in terris longe esset *rarissimus*; imo *eruditorum paucis conspectus*; idem tamen ob argumenti præstantiam lectu dignissimus, rem gratam me facturum putavi, si librum recuderem, ejusque nostris etiam hominibus copiam darem majorem. Visum itaque est, Te potissimum, Spectatissime Consul, Patronum adsumere cæpti operis : ut dignitatem, quam

in Italia auxit Bellunensis Episcopus, apud nos tua et virtus, et auctoritas. Ea enim utraque tanta sunt, ut cum innumeros inde frictus perceperit Respublica, majores tamen, melioresque, Te iterum Consule, sperare sibi ausit. Impulit me quoque devotionis erga te indicandæ studium; quam cum in magnis non possim, lubens præsto in iis, quæ mearum sunt virium. Illa tamen tanta est, ac si in magnis foret; quantoque minor facultatis nostræ potestas, tanto major devotionis, et observantiæ magnitudo. Vale, Amplissime Vir, diu inclitæ Amstelodamensis Reip. bono vive incolumis.

Dignitatis Tuæ Devotissimus Cultor,

CORNELIUS JOANNIS.

JOANNIS PIERII

VALERIANI

BELLUNENSIS,

DE

LITTERATORUM INFELICITATE,

LIBRI DUO.

NUNC PRIMUM È BILLIOTHECA LOLLINIANA IN LUCEM EDITA,

VENETIIS,
APUD JACOBUM SARZINAM.

MDCXX.

ALOYSIUS
LOLLINUS BELLUNI EPISCOPUS
BELLUNENSIBUS SUIS P. S.

PIERII Valeriani Bellunensia (1) in hanc usque diem apud me in scrinijs Musarum asseruata, publici juris facere decreui, ea potissimum causa permotus, ne vos, quos ego et mea sponte, et ex suscepto multò magis munere omni, non tam Virtutum Christianarum, quam honestorum studiorum genere florentes cupio, antiquitatum urbis vestræ, atque originis ignari in patria peregrinari videremini. Simul ut labor iste tam præclarus viri eloquentia, et eruditionne excultissimi, cuius equidem memoriæ, laudique vehementer faveo, extaret inter cætera illius monumenta testis pietatis suæ in vos omnes. Quod et Patriæ vestræ, quæ tali alumno meritò se iactat, perhonorificum; et vobis, qui tanto ciue gloriamini non indecorum censeo futurum. Bellunensibus coniungi eiusdem auctoris dia-

(1) These *Antiquitates Bellunenses*, which accompanied the first edition of this Tract *De Infelicitate Litteratorum*, are omitted in this Reprint.

logum curaui *De Calamitatibus Litteratorum* ob casuum varietatem, et interlocutorum amplitudinem lectu, nisi fallor, haud injucundum. Romæ enim habitus narratur apud *Gasparem Contarenum* Virorum sui sæculi, vel potiùs heroum optimum, doctissimum; qui non multo post tempore S. R. E. Cardinalis primùm, deinde Episcopus Belluni declaratus, civitatem vestram tanti splendore nominis illustrat. Valete mea cura, et flagrantissimum meum in vos studium uberioris spe profectus alite. Belluni in statiuis. Idibus Junij, MDCXX.

JOANNIS PIERII VALERIANI
DE LITTERATORUM INFELICITATE

LIBER PRIMUS.

Cum proximis diebus fama de Clementis Septimi Pontificis Maximi obitu vanis rumoribus euagata Hippolytus, et Alexander nepotes ejus Romam expeditissimis itineribus profecti essent; lentius ego cum comitatu domestico subsecutus, postero quam in urbem ingressus sum die, nihil antiquius duxi, quàm Gasparem Contarenum Oratorem Venetum inuisere, quem virum ingenio, doctrina, et summa quadam sapientia clarissimum à primis adolescentiæ annis assiduè colueram. Verum accidit, ut eo ipso die, quo domum eius accesseram, ipse, piæ rei causa septem sacrosancta Divum pulvinaria supplicaturus inuiserit. Erant enim lustrici dies, quos unoquoque anno quadragenos purificationi consecrauit nostra pietas. Vixque pulsatis foribus herum domi non esse, et eo profectum responsum acceperam, iterque simul ad Petrum Melinum illisce ædibus haud procul habitantem, verteram, cum amici iucundissimi *Laurentius Grana* Siginorum Antistes, et *Angelus Colotius* incomparabili probitate vir, Græcè, et Latinè doctissimus, mihi obuiam facti sunt, quos cùm salutassem, et, quò tenderent, interrogassem, ad rarissimum hunc, ædes indicantes, virum vultu admodum hilari responderunt. Quibus ego, frustra inquam, hodie huc accessitis : nam ego quoque

eum salutaturus huc adueneram ; verùm eum domestici puluinaria septem inuisisse aiunt, quare nulla reliqua fit spes, ut hominis conspectu hodie fruamur. Sed quid obsecro negotij vobis apud illum est? Quamquam insulsè me hoc interrogare sentio, qui probatissimos, litteratissimosque viros perconter, quid illis negotij sit apud omnifariæ Principem eruditionis. Certè ; suscepit *Grana* , poteras ex te conjicere, quid acturi veneramus; quippe nulla alia de causa, nisi ut ab eius congressu beatiores quodammodo discederemus, quod et semper contigit, et heri, et nudius tertius maximè beari visi sumus, cùm magno nos errore liberauit, qui Litteratos omnes ad ærumnas, et infelicitates nasci hoc præsertim tempore suspicari cæperamus. Eam ille opinionem sapientissima disputatione sustulit, et, ne nos horum studiorum usque adeò pæniteret, effecit. Hic ego, *Granam* nunquam neque temerè, neque fictè loqui solitum longa doctus consuetudine augurari cæpi, sermonem eum ex eo genere fuisse, quod Patanij trigesimo abhinc anno in *Contarenorum* ædibus , nunc apud ipsum *Gasparem* , nunc apud eius patruelem *Marcum Antonium Flauum* , interdum etiam apud *Andream Nauagerium* sæpé solitum conseri memineram. Cuius recordatione incensus, obsecro inquam, mi *Grana* Pontifex, et tu *Coloti* nequaquam mihi sermonis istius, quo vos à *Contareno* beari asseritis, explicationem inuideatis, ut hinc mærorem leniam, quem ex non inuento *Gaspare* concepi. Hic *Colotius*.

Jamdudum enim, ut ex vultu animaduertebam, erumpere gestiebat, sed Pontificis, qui loqui cæperat, reuerentia subticebat. Quem inquit , sermonem quæris *Pieri*, nisi quantum ad nos pertinet, calamitosum, miserum, et infelicem, quantum verò ad *Contareni* sapientiam spectat, miseriarum omnium medelam, et allevationem. At cuiusmodi tandem fuit, inquam, quam diu me ejus desiderio torquebitis? Dicemus, inquit *Colotius*, ut etiam pro Pontifice *Grana* loquar, et totius rei seriem, unde orta est, et quo pacto processit, memoriter explicabimus : cupimus

enim tuum hoc explere desiderium. Sed enim, quia platea hæc Agonalis tam longæ repetitioni incommoda est, positas è regione *Melinas* ingrediamur ædes, atque ibi sedentes in *Petri nostri* cryptoporticu rem ipsam ab ovo tibi recitabimus: Optimè, inquit *Grana;* quò enim libentius *Contareni* exclusi colloquio diuertamus? Opportunissimè inquam ego, nam quia *Contarenum* domi non offenderam, ad *Melinum* rectà redibam. Hic *Colotius* sublata cum ore manu, ò Geniorum inquit, vim, atque concordiam, ò semper unanimes, quos idem afficit studium, nam rebus etiam agendis spectrum idem eodem inuitat tempore, et quod antiquissimus ait Poëta ἄγου θεὸς τὸν ἔμοιον πρὸς τὸν ὅμοιον. Sed ecce vobis *Melinum* à limine nos inuitantem; in tempore omnia. Cùm igitur ingressi essemus, et *Melinus* scamna afferri jussisset, nosque adsedissemus.

Quorsum inquit *Melinus*, vobis iter erat, aut qui vos mihi iucundissimas animas casusve, consiliumve in unum coëgit? Ad te inquit *Grana*, diuertimus, posteaquam *Contarenum*, ad quem sermonem hesternum continuaturi accesseramus, domi non inueneramus. Rectè suscepit *Melinus*, sermonis hesterni mentionem Pontifex fecisti. Nam hodie vestrum aliquem ardentissimè cupiebam, quem percontarer, quique rem omnem mihi pernarraret, siquidem in hoc ipso limine consistenti mihi heri admodum vesperi *Joannes Antonius Pollio* ex æquo, summam complexus erat, sed quia festinandum illi erat ad Pontificem Maximum, ut cænanti adsisteret, diutius mecum morari non potuit, mihique meo unius commodo illi esse incommodum religio fuit. Aiebat autem se interfuisse sermoni vestro, et ita me una tantum scintilla incenderat, ut noctem hanc præ desiderio inquietiorem habuerim, eramque nunc puerum ad aliquem vestrum missurus, quando ipse ad vos accedere non poteram, nostis enim qua me de causa contineam domi, quique hostes clam capiti immineant meo; sed agite iam, quicquid illud fuerit, explicate. Dicam, excepit GRANA, et primus dicam, quia me nuper, ut ad te irem, per chiro-

graphum inuitaras, et *Colotius* ex itinere fessus est, ab hortis enim suis, ex pedibus etiam laborans, huc hodie venit. Accesseramus heri ad *Contarenum Colotius*, et *Joannes Antonius Pollio* mecum; quod quidem per hos dies, quibus Princeps graui adeo valetudine decubuit, otiosiorem hunc nacti frequentiùs feceramus; multaque inter alia de litteris, et litteratis per unamquamque ætatem percurreramus. Ad hæc quæsitum à déclinatione Imperij Romani, quænam ætas litteris magis florere visa fuerit, neque ulla comperta est, quæ tempori nunc elabanti anteferenda videretur. Tam clari octuagesimo abhinc anno viri extitere, qui certare cum antiquitate, alij ingenio, alij eruditione, alij eloquentia comperiuntur. Cùmque deuentum esset ad eorum nomenclaturam, urbes aliæ vix unum, aut duos, aut tres ad summum habuisse deprendebantur, quos in hoc album referre congruum videretur; urbem autem Romam, utpote communem orbis totius patriam, ita Litteratorum copia fertilem, et abundantem intuebamur; sive ipsa suos ostentaret, sive peregrinos gremio susceptos aluisse, et inter suos fovisse gloriaretur; ut in ea ipsa demum per annos aliquot maior Litteratorum prouentus fuerit, quàm in reliqua uniuersa Italia. Quo constituto interrogauit *Pollio Contarenum*, an eo ipso iudicio esset, et qui multorum mores hominum cognovisset, urbesque et nationes varias perlustrasset, ita necne esse comperisset. Quo ita quidem esse affirmante, quæsiuit insuper ex eo, quantum Romanis delectaretur ingeniis, quem usum, aut fructum ex eorum consuetudine perciperet. Hic CONTARENUS profundissimo suspirio ducto, nullum mehercle, inquit, tempus fuit, ex quo Litterarum studiis delectari cæpi, ut non hoc unum maximè concupierim, occasionem aliquando mihi dari Romam inuisendi, ut quæ hic florere ingenia omnium prædicatione acceperam, præsens inspicerem; et optatissima eorum fruerer consuetudine. Accidit autem superiore anno, ut vix ad Senatum meum retulerim de iis, quæ in Hispana legatione apud Carolum Cæsarem gesseram, cùm me patres, ciues-

que mei Legatum ad Pontificem Summum destinarunt : quod quidem munus et si alienissimo tempore mihi demandatum intelligebam, turbantibus non totius modo Italiæ, sed orbis uniuersi rebus, et Pontifice ipso, qui ex arce Ælia profugerat, propemodum extorre : in eam tamen erectus spem, ut vel sua ipse prouidentia motus, vel meo et aliorum consilio persuasus ad sedem suam sedatis aliquando Romæ rebus reuerteretur, atque ita Romam videndi causa, et opportunitas mihi concederetur, aliquanto hilariùs prouinciam suscepi. Pontificem itaque, cùm Romam reuisere constituisset, subsecuti sumus. Sed is statim grauissimo, quo affectus est morbo, magna nos identidem sollicitudine affecit; quam ut quoquomodo leuire conaremur, quoniam Principe tam malè affecto nullus erat negotiis neque publicis, neque priuatis locus, eò me conuerteram, ut vestrorum ingeniorum cognitione, consuetudineque me oblectarem. Sed, bone Deus, cum primum cæpi Philosophos, Oratores, Poetas, Græcarum, Latinarumque Litterarum professores, quos in Commentario conscriptos habebam, perquirere, quanta, quamque crudelis tragedia mihi oblata est, qui litteratos viros, quos me visurum sperabam, tanto numero comperiebam miserabiliter occubuisse, atrocissimaque fati acerbitate sublatos, indignissimisque affectos infortuniis, alios peste interceptos, alios in exilio, et inopia oppressos, hos ferro trucidatos, illos diuturnis cruciatibus absumptos; alios, quod ærumnarum omnium atrocissimum arbitror, ultro sibi mortem consciuisse. Quæ quidem tot excellentium hominum calamitates primo eo impetu, quanto me dolere affecerint, vix unquam fando explicare possem. Quòd nisi vos saltem, et paucissimos alios comperissem, meæ me istuc profectionis, meique huius inuisendi Romam studij pænitere iam occæperat. Hic POLLIO *Contareni* secutus argumentum. Miserum inquit, et lamentatione dignum est, non inficior, tot claros litteratura viros Romæ iam breui temporis curriculo, et, quod infelicius est, miserabili fere omnes mortis genere defecisse. Sed huiusmodi

clades, quo maiori numero editæ sunt, eò sunt detestabiliores. Longè igitur miseriùs, atque flebiliùs est per uniuersam etiam Europam ætate nostra bonas litteras ita fatorum inclementia vexatas, ut nulla iam prouincia sit, ciuitas nulla, nullum oppidum, in quo quadragesimo abhinc anno non aliqua insignis calamitas in hoc hominum genus incubuerit. Ita nostro sæculo tempestas hæc in optimos quosque effusa est, atque adeò non nostras tantùm regiones, sed et uniuersum terrarum orbem omnifariæ doctrinæ luminibus orbauit. Videtis enim, auditisque passim bonos omnes indignissimis ærumnarum omnium casibus afflictos, paucissimosque admodum enumerare possumus, qui felici usi, vel vita, vel senio, leniori mortis genere occubuerint, et, ut vera vobis fatear, quoniam hæc iniquioris fortunæ tela Litteratos præcipuè conficere videntur, quamvis ego horum hominum industriam, et virtutes unicè amem, obseruemque, eorum tamen offensus damnis ærumnosissimum rerum omnium arbitror scire litteras.

Ætate autem nostra boni omnes perpetua quadam calamitate exagitati aut vitam, aut mortem sortiti sunt infelicissimam. Nam eos tantùm ante oculos mihi propono, quorum, dum viverent, virtus nobis in conspectu clara, celebrisque fuit, quorum si vitam, aut exitum memoria repetamus, omnes ferè vel insuaviter vixisse, aut vita miserabiliter decesisse comperiemus.

Hermolaus Barbarus. Et ut optimis incipiam, HERMOLAUS BARBARUS Orator, Senatorque vester optimus, *Contarene*, vir, quod omnes fatentur, ætate sua litteratissimus eo ipso tempore, quo aliquam studiis suis quietem se adsecutum arbitrabatur, dum Romæ apud Alexandrum Sextum Pontificem Maximum Venetæ nobilitatis nomine Oratorem agit, summisque vigiliis intermortuam bonarum litterarum, neque non et disciplinarum gloriam suscitat, ob susceptum inconsulto Senatu suo Aquilegiense sacerdotium exsul factus, et de possessione eiectus vitam inopem aliquandiu traxit, Alexandri Pontificis Summi sportula quodammodo sustentatus,

paucis verò post mensibus pestilentia contactus, desertus ob omnibus, infelicissimo mortis genere oppressus est, quique laudatione, et eloquentia sua innumeros ætatis suæ homines illustraverat, et funere, et honore sepulchri ita defraudatus est, ut ubi sepultus, quòve hominis cadauer conjectum fuerit, ignoretur.

Christophorus Marcellus

Proximis autem diebus Christophorus Marcellus, ut nostri ordinis homines percurram, singulare vestri patriciatus ornamentum quo ingenio, qua doctrina, qua eloquentia, qua insuper morum integritate vir, ipse quoque longè alia fortuna, atque ejus pietas, et dignitas postulabat, indignissimoque tali probitate, et eruditione exitu surreptus est nobis. Primarius enim Corcyrensium Flamen Clementi nostro Pontifici Maximo ob egregias has animi dotes acceptissimus, dum n dies longè amplioribus ab eo honoribus honestandus est, in proximam incidit Romanarum rerum calamitatem, ex qua ab Hispanis, qui nuper urbem Romam clàm aggressi captam diripuere, in captiuitatem ipse abactus bonis et suis, et suorum omnium expoliatus, quæ immanissimorum hominum, Italici nominis odio, crudelitas fuit, multis affectus tormentis, cùm intolerabilia, quæ illi flagitabant, tributa soluendo non esset, perditisque rebus omnibus, qua se spe, vel cujus auxilio, et ope sustentare posset, non haberet, Caietæ animam miserabiliter exhalauit. Aiunt enim Hispanos, posteaquam se auri, quod poposcerant, spe deiectos intellexerunt, clarissimum hunc virum catena religatum, nudum sub Dio ad arboris cuiusdam truncum exposuisse, singulisque diebus digitos eius singulos exungulasse, eumque ita demum inter atrocissimos eos cruciatus, fame insuper, et vigilia, et diurni, nocturnique aëris inclementia necatum.

Camillus Portius.

Camillus Portius, ut meos quoque cives, in scænam hanc inducam, quantæ fuerit celebritatis, ignorat nemo, siue ille Romanam cathedram magno omnium stupore, et admiratione decoraret, siue pro rostris declamaret, ut nihil eius dictione suauius, nihil jucundius, nihil expolitius haberetur.

Is tamen simul ac ab *Leone Decimo Pontifice Maximo*, Aprutinæ est Ecclesiæ præfectus, acerbissima diuturni cuiusdam morbi nulli medicorum cogniti correptus inclementia, postquam miserabili cruciatu menses plurimos decubuit afflictatus, morbi demum eius truculentia, et totius corporis doloribus oppressus virente adhuc ætate animam egit incredibili apud omnes sui relicto desiderio.

Marcus Musurus.

Neque MARCI MUSURI sortem quisquam lætam dixerit, qui licet et Patauij, et Venetiis apud nobilitatem vestram summa omnium commendatione, et gratia complures annos Græcas litteras docuisset, et doctrinæ nomine ab *Leone Decimo, Pontifice Maximo*, duplici flaminis honore decoratus, à *Julio* eius Ponteficis fratre tunc Cardinali sacerdote, qui nunc est summus Pontifex, in amicitiam susceptus magna omnium dilectione coleretur, nescio qua tamen animi mæstitia clam exulceratus, ut qui non modo non dignitatem ullam, aut beneficij commodum in eo vitæ colore duceret, qui hominum opinione judicatur amplissimus, sed sibi summa in libertate versari solito summam etiam deformitatem, et miseriam arbitraretur, in occultum ex ea cura incidit morbum, cuius nulli Medicorum causa cognita, interque tacitas anxietates, miserrimasque fortunæ suæ deplorationes diutissimæ vexatus expirauit. Hæc cùm verbosius fortè quàm tanti viri reverentia postulabat, ore excidissent, utque importunitati meæ veniam daret, postulassem. Immò perge, ait CONTARENUS, et, si qua huiusmodi exempla habes, quæ infelicia putes, omnia profer in medium.

Hadrianus Cardinalis.

Hic ego audentior factus. Quid inquam, unquam lætabile habuit HADRIANUS CARDINALIS CONETANUS emunctissimæ latinitatis auctor, beneficio *Alexandri Sexti Pont. Max.*, cui fuerat à secretis, ad id honoris euectus, sub *Julio Secundo Pont. Max.* mox exul factus, et acerbissimis percussus edictis annos aliquot in Germanicis Rhætorum Alpibus obscura, et sordida peregrinatione delituit. Defuncto mox *Julio*, eique *Leone* suffecto, profanissimæ in talem Principem conjurationis conscius fuit, qua patefacta, veniaque

ab humanissimo Pontifice impetrata, diplomateque absolutionis accepto suæ stimulo conscientiæ exulceratus noctu clam fugam arripuit, neque quò abierit, neque ubi sit, quattuordecim iam annorum spatio quisquam potuit explorare. Constans tamen opinio est, eum insuto in interiorem toracem auro oneratum comitis famuli perfidia oppressum, auroque surrepto cadauer in solitarium aliquem locum abiectum occultari.

Huic exemplo non absimili adjiciendus est Alphonsus Petrucius, *Pandulphi*, qui Senas quamdiu vixit, quieta semper dominatione rexerat, filius, Græcis, Latinisque litteris a Severo Monacho non leuiter eruditus, à patreque ob ingenium ad disciplinas aptum sacerdotio destinatus, ab *Julio II.* Senatoria purpura, Cardinalique pileo decoratus. Is puer admodum à Borgesio germano fratre iam tum puero, et paternæ administrationi aspirante cultro impetitus parum abfuit, quin ad vitæ perniciem jugularetur. Nam fædam in gutture cicatricem dissimulare nunquam potuit. Ubi adoleuit, et in sacro Senatu Romæ Rempublicam administrâre cæpit, *Leonis Decimi* tempore rerum Senensium suspitione alienatus à Principe, fædissimæ illi conjurationi, quæ in *Leonis* vitam facta est, non solùm interfuisse, verùm etiam præfuisse delatus est. Qua detecta cùm ipse captus, et in carcerem conjectus, conuictusque sceleris esset, in Hadriani mole nondum octauum, et vigesimum ætatis annum excedens fracto gutture sublatus est. *Alphonsus Petrucius Card.*

Sed enim, ut in hoc fortunæ ludibrio nihil ulterius quæramus, *Leo X.*, *Pont. Max.*, nullo non doctrinæ genere institutus, Græcis, Latinisque litteris optimè eruditus, acerrimique judicij vir, et seu solutam orationem scriberet, seu carmen pangeret, laudem in utroque meritus, infelicitatis insidias evasisse fortè videatur, qui vix dum ex iuventa egressus ad Pontificatum summo gradu, auctoritate, et opibus florentem, evectus sit. Sed si quis etiam præteritis ijs, quæ ante acta ætate pertulerat, exilio, egestate, peregrinatione, captiuitate, et innumerabilibus aliis ærumnis, ea

tantum inspexerit, quæ PONTIFEX assiduè perpessus est, maximè vereor, ne hunc inter Litteratorum infelicissimos statuat, qui vitam omnibus fortunæ telis expositam habuisse videatur. Is enim, ut a domesticis, et in proprio corpore sæuientibus incommodis ordiamur, suppurationis quodam in sede morbo, quo ferè simper laborauerat, nullam unquam horam neque diurnam, neque nocturnam quietam habuit, dilectissimarum mox sororum morte exulceratus, immaturo *Juliani fratris*, quem tamquam oculos suos amabat, obitu, mox et unici nepotis, *Petri* fratris germani filij, iam tum Umbriæ Ducis, iam Francorum Regis affinitate dignati, vulnere lethali sub obsidione cujusdam castri accepto ad vitæ usque desperationem adducti, paucisque pòst mensibus ex diuturna, qua computruerat elephantia si florida ætate absumpti funere grauiter contristatus, conjurationibus demum multorum, atque etiam intimorum in vitæ discrimina non semel adductus. In grauissimum inde bellùm aduersus Gallorum Regem attractus non solùm ærarium exhausit, verùm et patrimonium oppignoravit, suisque iam deficientibus, et ferè totas amicorum opes absumpsit, tum immatura præuentus morte, cùm bellum jam *Julij Cardinalis fratris* virtute confici posse sperare cæperat, subitaneo, breuique morbo exceptus interturbata, subuersaque omnia dereliquit. Quodque longè infelicius bono Principi fuit, ab obitu cum maledicentissimis omnium libellis infamatus esset, in Senatu toties de nomine, deque actis ejus abolendis, per aduersæ factionis hostes actitatum. Quod nulli antea Pontifici post obitum accidesse neque legimus, neque meminimus. Adde omnium ferè Litteratorum amicorum querelas, qui tranquillitatem sub litterato Principe sibi quisque suam proposuerat, cùm ea decepti spe, vix duobus, aut etiam altero ad summum exceptis, in miseria, et calamitate omnes destituti jacuerint.

Hic tacuerat GRANA, quasi aliorum siqui memoriæ succurrerent, casus meditaretur : tacebant et alij omnes, dum unusquisque magnum fortunæ ludibrium in *Leone* secum

taciti meditabantur, tantum talemque Pontificem ad benè de vniuerso humano genere promerendum, genitum, eo ipso tempore interceptum suspirantes, quo si paululum superuixisset, facilè omnium desideria fuerat expleturus, cùm Pollio nactus ex omnium silentio occasionem ita subjecit.

Poterat quidem Grana sors *Leonis Decimi*, si quis æquè rem perpendat, locupletissimum humanæ infelicitatis exemplum esse, sed tua hæc Pontificum tot tam summorum, quàm inferiorum commemoratio admonuit me Jani Quinqueecclesiensis Antistitis, quem quia vobis ignotum arbitror, qui res *Pannonicas* haud ita fortè curaueritis, quia tamen is vir admodùm probus fuit, et litterarum principatum in ea Prouincia tenuit, quod mihi superiore legatione mea à *Leone Decimo* demandata satis exploratum est, insignem quandam hominis calamitatem recitare à sermonis, quem iam inchoauimus, serie alienum non erit. Nihil enim eius morte miserabilius, nihil ejus fortuna fuit unquam infelicius. Quippe is latinas litteras acquisiturus ab extremis usque Pannonijs in Italiam transmigrauit, *Guarinum Veronensem* non incelebrem eo tempore Grammaticum nactus, sub eo ita profecit, ut elegiarum scriptor non inelegans haberetur, in patriam demum ad *Matthiam Pannoniæ regem* se contulit, paucisque post diebus beneficentissimi in litteratos omnes Regis voto *Quinqueecclesiensi* est ecclesiæ præfectus. Sed diebus multò post paucioribus vehementer quosdam expertus est inuidere dignitati suæ, à quibus cum fædè calumniatus esset, Regi viro alioqui optimo, sed nimirum credulo suspectus adeò esse cæpit, ut pro delato nuper honore vita hominis deposceretur. Quod periculum Janus cùm impendere sibi perspexisset, fortunamque non solum aduersam, sed funditus euersam intelligeret, declinaturus Regis ferociam, speransque diem veritatis parentem meliora paraturam, apud amicum collegiatæ cuiusdam ecclesiæ Præpositum instituit delitescere, ibique omnibus ornamentis, atque præsidiis priuatus, iisque amissis, quæ erat maximis et laboribus, et vigiliis adeptus miserabili so-

Janus Pannonius.

litudine ita contabuit, ut plenus timoribus, et miseriis nulli deinceps neque cognitus, neque visus graui, diuturnaque dysentaria vexatus occubuerit. Clanculumque ab hospite in arcam pice oblitam inclusus per duos fermè annos insepultus adseruatus est. Neque perpetua tamen fuit Matthiæ Regis indignatio, qui aliquo post tempore, cùm furor ille deferbuisset, de JANO demum cogitare cæpit; mirificum enim huic successerat JANI desiderium, diuque de homine percontatus, cùm inueniri nusquam reperisset, præmium etiam indici proposuit; forteque accidit, ut Rex ergò rei sacræ templum id inuiseret, cui JANI hospes præfectus erat, qui ad Regis pedes accedens veniam prius deprecatus est, quòd tanti Regis exulem apud se recepisset, qua impetrata, si vis inquit, ò Rex, JANUM tuum inuenere, diætas nostras inuisere ne graueris, ibi enim JANUM apud me latitantem deprehendes. Nihil contatus Rex contiguas templo hospitis huius ædes ingreditur, qui ostenso illi ligneo conditorio pice perlito, et in arce familiaris speciem fabrefacto : Illic, inquit, JANUS tuus iam biennium delitescit, et tui, et Regum omnium securus. Quare te obsecro, ut promissi præmij loco patiare tantum cadauer eius, ut Præsulem decet, honorificè sepeliri. Conversum est Regis gaudium in apertissimam mæstitiam, atque misericordiam, et *Æدituo* non tantùm indulsit, ut JANUM sepeliret, verùm pro officio, et pietate, quam erga JANUM exhibuerat, eum in eiusdem ecclesiæ, cui JANUS præfectus fuerat, Episcopum surrogari procurauit. Eoque tunc demum tempore JANUS Regis sui judicio honestatus est, quo nullo honorum sensu affici poterat, nulla rerum humanarum voluptate deliniri.

Finierat POLLIO, omnesque indignam infelicis *Antistitis* sortem miserari videbantur; erantque è nostris, qui cùm lucubrationes huius inspexissent, et industriam, et ingenium hominis haud improbarent. Tum ego sermonem meum continuaturus : An non, inquam, inter calamitosæ sortis homines adnumerandus etiam est FRANCISCUS ACOLTHIS, *Petri Cardinalis* patrui beneficio Anconitatus Præsul. Namque is egregiæ indolis, et elegantis litteraturæ juuenis fatorum pri-

Franciscus Acolthis.

mùm acerbitatem tunc expertus est, cùm repentino de cælo tactus fulmine vestimentis ob os incensis, ita territus est, ut parum abfuerit, quin extingueretur; paulò post pestilentia illa correptus, quæ cum *Adriano Sexto* aduecta Romam invasit, uti eiusmodi in contagione fieri solet, à clientibus omnibus derelictus, unius *Benedicti* fratris germani, qui nunc sacerdos Cardinalis est, ope, et officio sustentatus, qui pietatem erga fratrem, multis abhinc sæculis rarissimam, professus, dum ejus morbum suis ipsemet manibus curat, cibum ministrat, ulceribus medetur, eadem ipse quoque mox peste contactus, nunquam absterreri potuit, quin operam illi assiduam nauaret, Francisco precibus identidem deposcente, ut absisteret, vitæque ille suæ parceret, quando ipse omnem salutis spem abjecisset; sæviente autem morbo paucorum dierum intervallo peremptus, magnam, quæ de profectu ejus excitata erat, spem cum omnium mærore fefellit.

Et ut à nostro demum ordine recedamus, nunquam Antonii Marostici sine dolore meminerimus, quem vestra Contarene regio ad nos miserat, quem *Colotius*, quem docti omnes Romæ et amabant, et venerabantur. Is dum apud *Cardinalem Pisanum* in honore habetur, et diu expectatam studiis suis quietem jam jam se somniat assecutum, repentina epidemiæ contagione correptus vix triduum tanto suffecit cruciatui. Mortuus igitur eo modo, eò afflictiore quàm cæteri conditione fuit, quod pleraque eius scripta, quæ vitam illi dubio procul reparatura erant, unà cum reliquo instrumento concremata sunt, ut moris est, ad expurgandam morbi eius contagem. *Antonius Marosticius.*

Rodericus verò Lusitanus summæ juuenis eruditionis, Mathematicarum scientissimus, quas non ut multi barbarè, sed vel Græce, vel Latinè, idque castigatissimè profitebatur, miræ prorsus in docendo dexteritatis, et diligentiæ, is *Ægidium Cardinalem* in Hispaniis nactus, qui magnis de rebus ad Carolum Imperatorem pro Christiana pietate missus fuerat, rarissimam hominis eruditionem, et sapien- *Rodericus Lusitanus.*

tiam admiratus, eum in Italiam secutus, cùm Romæ doctrinam suam propalasset, eruditorum omnium concursu frequentari cæpit, mox rebus tunc Florentibus Romana cathedra honestatus in ea incidit tempora, quæ omnium calamitosissima semper appellabuntur; à latronibus enim Romæ vastatoribus malè habitus in ipso juuentutis flore pestilentia, quæ statim in cladem illam incubuit, fertur absumptus. Ingemuit *Colotius* ad amici tam docti recordationem, et *Pollio* suspirio visus est eum desiderare, addiditque *Contarenus* se, et apud Venetos suos, et in Hispaniis celeberrimum huius juuenis nomen audivisse.

Hieronimus Carbo.

Mox ego. HIERONYMI autem CARBONIS viri ex nobilitate Neapolitana summi gloria longè clarior est, quàm nostro possit crescere testimonio. Hic inter eruditissimos à *Pontano* celebratus, ab *Actio* summè commendatus, doctissimis ingenij sui monumentis eruditorum de se omnium expectationem exæquarat. Neque tamen is, qui totum vitæ tempus bonis artibus impenderat, eamdem hanc inclementiam fati potuit euitare. Siquidem grauissimo eo, et pestilentissimo anno, quo Roma toties direptionibus objectata est, in Neapolitano ille otio quietus, pestilentia oppressus infeliciter occubuit.

Hunc sequutus idem PETRI GRAUINÆ exitus, cujus tam morum, quàm scriptorum elegantia nimirum exigere videbatur, ut qui per innocentiam, et laudabilem studiorum industriam vitam omnem exegerat, æquiore frueretur fato. Hic tamen ea correptus pestilentia, quam Hispani Romæ prædatores Neapolim intulere à carissimo quoque destitutus in ea miseria defecit.

Josiphon Samuelis.

Addam his JOSIPHONTA SAMUELIS, quo *Julius secundus Pont. Max.* assiduè usus est Medico, *filium*, qui Philosophiæ et Mathematicis impensissimam operam nauauerat, litteris Hebraicis sub ipso patre mirificè profecerat, neque patria ea contentus eruditione, Græcas etiam affectauerat, Latinas autem ita didicerat, ut et vorsæ, et prorsæ orationis candore, et elegentia æquales omnes Romæ prouocaret, æquumque cum uniuersa juuentute pedem ferret. Moribus ad hæc

integerrimis præditus erat, ut nihil in juvene præter Christianæ pietatis cognitionem desiderares. Is autem iniquissimis, atque acerbissimis incommodis, multisque jacturis, et bonorum suorum direptionibus afflictus. Nam statim post patris obitum fortunas suas eò dissipari sensit, quo paternus seruus arca ejus nummaria perfracta multis nummorum aureorum millibus surreptis Byzantium usque profugit. Eum subsecutus *Josiphon* non modo exclusus est à portu profugioque omni, sed etiam injuriæ vulnere confossus, quod à mendacissimo eodem furari seruo pro Pontificis Romani exploratore delatus ægrè vitam à Turcarum crudelitate défendit. Re demum infecta, fortunaque modis omnibus ea peregrinatione miserabiliter afflicta Romam se receperat, cùm ecce haud multos post annos, calamitosissima Romæ tempora accidere. Ità ille sceleratissimo latrocinio expoliatus, captus, excruciatus, quæ temporis illius fuere miserrima quæque perpessus est, cùmque à latronibus quattuor die noctuque custodiretur, qui magnam ab eo pecuniarum vim efflagitabant, intempesta nocte custodiis somno, vinoque sepultis unam interiorem lini indutus tunicam nudis pudibus incedens fefellerat, et Tybur versus arrepto itinere in Varronis vicum aufugerat. Ibi sæviente pestilentia cùm statim contactus esset, oppido ejicitur, et in agrum relegatus, ubi tuguriolo angustissimo contectus, cùm neminem haberet, qui vel aquæ haustum subministraret; miserrima fame, sitique potius quàm morbi truculentia superatus interiit. Commemorare autem vobis plerosque alios possem, qui adeò hac tetra labe contabuerunt, sed mihi succurrunt, alij vel ferro, vel violentiori aliquo mortis genere exanimati, quorum sortem nemo non miserabilem arbitretur.

Hercules Stroza.

Hercules enim Stroza tam generis, quàm ingenij nobilitate clarus, Poëta nostro tempore non incelebris, quàm luctuoso nobis ereptus funere? Dum enim ab amici cæna noctu se domum recipiebat, Ferrariæ, urbe patria, in latronum incidit globum, contra quorum impetum crudelissimum salutem suam defendere non potuit, statimque

supellectilem, vel ut nonnulli volunt, reconditam pecuniam auferret, reuersus Romam, et domum suam ingressus, ubi familiares sui eo morbo contaminati interierant, ipse quoque contactus è vestigio, dum abitionem parat, Aquilam profecturus senex, æger, et corpore, et animo confectus quadragesimo ab urbe lapide, intra hospitium, vel à nemine in diuersorium receptus, vel ipse nulli satis fidens, ut procellosam tamen cæli tempestatem, quæ largè cadente pluuia oborta erat, per noctem euitaret, in proximi templi cujusdam vetustate prærupti pronum se conjecerat, noctem ibi pro foribus quieturus, mane autem à viatoribus ibidem repertus est exanimatus.

Augustus Valdus. At non minus crudeliter occubuit AUGUSTUS VALDUS, PATAUINUS CIUIS, qui Romæ per tot annos bonas litteras tantis ab eo vigiliis, sudoribus, et peregrinationibus acquisitas professus erat, qui non solum voce, verùm etiam scriptis eruditionem omnifariam ab interitu vendicabat; quàm autem miserabili mortis genere vitam finiit. Incidit enim in Romanam cladem, Hispanorum illam, et Germanorum prædonum sæuiciam acerbissimam, cujus ante oculos direpta domo, ipse in vinculis habitus, preciosissimam librorum supellectilem, laboresque illos suos, quos præsertim in Plinium elucubrabat coram dilacerari, et in usum culinæ incendi conspexit; et in eo mærore omnibus aliis incommodis conflictatus propter arrogantem eorum crudelitatem, quibus nihil unquam fuit improbius, dum modicæ fortunæ vir insatiabilem barbarorum sitim tributis explere nequit, qui omne senectutis suæ viaticum jam excusserant è loculis, post cruciatus varios fame demum consumptus perhibetur.

Janus Parrhasius. Professus est etiam apud nos JANUS PARRHASIUS, ad cujus iucundam vocem undique concurrebatur. Verùm is, dum assiduis vigiliis, et longæ lectionis laboribus maceratur, in eam incidit articularis morbi truculentiam, ut per annos aliquot nil præter linguam in uniuerso corpore haberet incolumem, siderato propemodum utroque crure, ut nullis pedum officiis uti posset, lacertisque præ dolore, et con-

tractione redditis inutilibus, magna insuper inopia, et egestate oppressus, rerum demum omnium desperatione ductus, relicta Roma in Calabriam cùm secessisset, in febrim subito incidit, qua diu vexatus, miserabilique eo cruciatu superatus expirauit.

Thomas Phædrus. Neque diu felix fuit THOMAS PHÆDRUS affluentissimum eloquentiæ flumen, quo non alius eo tempore orando clarior, neque vehementior fuit, Romanæ ipse quoque cathedræ decus, et ornamentum. Quàm verò miserabiliter, quàmque inopino mortis genere surreptus interiit, dum scilicet mula media urbe vehitur junctis factus obuiam bubalis, qui visendæ magnitudinis carrucam trahebant: — Consternata siquidem mula, bubalisque identidem perterrefactis simul ab ea calcitrosa excussus est tam magnæ corporaturæ vir, quantum hominem nostis, simul à plaustro superatus, quamvis in rotarum medium interuallum incidens elisionem euitarit, corrupto tamen præ timore, et graui casu intra viscera sanguine, multa inde longæ, et occultæ valetudinis incommoda perpessus, in eiusmodi ærumna vita functus est.

Camillus Paleottus. Quid verò CAMILLUS PALEOTTUS tam elegantis litteraturæ juuenis, non ne etiam ille, cùm ex Bononiensi cathedra Romam ad fratris germani causam, qui à *Julio Secundo* publico de negotio in vinculis habebatur, procurandam profectus esset, interueniente mox *Julij* ipsius morte, suffectoque illi *Leone Decimo*, cùm à *Cardinali Diuitio*, virtutis, et ingenij ergò loco germani fratris amaretur, in eam incidit valetudinem, qua per multos menses miserabiliter cruciatus, totis membris non sine lethali dolore sideratis, in ipso ætatis flore quintum et vigesimum natus annum, magnæ omnium expectationi præreptus est?

Philippus Beroaldus junior. Huiùs autem affinis PHILIPPUS BEROALDUS junior, insigni et ipse litteratura præditus Bononiensem cathedram aliquandiu rexerat, Romæ inde publico conductus salario professus est. Mox a *Joanne Medico Cardinali* jam tum Æmiliæ, et copiarum Pontificiarum Legato admissus in amicitiam, illi à secretis fuit. Postea verò quàm is ad Pontificatum ascendit,

Phædro mox vita functo, in Bibliothecæ Palatinæ præfectura illi suffectus est. In reliquis ornamentis, et commodis repulsam passus, despectuique propemodum habitus, vix victui necessaria pro antiquæ familiaritatis dignitate adsequebatur, quo ex mærore cùm desertum se, atque abjectum existimaret, in rapidissimam febrem illapsus ad amicorum liberalitatem confugere coactus, breui eo morbo, curisque confectus interiit.

Hic ego cùm aliquantulum tacuissem, præceptoris, quem unicè dilexeram, observaueramque, desiderio exacerbatus, putauit *Contarenus* absoluisse me dictionem meam, atque ita excepit. Multa quidem *Grana Pontifex*, miseriarum, quæ doctis viris acciderunt, apud vos exempla, quæ vos infelicia judicatis, complexus es, sed quid inquies, si apud nos quoque parem his vestris calamitatem; utar enim locutione vestra, quamuis longè alia mihi sit sententia, litteratos afflixisse dixero, et, ut à professoribus, in quibus tu finem fecisti, incipiam, cùm adolescentes essemus, tres habuimus insignes litteratura viros, quos in huiusmodi studiis sectabamur. Duos Venetiis Marcum Antonium Sabellicum, et Georgium Vallam, Patavij autem Joannem Calyphurnium. Qui quidem vel in grauissimis miseriis, vel iniquissima vitæ conditione finem sortiti sunt, ut more vestro dicam, calamitosum.

Georgius Valla. GEORGIUS enim VALLA, PLACENTINUS, multi studij, multæ doctrinæ vir, multarum idem lucubrationum auctor, dum VENETIIS profitetur, Triultiæ factionis sectator acerrimus, ita ut, quin publicè etiam aduersarios maledictis proscinderet, minimè sibi temperare posset, hinc *Ludouici Mediolanensis Ducis* inimicitiis vexatus, in ipsa, quam instituebat, ciuitate conjectus in carcerem, situ eo aliquandiu contabuit; cognita mox causa, et absolutus, et cathedræ suæ redditus, haud ita multo post cùm mane summo paratus esset conferre se ad auditorium, ubi tunc Tusculanas Ciceronis quæstiones prælegebat, deque animæ immortalitate vehementissimè, doctissimèque quotidie disserebat, dum interim corpori vaca-

turus excrementa cibi dejecit, animam etiam morte subitaria exhalauit. Nos qui quotidie ad admirandam hominis doctrinam sub matutinum crepusculum conueniebamus, non prius tali nos doctore defraudatos intelleximus, quam hora profitendi frustrà elapsa certos, qui moræ causam sciscitarentur, domum ejus delegauimus, qui redeuntes gymnasium nostrum præter omnium spem, quia nullum male valetudinis incommodum præcesserat, voce illa erudita spoliatum, atque orbatum renunciaverunt. Erunt qui genus hoc mortis inter mortalium felicitates enumerabunt, quippe nullo dolore præuio, nulloque mortis metu statim exanimari. Nos tamen ex Christianæ pietatis institutis miserrimum hoc existimamus, ex Philosophiæ verò præceptis, neque quidem calamitates alias, quæ alterius, non nostri juris sunt, mala existimo; sed erit super hoc alias disserendi locus.

At fuerit felix *Valla*, quia cruciatu nullo, nulliusque rei anxius è vita migrauit, nobis certè ejus discipulis calamitosa fuit hominis mors, quibus eruditionis suæ tam triste desiderium reliquit. Sed enim quò minus incommoditatis *Valla* perpessus est, eò plus infortunij, et ærumnarum pertulit Sabellicus, vir ille scriptorum copia, et elegantia multò clarior, quam mea ulla possit commendatione crescere, miserabilem vitæ finem eum sortitus est, quod putrida, perniciosaque correptus elephantiasi per annos aliquot miserabiliter cruciatus, interclusa vocis via, cæterisque tam spiritus, quàm cibi meatibus computrescentibus, gutturisque corruptis omnibus organis, venisque corrosis, non sine cruciabili tormento annos aliquot peregit, eaque tabe demum confectus interijt. *M. Antonius Sabellicus.*

Joannes autem Calphurnius rarissimæ vir eruditionis, qui *Patauij*, me puero, bonas litteras perquamdiu docuerat, nullo unquam tempore non expositus inuidorum obtrectationibus, et injurijs, dum omnia fortiter ferens aduersa, uni studet immortalitati, repentina paralysi percussus, amisso primùm vocis beneficio, quæ lucubrauerat opuscula pleraque indicare non potuit, eoque incommodo absumptos ignauissimos fucos elaboratis à se operibus nobilitauit. *Joannes Calphurnius.*

Josippus Faustinus. Addam huic virum benè litteratum JOSIPPUM FAUSTINUM *Vicentinum ciuem*, Brixia tamen oriundum Tinca non incelebri familia, cujus ærumnosum exitum, ab *Egnatio* nostro me audisse memini. Noverat is hominem in ciuitate Bellunensi, per annos supra quattuor et triginta professum, eruditione dubio-procul summa, et tam prælegendo, quam orando admirabilem, cujus integerrimam continentiam, et probitatem tota ea ciuitas cælo effert, et admiratur. Is autem post nauatam juuentuti Bellunensi per tot annos operam, et multa ad posteritatis etiam institutionem elucubrata, eò incidit calamitatis, ut Belluno à Germanis obsessa, totius ferè orbis in Venetos bello exardescente, missus is pro pacis quibuscunque conditionibus, ne urbs direptioni destinaretur, Orator unà cum civibus aliquot ex omni nobilitate lectis, pacem quidem impetrauit, obsidionisque summouendæ auctor fuit, sed ab hostibus tributorum auidissimis ad Pontem Æni, quem Isprucum hodie vulgo dicunt, in captiuitatem abductus, jure gentium à barbaris violato, dum redemptionis pretium, quod illi flagitabant, omnem excedit modum, neque soluendo quisquam est e suis: Ipse in litterarum otio ad eam usque diem enutritus, jam et mærore, et ætatis ingrauescentis incommodo, malæque apud ejusmodi feritatem tractationis truculentia vexatus, ubi neminem habebat, qui consolationem afferret in tantis malis, neque quisquam inueniebatur, qui miserijs perditum leuaret, qui magno semper in honore apud Bellunenses fortunatè, beatèque vixerat tanquam numen aliquod cultus, et observatus, in eo carcere, vita tam indignè, tamque infeliciter excessit.

Galeottus Narniensis. Solebat et GALEOTTI NARNIENSIS, qui apud nos diu versatus erat, miserescere *Egnatius* idem. Is quidem suis clarior lucubrationibus, et magnorum Principum familiaritate magis celebris, quàm nostro possit clarescere testimonio, cum à Francorum Rege *Ludouico* ejus nominis *undecimo* accersitus ex Pannoniis, ubi *Matthiæ* Regis liberalitate deliciabatur, Lugdunum ad salutandum Gallum Regem se conferret, forte illi factus ex itinere ante urbis portas obuiam,

dum magna vir corporis habitudine, pinguedineque, et obesi ventris mole grauis ab equo se demittere ad terram vellet, id scilicet honoris Principi habiturus; suo ipsius tractus pondere ita corruit, ut adliso terræ capite, fractoque gutture statim expirarit.

Hic Pollio. Quid obsecro, probatissime vir, indignos alienigenarum casus ita meministi, ut tuorum obliuiscaris? Audiui ego Venetiis, dum Orator Pontificius in Pannoniam iterum missus menses aliquot illic subsistere coactus sum, excidij Romani certior factus, dumque vestrorum hominum litteras perscrutor, Paulum quendam Decanalem indignissimum vitæ exitum sortitum, cujus cum te perbellè conscium putem, quisnam hic fuerit obsecro nobis indices; nam et *Granam*, et *Colotium* video, ut alterum alterius auribus insusurasse animaduerti, magnam utrumque litteratorum carnificinam parauisse. Sed enim prius quam Decanalis elabatur, detur nobis ab nostris venia, ut quid super eo dicturus es, audiamus. Sanè quidem cum de litteratis sermo est, nullius ego libentius meminerim quam *Pauli Decanalis*, qui quantæ fuerit eruditionis, nulli non innotuit. Is enim vix quintum, et vigesimum ætatis annum attigerat, et præter absolutissimam Latinarum, Græcarum, et Hebraïcarum litterarum cognitionem disciplinas etiam illas illustriores Philosophiam, Astrologiam, et Mathematicas reliquas artes non primis, ut multi, labris degustauerat, sed pleno fonte exhauserat. Qui quidem, dum præstanti labore Ptolomei Geographiam non tam temporum, quàm imperitorum hominum injuria passim deprauatam incolumitati pristinæ reddere contendit, neque sibi die, neque noctu parcit, tam utilem, et jucundam humanis ingeniis cognitionem breui exhibiturus, ex nimia scribendi assiduitate, nixu, et perseuerantia rupta intra pectus vena ita sanguinem cæpit euomere, ut nulla Medicorum arte sisti posset. Tum ille fatalem instare diem inspiciens, id unum habuit præmaturæ mortis, et interceptæ in studiis gloriæ solatium, quod, rerum aliarum omnium contempta cura, sacris in-

Paulus Decanalis.

tiatus, et in Augustinianorum Heremitarum claustra inclusus intra paucissimos dies, intaminatæ juuenis vitæ, integerrimum, pudicissimumque animum cælo reddidit.

Ex iis autem, quos Patauij studiorum meorum comites habui, tres mihi præcipuè et ingenio, et probitate excellere visi sunt, quorum qui fuerit exitus, audietis.

Nicolaus Angelicus. NICOLAUS ANGELICUS *Venetus* diligentissimam bonarum artium studiis operam nauauerat. Nam et Philosophiam Patauij absolutissimè didicerat, neque ea contentus juris etiam peritiam acquisiuerat, in eaque disciplina Romæ approbatus, laureaque ibi honestatus, in patriam ad fori negotia se contulerat. Sub primum appulsum patre vita functo, familiaribus, atque iis quidem molestissimis est litibus infestatus, quibus dum variè distrahitur, accidit, ut sub primum noctis crepusculum tumultu ante ædium suarum fores excitato à percussoribus, quos aduersarij summiserant, dum ædes ipse suas defensurus, in quas illi contendebant irrumpere, animosus juuenis stricto ense in viam usque mediam procedit, longè majori ex insidiis ingruente turba, cùm unus in tot sufficere non posset, multis hinc inde vulneribus laceratus, resecto demum transuerso ictu fæmore miserabiliter occumberet.

Ut verò, quæ recentissima sunt, commemorem, huius et socius, et contubernalis MATTHEUS ALBINUS, et ipse *Venetus* in arte medica peritissimus, ex qua locupletissimas diuitias comperauerat, magnam adeptus auctoritatem tam ex ipsius artis scientia, quàm ex incomparabili, qua erat egregiè præditus integritate, ex uxore pudicissima admirandæ indolis filium susceperat, de quo cùm spem optimam concepisset, et ad bonas artes idoneum comperisset, isque ultra quàm puerilitatis anni ferre viderentur, profecisset, subitaria in eum grassante febri, acerbissimo elatus funere patrem in eam conjecit doloris vim, ut ex concepta inde mæstitia paucis post diebus, cùm dolori resistere non posset, assiduèque ejus funeris cogitationi inhæresceret, neque leuari ægritudine pateretur, ea demum

Mattheus Albinus.

oppressus ipse quoque perierit; nosque et amico optimo, et ingenioso opere, de ratione super ægrotantibus disserendi, quod inchoauerat, priuati perpetuo affligemur.

At, ne ab hoc discedam contubernio, Hieronymus *Angeli Pisauriensis* magna apud nos celebritate Medici *filius*, et ipse *Medicus* iuuenili quamuis ætate peritissimus, qui cum *Albino* et alitus, et educatus sororem illi in matrimonium collocauerat, conspecta et ipse cum summo animi mærore immatura nepotis morte, subsecutoque recenti dilectissimi sororij funere, vulnere hinc refricari, ac recrudescere viso, usque adeo cruciatus animi, et afflictus est, ut ex luctu, et mærore contabescens, breui ipse quoque coniunctissimum sororium subsecutus fuerit. *Hieronymus Pisauriur.*

Horum socius, et contubernalis Joannes Campanius *Chaneensis* familiaris meus, acutissimi iuuenis ingenij, *Venetiis*, et *Patauij* bonis litteris, et disciplinis operæ multum insumpserat, eratque et in *Philosophicis*, et in *Medicinæ* studiis optimè eruditus, sed iuuentutem omnem per omnes inopiæ difficultates traxerat, amicorum tantum liberalitate sustentatus, qui natum ad frugem optimam adolescentem fouere peresuerabant. Is posteaquam *Medicum* profiteri cæpit, mirum est, quàm breui ad magnas opes peruenerit. Triennio enim, quò apud *Bituriges* ab *Italis* mercatoribus conductus, eam artem exercuit, largissimè locupletatus erat, quod in *Medico* iuuene rarissimè contingit. Atque ita re bene gesta, dum Romam transmisgrare parat, ut in hac luce hominum viueret, quasque sub incude habebat, rerum naturalium quæstiones expoliret, secundum, et trigesimum natus annum atrocissima oppressus febri tam procul *Italia*, ut et ipse desideratus est, ita doctissima etiam eius scripta interiere. *Joannes Campanius.*

Horum autem præceptor, et meus in primis *Philosophiæ* tyrociniis Bernardinus Camusius, *Albinganno* patria, qui *Philosophiam Venetiis*, mox *Patauij*, nobis adolescentibus docuit, et sua, et discipulorum celebritate clarus, quo profitente, quæstiones eas asperiores *Latinis* verbis tractari *Bernardinus Camusius.*

posse experimento discebamus, cùm maturè nimis receptui cecinisset, medicinæque se penitus addidisset, et nomen, et fortunas amplas in patrio acquisierat solo. Ad hæc uxore supra quam *Philosopho* conueniebat formosa, et dote magna auctus, dum post tot exantlatos labores sperat otio aliquo per quietem frui, et aliqua ingenij, et eruditionis suæ monumenta posteris relinquere, rebellis coniugis opera, ut fama est, à percussoribus quattuor multis et lethalibus vulneribus confossus est. Cumque diligenti curatione adhibita mortis iam periculum euasisse videretur, ab ea ipsa uxore veneno demum fertur extinctus.

Andreas Mongaius. Et quoniam ad *Medicos* sermonis me series traxit, ANDREAS MONGAIUS, *Bellunensis*, repentino sublatus obitu studiosis potius omnibus, quàm sibi fuit incommodus. Ille enim, cùm diligentem *Medicinæ* operam dedisset, deprauatis ubique *Auicennæ* codicibus offensus, *Damascum* usque profecturus ad antiquos eius auctoris libros perquirendos pelagi tantum enauigauit, terrarum tantum peragrauit. Ubi ea in urbe consedit, Arabica per summam industriam, et vigilantiam lingua optime percepta tam utilis auctoris scripta omnia correxerat, multaque ad hanc ætatem incognita declararat, cùm à *Senatu Veneto* conductus *Patauinæ* est cathedræ præfectus, ut quam optimè callebat, artem edoceret. Paucis verò post mensibus à cæna, nulla malæ cuiuspiam valetudinis molestia prætentatus subitario euentu in lectulum inclinatus expirauit.

Sed enim quanto tolerabilior est Mongaij mors, quòd senex, quòd honoratus, quòd diues, quòd sine morbi alicuius molestia, quòd operibus quæ parturierat absolutis, vita cesserit; eò grauior est JULIJ DOIONI item *Bellunensis* casus, *Julius Doionus.* qui iuuenis, qui pestilentissimo morbi genere per aliquot dies vexatus, qui lucubrationibus in medicina pluribus quidem inchoatis, nullis autem absolutis tunc nobis ereptus sit, cùm maximè patriæ ornamento, familiæque suæ usui futurus erat. Is enim primo in *Patauino* gymnasio medicinam publicè professus, *Venetorum* deinde consulem honestissima

conditione *Aleppum* usque secutus fuit; qua in urbe *Turcici Imperij* post *Byzantium* primario emporio per biennuim commoratus, *Tripolim* ab altero *Venetorum* consule peste laborante accersitur; dum igitur eò cum duobus viæ sociis nocte propter æstiuos calores magnis itineribus contendit; decimo ab urbe lapide hunc latrones ex occultis locis repentino impetu adoriuntur, alteroque comite ab iis interfecto, altero autem grauibus vulneribus confosso, ipse claua in capite, et humeris sæpius percussus iacuit. Latrones verò tantis ictibus interemptum existimantes, illo omnibus vestibus, et quamplurimis aureis *Venetis* exspoliato, interiori tantum tunica eidem relicta abierunt : ita verò crudeliter tractatus, vixque humi surgens post aliquod temporis spatium, multa nocte in ciuitatem, unde discesserat, regressus est, ubi tandem breui aëris benignitate conualuit. Nondum tamen triennio transacto satis locuples factus, iisque bonis contentus, quibus parentes suos, et numerosam familiam decenter aleret, cùm *Bellunum* natale solum remeare meditaretur, subita pestis vi in illa ciuitate sæuiente, et quam multis sanauerat, eandem ipse quoque contactus paucos post dies tam immatura ætate ab omnibus destitutus miserabiliter animam efflauit, patriamque, et parentes sui expectatione defraudauit.

M. Antonius Turranius.

Infelix etiam est Marci Antonij Turranij interitus. Fuit is *Hieronymi Veronensis* viri clarissimi, qui Patauij per multos annos *Medicinam* magno omnium profectu docuerat *filius*. Iuuenis dubioprocul in omni disciplinarum genere longè ultra quam ætas ferret, eruditissimus, à primis adolescentiæ annis Patauij et ipse publicè professus, *Dialecticam*, *Philosophiam*, et *Medicinam* docuit. Turbulentissimis demum temporibus atrocissimi illius in Venetos belli, quod in eos *Christianorum* omnium *Regum* coniuratione gestum est, ut incommoda illa euitaret, et non apta iam studiis loca declinaret, *Papiam* accersitus maxima cum omnium admiratione, qui iuuenis doctrinam, et eloquentiam commendabant, profitebatur. Cùm ecce iniquissima correptus

febre circiter trigesimo vitæ anno primarius penè ætate sua *Philosophus* in humanis esse desijt.

Joannes Cotta. Neque verò minorem in JOANNE COTTA *Veronense* iacturam fecerunt bonæ litteræ. Iuuenis is multa rerum omnium cognitione egregius, disciplinarum nostrarum non ignarus, *Mathematicarum* optimè peritus, in condendo verò *Poemate* elegantiæ, et venustatis incomparabilis, quique antiquum illum leporem ætate nostra reuocare cæperat. Is inquam, dum *Viterbij* apud Julium Secundum magnis de rebus Orator agit, pestilenti oppressus febri in ipso ætatis flore defecit, scriptis eius et hic, et illic magna ex parte dissipatis, ut neque posteritati, neque nomini suo prospicere potuerit. Viuet tamen, et doctissimorum omnium testimonio celebratus iniquæ fortunæ inuidiam superabit.

Dantes Tertius Aliger. Et DANTES TERTIUS ALIGER *Veronensis*, vir dubioprocul optimè litteratus, et in *Latino* condendo carmine benè elegans, et eruditus fortunam ipse quoque nouercam expertus est. Quo enim tempore scripta sua cæperat in classes instruere, et immortalitati suæ viaticum comparare, in belli tempora incidit, quod universi orbis viribus contra *Venetos Julius Secundus Pont. Max.* concitarat. Quo factum est, ut *Verona* à *Barbaris* capta, ipse ne immani eorum feritati parere cogeretur, Mantuam voluntario exilio profugerit. Ibique rerum omnium angustiis oppressus, uxore et liberis ex opulenta satis conditione in arctissimam egestatem, et miseriam coniectis, tum ætate iam grauis, et ad incommoda huiusmodi ferenda minùs adsuetus, graui admodum valetudine diu excruciatus in eo exilio, perturbato, subuersoque rerum omnium suarum ordine calamitoso mortis genere vitam finiit.

Hieronymus Bononius. Tali mærore contabuit et HIERONYMUS BONONIUS *Taruisinus*, vir nisi fata eum tot calamitatibus afflixissent, ad magnam et ingenij, et eruditionis laudem natus, siue rerum antiquarum, quibus valde oblectabatur, cognitione præstaret, siue non inelegans carmen cuderet, siue aliorum ingenia benignissimus excitaret. Is tamen per viginti et amplius

annos tabe totius corporis computrescens, filiorum aliquot imprimis surditatem, mox et desipientiam expertus, superueniente bellorum tempestate vitam extra patriam in magna rerum omnium perturbatione dereliquit.

Ita et JACOBUS PAGANUS *Bellunensis*, et generis nobilitate insignis, et litteratura non incelebris, multis apud magistratus *Venetos* honoribus perfunctus, quo tempore numerosæ prolis rectè, et ingenuè institutæ, educatæ, et eruditæ solatio frui debebat, in turbulentissima *Germanici* contra Venetos belli tempora incidit, quorum violentia patria extorris factus, dum barbarorum sæuitiam quanto potest studio declinat, voluntarius exul Venetiis omnium rerum incommodis afflictus periit. *Jacobus Paganus.*

Fuit et HIERONIMUS DONATUS, *Patricius noster*, nullius ignarus doctrinæ, *Poeta*, *Orator*, *Philosophus*, *Theologus*, *Mathematicusque* peregregius, tanta semper rei familiaris molestia, et domesticorum ad iussa rebellium cura, sollicitudineque inquietatus est, ut nisi curas litterarum solatio leuasset, nemo unquam eo miserior futurus fuerit. Is postea quam diuturno labore ferocissimum *Julij Secundi* animum in *Venetos* exulceratum per intolerabilem patientiam hic *Orator* peruicerat, prostratæque iam patriæ subsidium, et respirationem comparauerat, eo ipso die, quo fædus cum *Julio* sanxerat in rapidissimam lapsus febrim, breuique inde extinctus, subsecutam patriæ suæ, quam de pertinacissimæ fortunæ manibus extorserat, felicitatem videre non potuit. Scripta eius innumera ad immortalitatem elucubrata, quod eruditis indignissimum est ærumnarum genus, paucissimis admodum exceptis, quæ viuens ediderat, adhuc in tenebris iacent occultata. *Hieronymus Donatus.*

Sed hi forsan communia cum multis passi videantur, neque fortè ærumnosis adnumerandi fuerint, veluti calamitosissima GABRIELIS ZERBI *Veronensis Medici* mors, qua nulla multis abhinc annis neque immanior, neque crudelior accidit. Fuit is in *Patauino Gymnasio* professor valde celebris, cuius promptissimum ingenium, et intrepida ob doctrinam *Gabriel Zerbus.*

confidentia *Romanis* etiam vestris tunc innotuit, cùm in frequentissimo *Philosophorum*, *Thelogorumque* conuentu, ubi de re valde seria agebatur, ausus est *Sixto Pontifici Max.* disputanti imperitiam obiectare, qua ille offensus intemperantia, quod maiestatem suam ita contemptui habuisset, erat in hominem grauiter animaduersurus. Sed enim Pontificis cognito consilio clam statim urbe aufugit, Patauijque mox per annos multos professus est. Accidit autem, ut *Scander Turcarum Regis Primipilaris* vir grauissima disenteria laboraret, quæsieritque per cognitissimum sibi hominem *Andream Gritteum*, qui nunc *Princeps* noster est, ut *Medicus* ex *Italia* ad se quamprimùm mitteretur, ingentia itineris, laborum, et curæ præmia reportaturus. Suscepit prouinciam *Zerbus*, et immensum auri pondus spe vorans, ad *Scanderem* proficiscitur, secumque filiolum adhuc impubem adducit. Curat *Principem* hunc *Zerbus* diligenter, et pristinæ reddit incolumitati, donatur mox auro multo, vestibus, et gemmis, et argenteis pateris, et carobæsijs, aliaque supellectili locupletatur, ut si domum ea omnia asportare licuisset, unumquemque Europæ Regem instrumento fuerit prouocaturus. Benè autem res acta erat, fatebaturque Princeps et vitam, et salutem sibi hominis huius curatione partam, acceptoque ab eo de reliquæ vitæ ratione præceptis commeatum dederat. Ille jumentis oneratis ad finitimum quoddam Turcarum castellum, unde in Dalmatiam diuerteret, se recipit, pauculosque ibi dies moratur, dum præsidium itineris ex *Christiani* nominis hominibus accersitur, quæ omnia pacatissimè, et fide utrinque data accepta transigebantur. Accidit autem, ut Scander præceptorum immemor, et natura ipsa minimè continens, dum libidinem suam explere pergit, in grauiorem recideret ægrotationem, qua breuissimo temporis spaciolo consumptus interiit. Filij, ut in præciosa illa munera, quæ pater *Zerbo* dederat, inuaderent, temporarium venenum à Medico patri datum calumniantes, percussores expeditissimos immiserunt, qui fugientem, ut aiebant, è fuga retraherent. Illi captum

Zerbum, et unà filium adolescentem indicta causa eo supplicij genere affecerunt, ut primum immeritissimum filium ante patris oculos inter duas ex ligno tabulas inclusum serra medium dissecarent, mox ipsum quoque tormento eodem atrocissimo trucidarent.

Exhorruerunt ad hanc barbarorum immanitatem omnium animi, cunctique veluti stupore quodam attoniti conticuerant, cùm demum Colotius ita silentium rupit. Grauissimum est, non inficior, in exilio, et egestate laborantem morbo etiam absumi. Miserrimum longæ alicuius valetudinis incommodo cruciari, infelicissimum trucidari; sed eorum ego sortem omnium teterrimam, et ærumnosissimam existimo, qui se tam miseros iudicarunt, ut sponte sibimet manus injicerent. In reliquis enim ærumnis, quamdiu sperare licet, spes adfulget aliqua, quæ quidem ægritudinem, aut fortunæ sæuitiam leniat, in animos verò sponte mori destinato nulla neque spes, neque alterius consolationis ratio locum habet. Atque ne ullum calamitatis genus à litteratis absit, hoc, ut est omnium atrocissimum, ita frequentius in huiusmodi genus hominum debacchatur. Sic *Demosthenes*, sic *Cato*, sic apud veteres clari plerique viri vitam finiere, quod illis tamen vel laudi, vel saluti attributum est, et fortiter periisse dicti: nobis, qui sanctiùs instituti sumus, nihil æquè pernitiosum existimatur. Quòd si rerum summa in hominum opinione consistit, illi nimirum omnium ærumnosissimi, qui suas sibimet inuisas animas proiecere. Verùm audite obsecro, an ulli nostro tempore fuerint, qui tantum calamitatis animo conciperent, ut non alia ratione illi obuiam iri posse putarent, nisi manus sibi violentissimas inferrent. *Colotius.*

M. Caballinus, *Anconitanus*, summa doctrina, summoque indicio vir, ita temperatis, moderatisque moribus semper fuerat, ut nihil eo probius, neque sincerius haberetur. Integerrimæ ad hæc bonitatis, et erga eruditos omnes amorabundus, magnam et humanitatis, et festiuitatis laudem reportauerat. Is tamen, dum apud *Cardinalem M. Cornelium* à secretis vitam agit honoratissimam, in maniam *M. Caballinus Anconitanus.*

nescio quam, quòd causa quadam deciderat, in qua secunda omnia sibi proposuerat, illapsus, sub idque tempus grandi pecuniæ deposito à magni nominis amico per inficiationem indignissimè defraudatus, in conclaue suum sponte inclusus, iniquissimas sibi manus intulit. Foribus enim post aliquod temporis interuallum, quo non prodibat ad officia, perfractis, repertus est à necessariis humi iacens, prælongo gladio per medium pectus adacto, dum hesterno sanguine totum cubiculi pauimentum nataret. Visa tamen hæc lues Florentiæ magis, quàm alibi vigere. Tres siquidem memorantur litterati viri, eius urbis ciues, qui tali perpulsi insania semetipsos suffocarint.

Laurentius Laurentianus. Ex quibus LAURENTIUS LAURENTIANUS magnæ celebritatis est, quo non elegantior quisquam *Philosophiæ* studia à *Ciceronianis* temporibus ad hæc usque sæcula interpretari aggressus est, Græcè, Latinèque nimirum eruditissimus. Dum autem is *Commentariis* in *Aristotelem Latino* idiomate omni summota barbarie incumbit elucubrandis, parsque eorum iam edita, pars edenda procuditur, repentino nescio quo furore raptus in profundum aquæ puteum semet ipse præcipitem dedit, seque vita, et studiosos omnes expectatione, quamque de homine spem conceperant, frustatus est.

Petrus Leon. PETRUS autem LEON et ipse *Florentinus* artis Medicæ peritissimus, et in litteris politioribus non mediocriter excultus, variarumque rerum cognitione nobilis in tanta displinarum peritia, aduersæ sortis inclementiam euitare non potuit; furore enim quodam corruptus sponte in altissimæ aquæ puteum desiliit, atque ita genere mortis miserrimo, et viro præsertim *Philosopho* indignissimo periit.

Jo. Baptista Albinus. Ita et JOANNES BAPTISTA ALBINUS, *Bernardi Florentini viri filius*, legum peritia, et aliarum disciplinarum studiis nobilitatus, ab eaque *Apostolicæ Cancellariæ Rector* adhibitus ætate adhuc florente, ut qui vix quintum et trigesimum annum explesset, summa modestia atque etiam non vulgari prudentia habitus, erga omnes verò imprimis officiosissimus, eò is adactus est, casu nescio quo, ut quodam die planè

mane se in altam putei domestici voraginem immiserit, cumque funi, scitulæque mox adhæsisset, quasi facti pænitens, superuenientibus fratribus, qui à seruis excitati fuerant, opemque afferre conantibus, ipse fune derelicto sponte se in altissimam aquam suffocauit.

De fenestris autem se proiecere *Franciscus Fortunius*, *Julianus Camers*, et *Joannes Valdesius*, hic amoris vi superatus, ille prædonum, qui *Romam* diripiebant, timore impulsus, alius qua de causa mente captus ignoratur. Nam cùm FORTUNIUS *Anconitanæ* Civitatis *Prætor* esset, quod munus honestissimè, sapientissimèque, ut *Anconitani* testantur, exequebatur, repente repertus est in Prætoria platea de palatij fenestris lapsus, ignorato auctore, cùm tamen *Anconitani* prædicent eum furore quodam concitum sponte sese dedisse præcipitem. Fuit is iurisconsultus optimè eruditus, *Latinis* litteris admodum expolitus, ut scilicet M. *Antonij Sabellici* discipulum agnosceres. *Franciscus Fortunius.*

JULIANUS autem CAMERS, *Grammaticus*, qui Romæ annos multos publicè professus fuerat, ab *Leone Decimo* instituendo *Innocentio Cardinali Cibæo* adhibitus. Id primum, dum viueret, infelicissimum duxit, quod in honoribus, quos mirificè affectabat, nulla unquam eius habita ratio. Demum oppressa ab Hispanis, Germanisque Roma, dum palatium diripitur, ubi is habitabat, aliquos ex familia per testes arripi, et ea parte ad alligatos sublimes in supplicium, et absconditi auri quæstionem, vexari cùm conspexisset, ipse veritus ne talia pateretur, cui etiam grauiora, nisi aurum promeret, minitabantur, cùm nullum aliud in rebus tam subitis, tamque angustis consilium appareret, de altissima fenestra in silicatam aream saltu se præcipitem dedit, corporeque uniuerso silicibus miserabiliter adliso tam duro exitio seruituti, et cruciatibus illis mortem anteposuit. *Julianus Camers.*

Neque minus miserabili de causa semetipsum interfecit JOANNES VALDESIUS natione *Hispanus*, qui *Romæ* per litteras, et industriam, et magnorum Principum gratiam ad *Joannes Valdesius.*

magnas diuitias euectus, multis apud nos officiis, id certi census nomen *Romæ* in honore habetur, clarus habebatur, iuuenis quidem elegans, et formosissimi corporis proceritate insignis. Is, uti gens ea valde mulierosa est, puellæ cuiusdam, et forma quidem, et pudicitia nobilis, sed *M Antonij Alterij, viri Senatorij,* patris eius celebritate longè insignioris, amore correptus est, cùmque in dies virtus eius fæminæ clarior elucesceret; ille morem amori suo gesturus, dat fidem uxorem sibi fore hanc, eique solemni desponsione puella dedicatur. Paulò post olfecit pater sponsum sacris olim initiatum, neque ullum esse posse nuptiis locum, in summam adductus sollicitudinem, cùm et sibi, et filiæ illusum per summam ignominiam videret, multis, et magnis, ut par erat, molestiis afflictus rem defert ad *Leonardum Cardinalem Roboreum*, qui tunc absente *Julio Romæ Legatus* erat, magis ut ab eo consilium caperet, quàm ut iniuriam ulcisci meditaretur. Comprenditur *Leonardi* iussu *Valdesius*, et in *Hadriani* molem capitis reus includitur. Ille tam amore perditus, quàm vitæ periculo perterrefactus abdicaturum se sacerdotio, si per summum Pontificem liceat, et puellam vel indotatam ducturum pollicetur. Atque ita sponsoribus, vadibusque datis, ea conditione dimittitur. Interim dum eius veniæ diploma à *Julio Pontifice*, qui tunc *Rauennæ* consederat, exspectatur, *Valdesius* neque libenter sacerdotiis, quæ opulenta erant, abdicare cogitat, neque perferre se amorem, etiam si impunè liceat, ulterius sperat. Igitur cùm id consilij se cepisse videret, quod non facilè poterat explicare, grauiore ob id dolore affectus, quòd pudicissimæ fæminæ famam, et fortunam omnem euerterat, si repudij nuntium remisisset, magnis excruciatus sollicitudinibus, misericordiaque et pudore confectus, ut erat æstiuus dies, turriculam quandam ad prospectum super ædium culmen excitatam distinctus adhuc ascendit, quasi matutinalem auram strictiorem animi gratia capturus, servuloque mox negotij certi nomine ablegato, nullam aliam rationem nactus, qua se turbulentissimis

miseriis explicarct, et dulcissimæ sponsæ famæ, nominique prospiceret, ex editissimo eo loco in viam mediam se se præcipitem dedit, quo ita totis ossibus colliso, et statim exanimato, *Alterij filia* re percepta, ipsa quoque sponsi desiderio sibimet manum inferre tentauit, sed diligenti familiarum observatione prohibita, custoditaque, posteaquam tempore dolor aliquantulum mitigatus est, maritalem perosa vitam perpetuo victura cælibatu vestalem induit; Valdesius totius Romæ luctu deploratus est.

Verùm omnes mortis, et fati acerbitates excessisse, et quicquid unquam truculentiæ fuit, exuperasse mihi videtur FRANCISCI PRIULI exitus infelicissimus. Juuenis is ex patriciatu vestro, *Contarene*, tuusque forsan condiscipulus, Romæ etiam non ignobilis, qui bonarum disciplinarum studiis eruditus *Astrologiam* imprimis adamauerat, multaque eius scientiæ arcana in mortalium usum reuelauerat, *Augustino Gysio Senensi* viro diuitiarum opulentia claro summo opere tam ob nobilitatem generis, quàm ob doctrinam, et elegantissimos mores carus. Ante omnia verò *Leoni Decimo Pont. Max.* acceptissimus, qui quidem Princeps et doctrina, et iudicio summus dicere solitus erat, Astrologiam olim extinctam in uno demum Priulo reuexisse. Ita in eo, quem de eius genesi conscripserat, libro abditissima quæque anteactæ ætatis, et uni ipsi cognita *Principi* explicuerat, quæque incumberent, quæque futura essent, ad unguem, ut euentus postmodum comprobauit, in singulos fere dies prædixerat. Quare Pontifex iam de erigendo eo meditabatur. Accidit verò, ut ab Gysio ad Aluminis fodinas visendas adduceretur iuuenis infelicissimus, ubi statuerat se se aliquantulum exhilararè. Itaque dum venationes, dum aucupatus, dum retia, canesque procurantur, diesque tota domo geniales instituuntur, nescio quis furor Priulum occupauit, ut de consciscenda sibi voluntaria morte consilium caperet, atque haud ita multò post occasione oblata è gestatione quadam declinata turba in nemus se proximum abdidit, nullosque ibi nactus arbitros in aggeris præalti lacunam sese præci-

Franciscus Priulus

pitem dedit. Fefellit iuuenem altitudo aquæ, quæ vix semipedem adsurgebat, cumque non idonea ad suffocandum esset, à superueniente famulo, qui statim subsecutus fuerat, ex ea volutatione exemptus est. Reuertuntur vespertino domum, magnoque interim accenso igne, dum seruus huc illuc dimittitur, satagitque, Priulus tempore, quo seruum non adesse putabat, obseruato, in ignem se superinjecit, ad strepitum recurrit seruus, sollicitoque studio dominum sustollit. Causatur illi neruorum infirmitas, et quidam quasi stupor, quem ex lapsu in aquam contraxit. Seruus nihil cunctandum ratus omnia hæc *Gysio* renunciat. Custodiendum diligenter *Gysius* imperat, leniter tamen habendum, ne furor exasperetur. Adsunt igitur custodes sub colludendi, confabulandique specie, summouenturque illa omnia, quæ sæuiendi occasionem præbere poterant; ille tamen expectato tempore, quo furoris sui suspitionem cessare animaduerterat, seque iam negligentius custodiri, stabulum ingressus quasi mulam visurus suam, ibique nullo custodum inuento, coniectis in parietem oculis acutissimi mucronis stylum conspicit, eoque statim arrepto aciem in guttur ipse suum dirigit, seque quanto potest conatu eiugulare contendit. Diligentissimus eius famulus, qui negotioli causa ablegatus fuerat, ubi ad stabulum descendisse dominum accepit, eo præcepti cursu prouolans, videt hunc crudelissimo eo conatu sibi manus iniecisse, insilit statim in eius brachium, dereptoque stylo, eoque procul abiecto, ut valentibus erat viribus, medium complectitur, contentumque foras trahit, et in conclaue perducit. Collocatur hic in lecto Priulus, arcessuntur *Medici*, curatur diligenter. Nunqam inde abscedit *Gysius*, quin aliquem è primoribus amicis obseruatorem relinquat, ne quid is ulterius ineptiarum faceret. Simulauerat iterum *Priulus* resipiscentiam, et alioqui mori destinatus, hilari omnes compellabat fronte dictorum factorumque memor nulli de insania sua suspicionem vel ninimam relinquebat. Jam vulnus coiuerat, iam surgebat è lecto liber, iam ludebat, iam cum omnibus festiuissimè iocaba-

tur. Jam sodalibus, iam deambulationibus delectari videbatur. Quodam igitur die, qui festus erat, *Gysius* mane ad lectum adest, Priulum ut habeat, percontatur. Ex voto, ille respondit. Interrogat *Gysius*, an velit secum ad proximam ædiculam, eius diei festi causa, rei sacræ interfuturus accedere, quo non contanter promittente, hortatur Gysius, lectulo surgat, seque adornet. Bene est, inquit Priulus, iamiam instructus adero, et tunc famulo innuit, ut lineam tunicam interiorem concalefactam afferat. Abit *Gysius* his inspectis, ut qui nihil ulterius mali suspicaretur. Dum verò famulus indusium alio cubiculo calefaciendum curat, Priulus tempus id nactus, quo cubiculo omnes excesserant, pernici saltu in fenestram sese proripuit, deque ea, quæ loco satis edito erat, se præcipitem misit, confractaque tota dorsi spina semianimus iacuit cum mærore, et lamentatione omnium, qui priorem modestiam, et ætatem iuuenis miserabantur, nondum enim octauum, et vigesimum annum excesserat. Sublatus inde, et in lecticam impositus, adhibitis custodiis *Romam* à *Gysio* statim asportari iubetur, nullum curandi officium intermittitur, cùm tamen vel ita confractus curationi pertinacissimè reluctaretur, ut qui mori omnino destinauerat. Sub id tempus coniunctissimeus illi condiscipulus *Pierius Valerianus* noster, qui rei fidem faciet, peregrè aduenerat, amicumque statim salutandi causa inuiserat; comperit eum inter medicorum manus destinatissimè, quod poterat, omnibus aduersantem, nullumque remedij genus admittentem. *Pierius* quid actum esset, edoctus, blandis eum verbis alloquitur, indignissimum casum longè aliter ac erat, ut suspicionem eleuaret, audisse se, statimque accurisse, velle se in officio esse, neque amicum talem derelinquere ullo modo posse. Bono animo esset iubet, multaque de *Pontificis* erga eum beneuolentia, quæ nuper audisset, pollicetur, quæque ad hoc apta videbantur, omnia comminiscitur. Mouetur Priulus amici, à quo se unice coli nouerat, præsentia, et obligari fracta ossa, neruos distrahi, torqueri, componi, et acerbissimi

doloris contrectationes constanter; et sine ullo prorsus clamore tolerat, perpetiturque. Nunquam tamen neque *Pierius*, neque *Ferdinandus Siculus, Leonis Decimi Medicus*, neque necessariorum quispiam peruincere potuerunt etiam adactis intra dentium claustra scalpris, ut *Priulus* cibum capere, aut vi immissum continere vellet. Atque ita cùm nihil illi quicquam morte deliberatiùs esset, qui neque aquis, neque igne, neque ferro, neque altissima præcipitatione extingui potuerat, pertinacissima quinque dierum inedia consumptus inter unius *Pierij* lacrymantis ulnas expirauit. Obriguerant ad Colotij dictionem, factique huius atrocitatem omnium animi, conuersique ad *Pierium*, et *Melinus*, et plerique alij, qui casu conuenerant, an ita res gesta esset, sciscitabantur. Ea vera nimium fuisse Pierio cum lacrymis affirmante venit ab *Augustino Cardinale Triultio* puer, qui *Granam* magni negotij causa accerseret. Tabellarium enim ex Galliis expiditissimis itineribus aduenisse. Quo accepto surrexit *Grana*, et cum *Melinus*, fraudatum se diceret expectatione, quod polliciti erant pleraque à *Contareno* sapienter super his disputata recitare. Erit inquit Grana cras, aut perendie conueniendi locus, neque enim tam procul habitamus, ut non unaquaque hora simul esse possimus.

Quin potiùs inquam ego, mi *Grana*, tuque mi *Coloti*, diem statuimus, quo iterum conueniamus. Nam ego quoque mirifice cupio, quæ fuerit sermonum huiusmodi catastrophè percipere, et si vestro cum commodo fieri potest, hic potius apud Melinum congressus fiat, apud quem continuum ego biduum sum commoraturus, dum mihi cubiculum apud *Principem* adornatur, et ut instrumentum meum, et bibliothecam, quam hic reliqueram, recensere possim. Placuit et *Granæ*, et *Colotio* apud *Melinum* conueniri, dictaque dies, tempusque pomeridianis horis in crastinum.

Primi Libri Finis.

JOANNIS PIERII VALERIANI
DE LITTERATORUM INFELICITATE

LIBER SECUNDUS.

Postero igitur die cùm hora constituta omnes conuenissemus : Nam *Colotius* apud *Granam* pranderat, ego apud Melinum remanseram; intervenerunt etiam viri duo nimirum lepidissimi *Thomas Petrosantius*, et *Jo. Mar. Cathaneus*, qui nos eo die plurimum quæsierant, et apud *Melinum* esse tandem olfactu veluti quodam inuestigauerunt. Et quoniam ambulasse ex frequentiore anhelitu videbantnr, salute data atque accepta, quamprimùm sedere iussi sunt. *Melinus*, qui sollicitos eos animaduertebat, et quasi noui aliquid dicturos augurabatur, nihil contatus, quid vos inquit amici optimi tam anxij attentique videmini, num quidnam affertis noui? Utinam inquit *Petrosantius* nihil hodie afferrem noui, aut quod nuper ex *Galliis* allatum est, vanum mendaxque nuntium deprehenderetur. Admirati omnes, quonam euasura esset eius oratio, in eum inspicientes sermonis incepti finem expectabamus, ille tamen ne verbum quidem ulterius addebat; instamus omnes, et quidquid tandem haberet, ne nos diutius celaret, flagitamus. Tristissimum, inquit ille, nuntium vobis affero summum ætate nostra ingenio; optimaque doctrina, et incomparabili eloquentia virum, *Andream Nauagerium*

in *Gallia* defunctum. Ad hæc *Grana*. Ecqua tibi nuntij huius fides? Nam et nos de grauissima hominis valetudine, deque abiecta salutis spe heri litteras acceperamus, eaque de causa à Mæcenate meo Triultio vespere accersitus, ut conuentum nostrum subitò dissolueremus, in causa fui. Verum illæ ad nos litteræ, depositum quidem *Nauagerium*, nondum tamen extinctum admonebant; datæ autem erant litteræ à fundulo 3 Nonas *Maias*. Quare nisi quid certius afferatur, non est ut in animum despondeamus, quamdiu enim spiritus inest corpori, sperare de salute licet. Verùm quas tu vidisti litteras, quo die datæ sunt? PETROSAN. Extinctus verè nimium est *Nauagerius* noster, atque etiam elatus, ut nunc nuper tabellarius *Regius*, cui antiqua est cum domesticis meis consuetudo, mihi narrauit, et efferri hominem suis ipsemet oculis vespertinis horis...... *Maij*..... *Galliæ* oppido, ubi tunc *Rex* morabatur, inspexisse asseuerat. Tum *Colotius* alto cum gemitu, hoc unum nostræ inquit, aberat calamitati, hoc reliquum erat bonis litteris infortunium, ut postquam *Hispania* nobis *Castilionem* ademerat, *Gallia* insuper *Nauagerium* inuideret, siccine demum fata perseueranti odio litteras insequuntur, et veluti reliquum *Italiæ* desolarunt, has etiam penitus extinguere constituerunt? Traxerat quidem omnium animos in mæstitiam *Nauagerij* desiderium. Verùm ubi *Colotius Castilionem* superaddidit, ita omnes ingemiscere, affligique cæpimus, ac si totidem fratres, aut parentes coràm extinctos intueremur. At quoniam inquit *Colotius* nihil iam suaue de litteratis expectamus, postea quam hoc veluti auctarium additum est, rectè sermonem, quem heri occeperamus vel hoc uno de nuntio continuandum censeo. Quem obsecro sermonem inquit *Cathaneus*? COLOTIUS. Litteratorum calamitates, indignosque exitus, et miserabilem penè omnium vicem dolueramus, quasique defleramus *Gymnasiorum*, atque Parnasi vastitatem. CATH. Tristissimum quidem argumentum. Sed quo nullum uberiùs, neque copiosiùs multis abhinc annis extitit. Sed quorum hominum obsecro memineratis? COLOTIUS. Longum esset eos nunc repetendo recensere,

sed audies tamen ubi voles ex quouis nostrum. Nunc quia institutum heri fuit, ut in hanc arenam plerosque alios exhiberemus, tu si potes, quietus et sedens ausculta, nos sermonem nostrum continuabimus. Cath. Ego verò maximè possum quiescere, neque quicquam mihi gratiùs accidere potest, quàm tales viros, qui loquantur auscultare, omnes enim vos ob virtutem et litteras inprimis veneror, et obseruo. Colotius. Litteratissimus scilicet omnes, qui studiis iisdem delectantur, non ut plerique obliqua inuidia persequeris, sed tota animi sinceritate diligis : conuersusque ad *Granam*, et *Melinum* multa inquit heri de litteratorum infelicitate exempla recitata sunt, quæ tu *Grana*, quæ *Contarenus*, quæ *Pollio* noster memoriter enarrauerunt; sed eorum me omnium maximè funera commouerunt, qui ante diem desiderati spem, quam de illis optimam conceperamus, explere fatorum inuidia nequierunt. Non solum enim in his voluptas ea nobis intercepta videtur, quam ex eorum ingenio, et litteris aucupabamur, sed eorum etiam causa dolendum est, quod in eos fortunam maximè sæuisse iudicamus, quia vix in lucem prodire eos incipientes oppresserit è vestigio. Nam qui ætate iam prouecta extincti sunt, vel aliqua suorum studiorum monumenta reliquerunt, vel sibi et Musis tantum vixerunt. Quorum autem extant scripta, ij nequaquam esse desierunt, perque hominum ora volitantes viuunt, victurique sunt, dum erunt disciplinæ, dum *Capitolij* immobile saxum stabit. In illis verò, qui nihil scripsere, neque scripturi fuerant, qui, uti facetè, qui mos est hominis, Jouius noster dicere solebat, semina intra renes præmortua secum extulerunt, parum iacturæ fecimus, quamuis iucunda alioquin eorum consuetudine priuati doleamus. Cæterum quos ad lætissimam frugem peruerturos persuasum habebamus, quorumque fæcunditatem ab ineunte ætate largissimam intuebamur, eos meritò miseramur. Quare quòd ita *Decanalis* obitum immaturum *Contarenus* ingemuerit, et aliorum iuuenum vicem deplorarit, non indignum humanitate sua fecit. At cur nos *Romanos*

nostros ex hoc albo summoueamus, cùm miserrima tot exempla, atque ea quidem recentia ante oculos obuersentur? Eos autem nulla inuidia Romanos appello, qui et Romæ nati sunt, et qui aliunde huc profecti apud nos, Musasque nostras versati communem hanc sibi patriam delegerunt.

Bandinus Prolemenus.

Igitur si *Paulus Decanalis* tantæ omnium expectationi præreptus, summum sui reliquit desiderium, meo quidem iudicio BANDINUS PROLEMENUS *Senensis* non minori litteratos omnes dolore affecit, qui iuuenis admodum *Græcis*, *Latinis* et *Hebraïcis* etiam litteris eruditissimus, Mathematicarum cognitione nobilis, stylo ad omnes animi cogitationes explicandas valdè elegàns, per studiorum huiusmodi assiduitatem, laboresque, et vigilias in eam incidit valetudinem, quæ ex intermissis exercitationibus acciderat; qua cùm grauissimè complusculos dies ægrotasset, ante trigesimum ætatis annum ademptus et lactantium germanum fratrem, ipsum quoque eruditissimum, acerbissima in solitudine, et tam *Senensem*, quam *Romanam Academiam* magno in sui desiderio, perpetuoque mærore dereliquit.

Nicolaus Valla.

Inter *Romanos* autem paucis antè annis non ignobilis fuit NICOLAUS VALLA, summæ iuuenis eruditionis, *Græcis*, *Latinisque* litteris apprimè doctus, qui quidem adolescens admodum ad *Homeri* sublimitatem eleganti *Latini* carminis facilitate cæperat aspirare. Is tamen nondum alterum à vigesimo egressus annum fati quadam inclementia eruditorum omnium spei surreptus est.

Bartolomeus Tardolus.

Proximis autem annis BARTOLOMEUS TARDOLUS *Lucæ Medici Camertis* filius eò processerat eruditionis, ut inter Academiæ *Romanæ* adolescentes, siue prosam scriberet, siue carmen fingeret, siue inter *Philosophos* subtiliter disputaret, admirationi omnibus esset, nihilque de eo non summum, si fata eum ulterius esse permisissent, unusquisque sibi polliceretur. Hic tamen tam probus, tam studiosus, tam acutus iuuenis altero à vigesimo anno iniquissima febri correptus æternum sui reliquit desiderium.

Laomedon Tardolus.

At LAOMEDON huius germanus frater longè minor natu,

per fratris studia successerat, ingenio, et eruditione summus ipse quoque breui futurus, nisi dum bonarum artium studiis operam dabat, pestilentia, quæ Romæ desolationem subsecuta est, interceptus esset, non tam ille quidem *Poetis* quàm etiam *Jurisconsultis*, in quorum castra commigrauerat, assiduè desiderandus. Horum autem pater *Lucas Tardolus* honesta conditione vir, in arte *Medica* celebris, et ob integritatem, et suauissimos mores non vulgarem apud omnes gratiam adeptus, quot, et quantis miseriarum casibus, quot iniquæ fortunæ telis impetitus, quàm misero demum mortis genere sublatus? Nam ut acerbissimum *Bartolomei* filij funus, et incommoda alia, ærumnasque toto vitæ cursu exantlatas dissimulem. Quid illa tam atrox calamitas, quæ repentè *Romam* oppressit, quæ unà cum plerisque aliis hunc quoque cum uniuersa familia deleuit? Inuadentes enim in eius domum *Hispani*, cùm fortunas omnes diripuissent, mox ad familiarium omnium corpora torquenda conuersi sunt, ut, si qua occultata essent proferrentur, nulloque in domo et parca, et minimè locuplete, auro, argentoue reperto, ad senem excruciandum aggressi sunt, eumque ad putei trocleam, fune manibus post terga reuinctis adalligatum, cùm sursum, deorsumque iactatum inclementissimè torquerent, accidit, ut vel troclea, vel funis abrumperetur, atque ita senex infelicissimus in puteum corruens ea est aqua suffocatus, uxor et filij tenerioris ætatis summa in mendicitate derelicti, quanquam Hispani, ut inuidiam declinent, Lucam aiunt variis tormentorum generibus excruciatum, cùm eis tolerandis impar esset, sponte se in puteum immisisse, atque ita morte voluntaria se ab *Hispanorum* crudelitate vindicasse.

Sua quoque infelicitate oppressus est FRANCISCUS PALMERIUS *Rom.* ciuis, vir optimè litteratus, et Philosophiæ studiis clarus, utpotè qui et Pisis, et Romæ, ea publicè professus erat, ambiguumque faciebat, utrum magis eruditione, an eloquentia præstaret. Is, cùm apud clarissimum *Cardinalem Nicolaum Rodulphum* in honore haberetur, triduo ante *Franciscus Palmerius*

quam *Hispani*, *Germanique Romam* insidiis occupassent, urbe excesserat, ærumnosissimamque illam calamitatem casu euitauerat, beneque secum actum arbitrabatur, quòd licet fortunas suas omnes dissipatas intelligeret, illarum tamen miseriarum spectator non affuisset, et in atrocissima captiuitatis incommoda non incidisset. Vix tamen anno elapso, cùm ad urbem veterem *Pontifice Maximo* iam ex *Hispanorum* captiuitate elapso ad officia rediisset, missus ab eo ad *Joannem Baptistam Sabellum*, ut discordias inter eum et *Cæsarinos Romæ Proceres* alim obortas conponeret, re confecta, commeatuque ab eo accepto Principe, medio in itinere ita euanuit, ut neque eius, neque comitum fama, nuntiusue ullus unquam amplius apparuerit.

Joannes Franciscus Furnius. Immatura verò JOANNIS FRANCISCI FURNIJ viri *Mutinensis* sodalis nostri iucundissimi mors quantæ litteratis omnibus acerbitati fuit? Erat is iuuenis *Philosophiæ* scientissimus, mox et *Græcas*, et *Latinas* politiores litteras seuerioribus illis studiis adiunxerat, ad hæc gerendis rebus non ineptus, *Clarissimi Principis Herculis Gonsagæ Cardinalis Mantuani* domum uniuersam integerrimè regebat, tantoque illi splendori erat, ut, cùm multa essent, quæ *Herculem* summo opere commendarent, ex nulla tamen re propemodùm maiorem consequeretur adoream, quàm quod *Furnium* seligere nouisset, qui et adolescentiam, et res suas omnes tam sanctè, tamque sapienter moderaretur. Is autem *Cardinalem* suum secutus, qui se ad Pontificem ex hostium manibus elapsum officij causa contulerat, urbe veteri in grauissimam incidit valetudinem, qua breui consumptus urbem eam tam excellentis iuuenis morte infamem fecit. Quod verò paulò ante dicebamus uniuersam Tardolorum familiam euersam, quòd pater unà cùm filiis litterarum studiis oblectati essent, meminisse alterius fecit, quæ non minori clade afflicta est.

Demetrius Chalcondiles. DEMETRIUS enim CHALCONDILES, cui *Græcæ* litteræ ætate nostra ab interitu quodammodo vindicatæ, quòd nunc vigeant, debere fateantur, quot ærumnarum euentis oppressus miserabilem semper vitam egit? Utque exilium, et

patriam cum uniuerso *Græciæ Regno* euersam, et errores, antequam, ubi consistere posset, inueniret, innumerabiles omittam; quam miserum illud fuit, quod susceptæ prolis tam numerosæ nullum unquam solatium percipere potuit. Filia enim incomparabilis honestatis *Jano Parrhasio* in matrimonium collocatam, eam apud se tam diu alere coactus est, donec post aliquam annorum seriem, eo iam mortuo, *Leo Pont. Maximus*, conducto *Jano*, ut *Romæ* profiteretur, uxorem etiam ipsemet auctoritate sua traduci iusserit.

Ex maribus autem THEOPHILUM ingenio et eruditione præstantem habuit, qui quò spei maioris esse cæperat, eò acerbiorem patris luctum fecit. Sub doctissimo enim patre, mox et sub *Joanne Lascare*, cuius et contubernio, et clientela perquamdiu usus fuerat, multum profecerat; *Græcisque*, et *Latinis* litteris apprimè eruditus erat. Profectus hinc *Papiam* ad altiores disciplinas magnam de se concitarat expectationem, cùm nocte quadam, dum apud amicos cænatus domum se recipit, ab iis, qui alienæ virtuti inuidebant, interfectus est. *Theophilus.*

Huius verò germanus frater BASILIUS CHALCONDILES summa et ipse *Græcarum*, *Latinarumque* litterarum eruditione, sed longè maioris spei iuuenis vix quartum et vigesimum ætatis annum agens, cùm summa omnium admiratione *Græcas* litteras in *Romano Gymnasio* profiteretur, rapidissima correptus febri florentissima in ætate defunctus est. Magnus ille nimirum futurus, nisi fata tantillum id felicitatis euersæ iam tum *Græciæ* sine *Regnis*, sine *Republica* ulla sine viris propemodum inuidissent. *Basilius.*

Hoc enim erepto, et *Musuro*, sublato, vix unus tantum JOANNES LASCARIS est superstes, qui litterati nomen inter Græcos obtineat. Neque quidem ille ulla unquam vitæ suæ tempestate felix, nisi quantum virtute, et sapientia sua omnes, et fortunæ sæuientis impetus, et valetudinis etiam, qua de artubus omnibus laborat, atrocitatem exuperat. Sed enim cur aliorum ego desolatas domos percurram, cùm *Joannes Lescaris.*

una maximè omnium, hæc ipsa inquam, ubi nunc sumus, duorum ante diem ereptorum adolescentium funere desolatissima videatur? scio me ad horum memoriam vobis omnibus, et ipsi cum primis *Petro Melino* fratri refricationem vulnerum afferre, sed quoniam ea de causa hic hodie sumus, ut maximè doleamus, et ademptus nobis tam excellentium hominum consuetudines deploremus, cuius obsecro funere magis exacerbari, quemue magis deflere possumus, quàm immaturum duorum *Melinorum* obitum?

Hieronymus. Ecquando enim HIERONYMI dememinisse poterimus, quem ad maximam ingenij, et litteratum laudem genitum fata nobis quarto et vigesimo ætatis anno tam longa, tamque cruciabili valetudine vexatum inuidere?

Celsus Melinus. Sed quid mæstius, flebiliusque multis abhinc annis accidit *Romanis Viris*, quàm CELSI huius germani fratris interitus, qui tam magni nominis adolescens, quamuis in ea erat ætate, quæ magna polliceri potius, quàm præstare solet, undeuigesimo tamen ætatis anno ea de se præbuerat exempla, ut non immeritò benè litteratos inter recenseri posset. Nam, quod omnes nostis, et *Philosophicis* disputationibus publicè laudem sæpius adsecutus, et in agenda contra Longolium causa, quod eum ciuitate Romana donari vetabat, qui Romanum nomen, atque adeo totius Italiæ decus mordacissimis orationibus possidebat, et obscurare conatus erat, vehementis, et ingeniosi *Oratoris* commendationem adeptus est, *Leonis Decimi Pont. Max.* et totius *Senatus* approbatione. Paucis tamen post diebus, dum à *Pontifice*, qui tum extra urbem aberat, subscriptis largissimæ donationis libellis expeditissimis itineribus domum inscenso equo conuectitio redit, magnum hoc parentibus gaudium allaturus, tertio ab urbe lapide, noctis hora circiter quarta, cælo pluuio, aere tanta caligine obfuscato, ut neque ipse comites iuxta currentes cerneret, neque ab eorum ullo cerneretur, in torrentem repentinis, iisque effusissimis auctum imbribus unà cum equo, quo ferebatur, præcipitatus è vestigio suffocatus est.

Ipse verò Longolius patria, ut ipse de se profitetur, Germanogallus, *Italicarum* tamen, *Græcarumque* litterarum, et artium studiis expolitus, et oratoria iam facultate clarus, dum *Patauij* maximam de se expectationem concitarat, immaturo præreptus funere, quæ multa et elegantia parturiebat opera, intermittere coactus nullo magis indoluit incommodo, quàm eo auferri tempore, quo iter sibi ad immortalem gloriam patefecisse non temerè persuasum habebat, et tunc indignè concideret, cum speratæ palmæ cursum plerisque longo post se interuallo relictis iam iam se absoluturum arbitrabatur. Afflixerat omnium animos *Celsi* recordatio, eoque magis, quòd *Petrus* frater notabiliter expalluisse visus, ita vulnus, quod iam circiter septennium occalluerat, recrudescere visum, et quadam veluti Suppuratione exacerbari. Quod cum *Cathaneus* animaduertisset, ut amicorum animos aliò diuerteret: *Longolius.*

At sunt, inquit, in hoc genere mei quoque luctus, quoniam de iis est sermo, qui iuuenes desiderati sunt; quid enim ego dicam de alumno meo dulcissimo Joanne Bonifacio Victorio, cuius ingenium, et in historia sitibunda grauitas, et elegantia vobis omnibus innotuit. Infelicissimus iuuenis vix quartum et vigesimum natus annum, dum inchoatam *Gottifredi* historiam perficere contendit, *Romanæ* calamitatis pars magna fuit, captus ab *Hispanis*, spoliatus, malè tractatus, inedia, et cruciatibus omnibus affectus, cùm teterrima illa pestis, quæ statim depopulationem illam subsecuta est, urbem inuasisset, fuga is per occasionem arrepta, cymbam quandam ingressus est, ut in Lucaniam abnauigaret, accidit autem, ut bona *Vectorum* pars pestilentia ea contacta, eodem nauigio constiparetur, atque ita ei contagioni impar, delicatiore iuuenis corpore, tabe ea correptus est. Dum verò totam *Italiæ* oram auxilium implorantes perlustrarent, à portibus et stationibus omnibus exclusi, neque quidem panis, neque aquæ facta copia secundum littora *Lucaniæ* oberrantes, et ipse, et plerique alij morbo ne, an fame teterrima contabescentes incertum: In eadem *Joannes Bonifacius*

tamen omnes naui defecere. Neque unquam potui cadauer eius diligentissimè perquisitum inuenire, ut pro incomparabili eius erga me pietate paria persoluerem, tumulum illi tamen in littore inanem constitui, et magna manes ter voce vocaui. Defleui etiam lugubri carmine tam probi vicem adolescentis, qui si fata impia rumpere potuisset, vix alium ætas nostra fuerat habitura, quem illi styli grauitate, iudicioque et elegantia compararet. Ad hæc PETROSANTIUS siue ioco, ut assolet, siue rei veritatem inquisiturus. Ecquid ait *Alcyonij* stylum forsan paruipendere videris *Cathanæe*, cui tam multi primates viri primatum offerebant. Non displicuisset mihi *Alcyonius*, excepit *Cathanæus*, si quantum stylo profecerat, amicorum consilium de rebus adhibere voluisset, qui nisi ipsimet sibi tantum arrogasset, futurus omnino fuerat è primoribus; multam enim *Græcis*, *Latinisque* litteris operam impenderat, et disciplinis variis oblectatus erat. Verùm is eo primum infelicitatis incommodo flagellatus est, quòd dum de litteratis omnibus malè sentit, dicacissima omnes obtrectatione lacerabat, unde omnium tam doctorum, quàm imperitorum in se odium concitarat. Fortunarum mox direptionem *Columnensi* sacrilegio passus, mox *Hispanorum*, *Germanorumque* incursionibus occupata *Roma*, dum vitæ consulturus suæ *Pontificem Clementem* in *Arcem Æliam* confugientem subsequeretur, instantibus à tergo grassatoribus sulfurea glande brachium traiectus est. Ubi primùm obsidio soluta est, rebelli in *Principem* animo, qui hominem fouendum susceperat, ad *Pom. Columnam Cardinalem* transfugit, apud quem pauculos commoratus menses vitam morbo finiuit, atque utinam de pietate nostra melius sensisset, ne vitæ finem, quod indignissimum est homine litterato, infidelitatis labe contaminasset.

Et quoniam in huiusmodi dictionem incidi, liberaque ut video, unicuique facultas datur, quem cuique in mentem venit, deplorare, neque tragædia hæc per partes dispensetur, sed hydræ more uno vel alio abscisso capite alia,

atque alia suboriuntur, enarrabo vobis coniunctissimi familiaris mei CHRISTOPHORI BATTI exitum indignissimum. Nostis autem omnes *Parmensem* hominem; multæ lectionis virum, *Græcis, Latinisque* litteris optimè eruditum, copiosæ in versu faciendo facundiæ, prosa non ineleganti, *Philosophiæ* non ignarum, multis tota vita calamitatibus labefactatum, paupertate, naufragio, peregrinatione per auia montium, utinstantes Piratas Mauros, euitaret, bonorum iactura, et incommodis plerisque aliis afflictum. Romæ is Præsulibus aliquot operam et à secretis, et à litteris nauauit, quorum demum moribus offensus suo decreuerat iure viuere, sed Arretinæ mox præfectus cathedræ, paucis inde mensibus, dum impar eorum factioni est, qui fautoribus suis aduersabantur, fædisquæ calumniis hominem incessebant, abiurare professionem coactus magno cum dispendio *Bononiam* in contubernium meum se receperat. Inde à *Parmensibus* ciuibus accersitus, in ea urbe patria honestissima est cathedra decoratus. Hic ille reliquum vitæ tempus, ac si demum in optatissimum portum confugisset, cum Musis per summum otium acturum se conceperat. Verùm ecce *Galli* paulò post *Duce Lutrechio* sub speciem ferendi auxilium *Clementi* in *Hadriani* mole ab *Hispanis* obsesso *Parmam* ingrediuntur, deque ea opprimenda dum cogitant, dum causas quæritantes et hunc, et illum, atque uniuersam denique ciuitatem omni calumniarum genere persequuntur, eo consilio, ut excitato per ciues tumultu, si quis impatientior fuisset, quàm indigna illa ferre posset, aliqua per urbem sæuiendi daretur occasio. Igitur qui apud *Christophorum* hospitio susceptus erat, liberaliterque tractatus, impurissimus vir beneficium hospitem furti sibi facti insimulauit, adeoque pertinaciter nullis indiciis reum egit, ut eum torqueri etiam passus sit, ciuibus omnibus, qui probitatem hominis nouerant, eam iniuriam deplorantibus. Æstate mox sequenti epidimia in *Parmenses* debacchante, contagione ea sublatus est, quodque omnium infelicissimum fuit, scripta eius, quorum bona pars victura erat, unà

spe urbe excedere non poterat, atque iusuper ab ægritudinem, et incommoda, quæ diu perpessus fuerat, toto erat corpore debilitatus, felleque per uniuersam cutem suffuso, inaurata pallidior statua videbatur. Igitur is dum menses aliquot scriptis suis inuestigandis frustra consumit, in magna rerum necessariarum inopia, et illorum inueniendorum desperatione, tantis malis fractus, cùm se oleum, et operam perdidisse conspiceret, de mærore et ægritudine in febrem illapsus, paucissimarum horarum spatio, loco ignobili et solitario, diobolari in tabernula, re nulli amicorum cognita, qui nulli hominum, dum viuebat, ignorabatur, demum moriens omnium oculos fefellit. Atque ita nunc et *Maronem* ipsum, et lepidissima eius scripta eruditissimus quisque desiderat. Fuit nimirum is *Portunensis* patria *Foroiulij* oppido, quod nonnulli *Portum Noanis* vocitant, cuius tamen pater Brixia ferebatur oriundus. Inde PETROSANTIUS. Quid inquit, et *Romam* ipsam, et *Italiæ* regiones ferè omnes perlustrastis, et unam tantum *Etruriam* declinastis, cùm clarissima illic litterarum lumina fuisse, neque minori calamitate extiucta, quàm bona eorum pars, quos memorastis, multi meminerint. Tum MELINUS. Eram ego inquit eos recensurus; sed posteaquam te hic adesse vidi, tuas esse partes *Etruscos* proferre iudicavi, eaque de causa me continueram. Quòd si paratus es dicere, te libentissimè, ut pro his omnibus loquar, auscultabimus. Excepit PETROSANTIUS. Vellem quidem lætius mihi dicendi argumentum dari, ne vulnera sermonis istius asperitate refricaremus. Sed quoniam, è re nata, coloquij istiusmodi genus incidit, ea præcipuè de causa species hæc non parum oblectare videtur, quod vestram omnium ingenuitatem indicat, qui, dum tot probos homines per querimonias, et deplorationes desideratis, summum animorum vestrorum candorem indicatis, et illi reuiuiscere quodammodo videntur, quoniam in bonorum memoria versantur, quorum pars bona nisi vestræ dictionis testimonio cognita esset, eos vetustas, ut alios nimirum multos obliuione

obruisset. Sed quoniam *Etruscos* à me recenseri cupitis. Unde potiùs incipiam quàm ab eo, qui totius *Etruriæ* lumen esse cæperat?

Fuit autem is PETRUS MEDICES *Laurentij filius*, vir et *Græcis*, et *Latinis* litteris, optimè, quod omnes fateamini, peritus. Nam hoc et scripta eius indicant, et quædam ex *Plutarcho*, de *Amore Coniugali*, quæ vidimus, traducta ab eo, locupletissimè testantur. Sed vices hic quoque suas expertus, post *Laurentij* patris obitum deiectus de *Florentini* dominij administratione per factiosos, qui vitæ etiam eius insidiabantur, cùm variis per terrarum orbem peregrinationibus agitatus esset, auxilium atque opem undecunque imploraturus, *Gallicæ* demum adhæserat factioni: Sed victo, fugatoque ab *Hispanis* iuxta Lyrim eorum exercitu, *Caieta* ipse, ubi cum uxore consederat, aufugere parabat; dumque nauem incendit, mari procellis commoto, fatiscente statim naui, siue potiùs multitudine insilientium oppressa, cum ea ante conspectum Alphonsinæ uxoris, in ipso portu urbis à vorticibus deuoratus est. *Petrus Medices.*

Simili mortis genere sublatus est MARULLUS TARCHONIOTA; qui quantæ fuerit eruditionis, hymni et epigrammata eius, quæ magna cum laude omnium in manibus versantur, facile indicant, tum inchoatus liber de *Principe* eorum omnium iudicio, qui opus inspexere, antiquitatem in certamen prouocare iudicatur. Hic tamen tam sublimi ingenio, tantaque doctrina vir, quamdiu vixit, militari stipendio sese alere coactus, in assiduo semper labore vitam traxit infelicissimam, nullius unquam Principis liberalitate ita adiutus, ut in litterarum otium se conferre posset. Demum dum *Siclam*, qui olim *Cecina* dicebatur, fluuium vel exigua tunc aqua fluentem ingressus, siue equum potaturus, siue alia de causa tantillum immoratus, sensit equum anterioribus pedibus ita in arenas aluei semper infidi voraginosas absorberi, ut emergere inde non posset, dumque indignatus cum calcaribus adurget unà cum eo in cænum prouolutus est, impactoque crure sub canterij ventrem, cùm neque surgere, *Marcellus Tarchoniota.*

neque se inde exsoluere posset, modica admodum eius profluentis aqua suffocatus interiit. MELINUS. Verum igitur fuit, quod meus Pierius iam tum puer de *Marullo* cecinit. CAT. Quidnam? Illud musici recita obsecro, quoniam libenter eius cantilenas ausculto. MEL.

Cur adeo fluct s contra conaris? In undis
Oppetijsse horres cur Helicone satus?
Igneus ut gelido vigor extinguatur in amne
Forte times? At qui, sæpè fit ignis, aqua.
Non hoc, inquis, habet malè me; quod miles, et acer
Sim, doleo : sub aquis militem obire pudet.
Ah ne indigneris, miles licet impiger, astra
Hac peruulgata fortibus ire via.
Hac Pius Aeneas, et bello magnus, et armis,
Hac Romæ fertur Romulus isse pater.
Debentur cælo fortes : cælo ignis, et aer,
Undaque supposita est : infima terra tenet.
Scandenti à terra ad cælum stat limes in undis
Primus : age hac cælum scande Marulle via.

CATHAN. Merito quidem consolatione indigebat. Nam ferunt illum primo statim casu vehementer excanduisse, utque erat iræ impatiens conuitia, et maledicta in superos detorsisse.

Angelus Politianus. Paucis autem ante annis ANGELUS POLITIANUS nullius ignarus eruditionis, et disciplinæ, cùm in aduersa *Medicorum* procerum tempora incidisset, inclinantibus iam *Petri,* quem ipse litteris instituerat, rebus, in eam incidit ægritudinem, ut in multis, et variis molestiis, cogitationibusque consolationem nullam admittere voluerit, atque ita demum dolore, mæstitiaque confectus expirarit. Quodque illi longè fuit infelicius conficta in eum turpitudinis fabula maledicentissimis obtrectationibus proscissus, calumniatusque est, utque ea gens promptissima est ad insimulandum in inuidiam *Petri* ipsius ignominiosàm aliam mortis voluntariæ causam uniuerso terrarum orbi magna cum eius infamia propalarunt.

Ærumnosus etiam fuit Marcelli Virgilij viri *Florentini* exitus, cuius beatissimam in profitendo copiam, et facilitatem omnes admirabantur, quique aliquot variæ eruditionis voluminibus benè litterati hominis nomen adsecutus est. Is autem cùm rusticationem pararet, equum inscensurus, ab eo ferociente excussus, mentum ad parietis angulum adflixit, elisaque lingua, expedito nunquam inde Sermone effari valuit. Sed balbutienti similis eo nunquam incommodo destitit afflictari, qui videret arma ea sibi mutilata, quorum usu magnam apud mortales gloriam acquisierat, ut reliqua missa faciam, quæ publicè hominem angebant, quòd multa contra voluntatem suam, et præter opinionem accidisse videbat, ut qui quorumdam hominum potentiam patientiùs ferre non poterat, minusque ullam ab huiuscemodi molestiis aberrationem inuenire, in eo vitam mærore finiuit. *Marcellus Virgilius.*

Fuit et Hieronymus Massainus *Etruscus* genere, qui multæ lectionis, emunctissimique judicij vir *Romæ* aliquot *Principum* à secretis fidelem, et diligentem operam nauauit. Verùm cùm ingratos potentiorum aliquot animos expertus perquamdiu fuisset, sibi demum viuere decreuerat, suaque demum curans sperabat vitæ reliquum in otio transigere, cùm ecce siccariorum tempora *Hispanis*, *Germanisque* ad *Romæ* direptionem irruentibus incubuere. Hic ille amissis bonis omnibus, captus, venditus, redemptus, moxque alij, atque alij in captiuitatem traditus, cùm astu *Roma* demum effugisset, et sexcenta in itinere vitæ pericula adiisset, à rusticis latronibus tunc vias omnes obsidentibus malè sæpiùs acceptus, Venetias tandem applicuerat, ibi in aliquam se latebram abditurus, ubi, quod dictitabat identidem, nec *Pelopidarum* nomen, nec facta audiret. In posterum vi tempestatum, et concursu calamitatum labefactatus, atque conuulsus, tametsi horum malorum initia multò ante viderat, et ventura prædixerat; in tanta tamen rerum omnium amissione, et quod grauiùs angebat, recuperandi, aut parandi unquam desperatione, dolori impar effectus, apud *Thomam Campegium Feltrensem Præsulem* vix viginti dierum spatio in humanis fuit. *Hieronymus Massainus.*

Scipio Carteromachus.

At SCIPIO CARTEROMACHUS *Pistoriensis*, qua litteratura fuerit, siue carmen *Græcè*, siue *Latinè* pangeret, siue orationem elucubraret, ex multis ejus scriptis unicuique erudito viro licet inspicere. Plurimùm verò proderat ingeniis, abditissimos quosque locos disciplinis in omnibus interpretando, ut facilè diceres, nihil ad hanc diem scriptum, quod ille non legisset, nihil ab eo lectum, quod nòn in aliorum frugem benignissimè communicaret. Is *Venetiis* magnò semper in honore habitus, cùm duris bellorum temporibus tantum instare malorum *Venetis* inspexisset, neque in ea rerum perturbatione litterarum studiis, et otio, quod tanto affectabat opere, locus esset, abire et ipse coactus Romam se contulit, ubi à *Francisco Alidoxio* magno tunc nominis *Cardinale* in amicitiam adscitus est. Eo mox intra *Rauennæ* mænia occidione sublato non sine suorum studiorum iactura *Romam* reuersus apud hunc *Colotium* nostrum, cuius in litteratos omnes liberalitatem nemo nostrum non expertus est, quam coniunctissimè conuixit. Mox *Leone* ad *Pontificatum* adsumpto, cum prima illi *Principi* insedisset cura, ut *Julium* patruelem fratrem in summi ordinis collegium cooptaret, et jam hominem sacris *Florentinorum* præfecisset, *Scipio* illi studiorum socius datus, cui quidem, ut et probatissimi mores, et litteræ ejus optimè exigebant, carissimus esse cæperat, neque dubium quin et ipse de ornando studiorum socio cogitaret. Accidit verò, ut paucissimos post menses, ex quo à tanto Principe in amicitiam acceptus fuerat, repentina correptus febri *Pistorij* priùs moreretur, quàm ullam fauorabilem sibi aurem adspirare sensisset.

Joannes Oricellarius.

Eodem in albo reponendus JOANNES ORICELLARIUS summæ vir integritatis, quique litterarum studia vel à teneris unguiculis sectari cæperat, et apud *Bernardum* patrem eruditissimum virum, et apud *Mediceos* huiusmodi studiis in ea domo florentibus educatus fuerat. Erat is *Leoni Decimo Pont. Max.* amitinus frater, neque ullus erat, qui tum morum, tum litteraturæ, nobilitatis, et consanguinitatis

gratia non eum speraret ad *Cardinalatus* apicem in horas euehendum. Sed fortuna illi quosdam opposuerat, ad eadem aspirantes, et parem cum eo gratiæ gradum affectantes, quibus Leo quamuis adblandiretur, homines tamen non usquequaque probabat, quòd patrem, seque, et familiam suam omnem eorum insidiis impetitam, et magnis calamitatibus affectam recordabatur. Verebatur igitur hos sacris patribus admiscere, et eorum vires, quos hostes perpessus fuerat, augere. Neque tamen illi ferè integrum erat *Joannem* in *Cardinalem* cooptare, quin et eos affinitatis vinculo sibi junctos adsciesceret. Interim dum animi pendet *Pontifex*, repentino intercipitur morbo *Oricellarius*, quod ejus auxit calamitatem, eodem ipso tempore *Pontificius Orator* apud *Franciscum Galliarum Regem* infeliciter agebat. Nam *Leo Regem* armis lacessiuerat, et *Regno Italiæ* dejecerat. Adriderè mox *Joanni* visa sors melior, quòd haud ita multis post mensibus *Julius Medices Cardinalis Leonis* frater patruelis *Pontificatum* adeptus est. Qui *Joannem* statim moli Hadrianeæ præfecit. Ita enim soliti *Pontifices* animum erga eum, quem plurime facerint indicare; nam quos ea præfectura honestarint, nulla mox patrum controversia in *Cardinalem*, ubi adlibuit, adsciscunt. Quod vix unquam nisi *Pontificis* interueniente obitu fallere visum est. Hic igitur *Oricellarius*, dum se totum litterarum studiis restituit, et fortunæ demum fallacias declinasse haud temerè sibi persuadet, dumque *Clemens* de more quodam suo contator ornandi hominis diem de die ducit. Ille in rapidissimam illapsus febrem magnæ doctorum spei præreptus est.

Jo. Franciscus Robereus.

Neque indignus est Jo. FRANC. ROBOREUS, qui hos inter locum obtineat suum, et quamuis *Etruscos* tamen enumeraturum me initio proposuerim, euenti tamen similitudo facit, et amicitia, quæ mihi cum eo *Præsule* conjunctissima fuit, ut ejus debeam meminisse. Juuenis is et litteratura, et moribus, et nobilitate generis insignis *Bononiæ* primùm, mox *Perusiæ* litteris, et disciplinis optimis fuerat institutus, qua fama impulsus *Julius Secundus Pont. Max.* conjunctum sibi

majorum consanguinitate juuenem vix alterum à vigesimo annum agentem arcessiuerat, eaque ætatula *Arci Æliæ* præfecerat. Dumque ibi vitam is et honestam, et litterariam agit, sæpiùs à *Julio* admonitus adesse tempus, quo eum in *Cardinalium Senatum* adoptaturus erat, et jam nomen præscripserat, quo eum inscribi placebat, edixeratque ingenij minimè varij *Princeps*, ut eius nominis ergo *Presbyterum* profiteretur, professus erat, stolas pararat, scyrmata, sceptrum argenteum, fasces, manticam, et quæ ad ejusmodi dignitatis ornatum necessaria videbantur, quin et dies, quo hæc transigenda fuerant, dicta. Cùm statim *Pontificiæ* copiæ apud *Rauennam* à *Gallis* fusæ, fugatæque *Julium* ab aliarum rerum cogitationibus auocarunt; dumque modò saluti ipse prospicit suæ, modò *Gallum* ulcisci parat, modò eum *Italia* ejicit, in morbum incidit, quo intra paucissimos dies absumptus clarissimi iuuenis spes, cogitatusque omnes euertit. Idem tamen à *Leone Decimo*, qui *Julio* successit, ob nauatam fortiter, et sapientissimè operam in arce custodienda, *Pontificiisque* thesauris ingentibus à direptione seruandis contra multorum insidias, qui eis inhiabant, in spem iterum erectus, et *Pontificis* pollicitationibus, et *Francisci Galliarum Regis* fauore fretus, quicum adfinitatem contraxerat, nepte eius *Monæci Domina Hieronymo* fratri germano suo nuptui collocata, dum *Regem* in *Æmiliam* ad *Pontificis* auctoritatem se conferentem comitatur, ex itinere in morbum incidit, quo pauculos admodum dies *Bononiæ* conflictatus, dum et *Rex*, et *Pontifex* de eo ornando agitant, ipse sextum et vigesimum nondum ingressus annum et honoribus, et humanis omnibus cessit.

Petrus Martellus. Sed jam reuertor ad meos PETRUS MARTELLUS *Florentinus* vir inter ætatis suæ litteratos non ultimum obtinuit locum, siue tu *Græca*, siue *Latina*, siue etiam *Hebraïca* posceres: multæ etiam lectionis in omnibus disciplinis fuit, epistolam eleganter, epigrammata acutè et eruditè conscripsit. Indignissima tamen totius ferè corporis valetudine excruciatus, articulis miserabiliter affectis, paralysi, et stomachi crudi-

tate, et sexcentis aliis incommodis afflictatus diutissmè decubuit. Qua morbi et magni, et diuturni atrocitate factum est, ut doctissima, quæ parturiebat opera, parere non potuerit. Sed ea tamquam abortiua, et imperfecta reliquerit, magna quidem nominis sui, sed longè majori studiosorum omnium jactura. Quattuor tamen libros exactissimæ interpretationis in *Mathematicas* disciplinas *Braccius* eius filius ab interitu vendicarat, vel ipsius auctoris de se testimonio absolutos, atque ij *Barbarorum* manus effugerant, *Braccij* ipsius diligentia in *Arcem Æliam* asportati. Sed enim in *Petri Alcyonij* manus cùm incidissent, ita suppressi sunt, ut nusquam amplius apparuerint.

Etruscus fuit et Gerius Valdambrinus, *Arretinus* domo, vir in litterarum studiis toto vitæ tempore versatus, multorum *Cardinalium* à secretis, à *Julio Cardinali Mediceo*, qui nunc summus Pontifex est, virtutis ergò in amicitiam adscitus, et in honore habitus, vix altero ejusdem Pontificatus anno frui potuit, repentina enim morte unius vix horæ momento sublatus, honorum, qui homini destinati erant, immunis fuit. *Gerius Valdambrinus.*

Vitelius autem Typhernatum longè *Princeps* eo mihi admirabilior videtur, quo etiam rarior in militaribus, *Principibusque* viris litterarum delectatio. Is et *Latinè*, et *Græcè* peritus morali etiam *Philosophiæ*, præter summum *Historiæ* et Cosmographiæ studium, operam dederat non indiligentem, ut non immeritò inter litteratos locum mereatur. Sed ut ad genus mortis infelicis, qua de agitur, veniamus. *Columnensi* bello, quod à *Clemente* gestum est, in sacrilegij Romani castigationem omnia prudentia sua rexit, futuraque erat auctoritas *Pontificia* eo duce tutissima. Sed paucis ante diebus quàm latronum exercitus *Romam* opprimeret, *Vitellius* subitaria morte præreptus expirauerat. Sed et duorum juuenum crudelis exitus mihi venit in memoriam, quorum uterque majestatis læsæ reus miserabiliter occubuit. *Vitellius Typhornas.*

Jacobus enim Jacettus juuenis et *Græcè*, et *Latinè* egregie peritus, pangendi carminis auctor non illepidus *Florentinam* *Jacobus Jaccttus.*

cathedram obtinebat; sed infelici suo sidere conjurationis in *Julij Cardinalis Medices* cædem certo die patrandam conscius fuit; qua patefacta, captus ipse, et tam nefandi sceleris conuictus *Senatus Florentini* judicio securi percussus est.

Almericus Miniates. ALMERICUS MINIATES promptissimæ, et elegantis extemporalitatis in versu faciendo, quod potentiores quosdam maledico prosciderat carmine, ab *Horatio Balione* laqueo strangulatus est. Et quoniam *Colotius Romanos* eos appellauit, qui *Romam* sibi contubernium delegerunt, eadem ego ratione inter *Etruscos* eos ponam, qui *Florentiæ* vel profecerunt in litteris, vel alios instituerunt, quorum duo præcipui:

Picus Mirandulanus. MIRANDULANUS PICUS, et HIERONYMUS SANONAROLA. PICUS enim litteratura supra humanas vires anteacta ætate nulla controuersia summus, multa tota juuentute incommoda perpessus, causam apud *Alexandrum Sextum* dicere coactus, quasi de *Christiana* pietate malè sentiret, accusatus. Absolutus demum, *Florentiamque* reuersus, ubi studiorum suorum *Musæum* instituerat, anteaquam virilitatis annos ingrederetur, mæstitia quadam non leui de causa affectus tantam concepit ægritudinem, ut quodammodo vitam aspernari videretur, atque ita inter suspiria, et occultas lamentationes, ægritudine sua nulli amicorum communicata virente ea ætate, desideratus est.

Hieronymus Sauonarola. SAUONAROLA autem *Diui Dominici* sacris initiatus non modo litteratus, sed magna apud litteratos omnes auctoritatis, *Christianæ* disciplinæ *Concionator* egregius, admirabili omnino doctrina, nisi prauo eam ingenio contaminasset, postquam facundia fretus sua *Florentinum* populum eò compulerat, ut ab *Alexandro Pontifice Maximo*, atque adeò ab *Ecclesiæ Romanæ* institutis dissentiret, majoremque sibi adrogaret auctoritatem, quàm ab ipso rerum opifice per manus traditam adsecutus esset *Petri* successor *Rom. Pontifex*; de doctrina sua, deque Dei familiaritate, qua se ad colloquium usque dignatum palàm profitebatur, fidem æquo pertinacius tueri

perseuerat, mendicitatis, et imposturæ demum conuictus, impietatisque damnatus, in urbis, quam deceperat, medio cum asseclis aliquot concrematus est. Hic MELINUS. *Cursium* nunc audire velim, qui se quoque magnam litteratorum carnificinam inspexisse dicit: huic igitur dicendi partes demandemus, et cum nemo eo libentiùs loquatur, præstet ipse linguam, nos aures adcommodabimus. COLOT. Rectè admones *Petrosancti*, nam et ipse mirabar, cur tamdiu tacere posset, et quantum in me erat, libentissimè loquendi copiam illi facere cogitabam. CURSIUS. Ego verò vobis loquentibus sermonem abrumpere aggressus essem? Non sum tam impudens, neque tam imprudens.

Sed quoniam me dicere imperatis, eorum sequar argumentum, quod jam in promptu est, de his, qui violento mortis genere sublati sunt, quorum duo mihi præcipuè indigna passi videntur, PANDULPHUS *Pisaurensis*, et *Cynthius Anconitanus*; *Pandulphus* enim non jurisconsultus tantùm scientissimus, verum et in politioribus litteris, et disciplinis versatus, aliqua ingenij, et eruditionis suæ monumenta posteritati legenda reliquerat. Sed incidit is in res nouas, et rerum, quæ sub *Valentino Cæsare* euenerunt, vicissitudines, suspectusque *Principi*, quòd aduersæ factionis esset, laqueo vitam finire jussus. *Pandulphus.*

ANCONITANUS verò CYNTHIUS poëticis studiis valdè celebris, acrique et eleganti ingenio præditus, *Matthiæ Pannonij Regis* amicitiam promeruerat, à quo magnis honestatus honoribus et donis, præclaram agebat vitam, eoque *Principe* jam defuncto complures annos vixerat honestissimè. Domesticis demum insidiis, et fratris germani scelere asperè, et acerbè accusatus apud *Julium Secundum Pont. Max.* quòd contra sacerdotum imperium sentiret, vir alioqui simplicitatis integerrimæ, summa cum diligentia captus, et in *Phanensi* arce perpetuo carcere condemnatus vitam miserabiliter finiit; quamquam non defuerunt et aliæ calamitates, quæ sub *Alexandri Sexti* dominatione hominem extorrem facerunt, et miserabili exilio per annos aliqnot vitæ subsidia ex amicorum liberalitate emendicare coegerunt. *Cynthius Anconitanus.*

Octauius Cleophilus

Quod verò *Cynthius Phani* desideratus est, OCTAUIJ CLEOPHILI *Phanensis* viri reminisci facit, qui et ipse fortunam expertus est iniquissimam. Post multos enim in liberalibus artibus labores exhaustos, dum sibi quærit requiem, uxorem *Centumcellis* acceperat, quam dum in patriam traducere cogitat, à socero, quo cum dote fraudaret, veneno sublatus est.

Sigismundus Xantaus.

Quid verò vobis dicam de SIGISMUNDO XANTHO *Carpensi*, amico meo suauissimo, quem litterarum studiis clarum, præsertimque *Philosophiæ* professorem disertissimum *Gymnasia* sunt admirata. Verùm ubi *Alberto Pio Carporum Principi* adhæsit, *Regum* negotiis procurandis adhibitus, dum expeditissimus itineribus *Legatus* ad magnos *Principes* dimissus iter *Verona* arripit, ante lucanis horis antequam *Tridentum* appropinquaret, ab hospitis famulo, qui nocturni itineris dux adscitus erat, spe prædæ peremptus est, numeroso filiorum grege in egestate relicto.

Cesari Saccus.

CÆSARIS autem SACCI repentina mors uni illi forsan commoda, nobis verò, qui jucundissima ejus lepiditate fraudati sumus, visa est acerbissima. *Laudensis* is fuit, *Jacobi Triultij* familiaritate clarus, ejusque factionis adsectator acerrimus, vir aliqui *Græcè*, *Latinèque* doctissimus, versu, prosaque oratione non inelegans, *Mathematicarum* optimè sciens. Dum autem apud *Scaramuzam Cardinalem Triultium* à cæna fabulatur, subitaria paralysi suffocatus interiit è vestigio.

Fabius Caluus.

Longè autem diverso mortis genere sublatus FABIUS CALUUS *Rauennas*, summæ senex integritatis, qui non dies tantum extremos, sed uniuersum vitæ cursum per ærumnas et incommoda transegit. *Latinis* iste, *Græcisque* litteris eruditus egregiè, nunquam tamen neque sanctissimis moribus, et continentia summa, neque multarum vigiliarum lucubrationibus, laboribusque tot, quos in sexaginta *Hippocratis* libris traducendis, edendisque exhausit, tantillum consequi potuit, quod frugalissimæ alioqui vitæ necessaria sufficeret, in egestosa semper inopia à *Principibus* habitus, rejectus,

atque contemptus. Ad hæc in difficillima *Romæ* tempora, captiuitatem scilicet, et deprædationem incidit, et quæ reliqui omnes *Romæ* tunc miserrima perpessi sunt, ipse quoque à fædissimis latronibus ærumnosissimo rerum omnium suarum exitio pertulit. Nam cùm intolerabilia, quæ flagitabantur tributa, vir *Codro*, et *Iro* pauperior soluendo non esset, neque tamen captiuitate solueretur, rus *Syllanum* ab hostibus tractus, fame demum victus, vitam in xenodochio quodam cum morte miserrima commutauit. Sed benè illa de parte euenit *Fabio*, quòd labores ejus *Minitij Calui*, cura diligentiaque editi paucis ante diebus, quàm clades illa in urbem *Romam* debaccharetur, immortalem homini gloriam attulere, quod in Theodoro Gaza longè diuersum fuit, qui saturnina quadam iniquitate bonam suorum fætuum partem absumpsit. Tantæ enim ille eruditionis vir, quantæ multis abhinc annis nemo *Græcorum*, dicere ausim etiam et *Latinorum* fuit, cùm diuinas propemodum elucubrationes in *Aristotelis* animalia, quam historiam *Latinè* legendam repræsentarat, *Xisto Quarto Pont. Max.* nuncupasset, sperans scilicet *Principis* ejus beneficentia quæsitum per tot labores vitæ subsidium non deparcùm se consecuturum, neque tamen plures quàm aureos quinquaginta quasi magnum ab eo, à quo se totum inauratum iri sperauerat, retulisset, studiis indignatus suis, quòd tam parca sibi laborum et vigiliarum suarum merces tributa esset, nummos eos primùm in Tyberim abjecit, mox ipse hujus indignitate rei exulceratus, insolabili contabuit ægritudine.

De dolore periit et Jacobus Constantius *Phanensis*, vir et litteratura, et integerrima probitate insignis, qui bonas litteras diutissimè docuerat, cumque *Pisauri* honestissima conditione profiteretur, in *Mediceum* incidit bellum, veritusque *Laurentij Ducis* potentiam, quem rerum potiturum multò ante prouiderat, rebus suis familiaribus cauerat, ut à militum eas licentia vendicaret. Namque in arcem *Mondulphorum* munitissimam argentum, aurum, vestem, libros, *Jacobus Constantius.*

et scripta sua omnia asseruanda transmisserat. Accidit autem, ut id præcipuè oppidum *Laurentij Medici Ducis* virtute caperetur, vique ingresso milite nullo discrimine diriperetur. Quo ille accepto nuntio, cùm de scriptis tantùm suis sollicitus esset, neque ulla eorum recuperandorum spes adfulgeret, grauem adeò molestiam ex ea jactura contraxit, ut inde valetudine, et mærore insolabiliter offensus grauissimà ægrotare cæperit, et mox, cùm nullo modo dolorem exhauriri pateretur, jacturam laborum suorùm immoderatiùs ferens, morbo, et cura ea conflictatus occubuit.

Thypho Dalmata. Periit et jactura rerum offensus TRYPHO DALMATA, vir cui nostra ætas rarissimos habuit, quos *Latinarum*, *Græcarumque* litterarum cognitione conferre posset. Erat insuper *Philosophiæ* studiis deditissimus, in versu faciendo elegans, acutus, ingeniosus, et tersus, educatus *Venetiis* apud clarissimum litteratura virum *Hieronymum Donatum*, mox *Albertum Pium Carporum Principem* secutus, reliquum vitæ tempus auspiciis ejus transegit. Accidit verò homini aliquot ab hinc annis maniæ species quædam *Timonica*, ut humanum omne genus euitaret, nulliusque contubernium ultra biduum, aut triduum ferre posset, quin etiam et colloquia ipsa studiosissimè declinabat. Cujus rei causam nonnulli arbitrantur, quod aurees nummos circiter quingentos insuerat toraci, metuque perculsus, ne deriperetur, ultrò omnes fugitabat. Vulgata autem res erat, et ubi primùm de torace suo mentionem fieri animaduertebat, arrepto statim itinere in alias, atque alias urbes commigrabat. Accidit verò ut aurum id surriperetur, quo ille casu consternatus, efferatusque propemodum, à seque penitus alienatus, cùm auertere à nummis cogitationem minimè posset, dolore, et ægritudine oppressus miserabiliter defecit. Et quoniam oratio me ad *Venetos* transtulit, horum aliquot in hac urbe vobis omnibus ob ingenium, et doctrinam cognitissimos memorabo.

Dominicus Saratonius. DOMINICUS SARRATONIUS *Venetus* non contemnendæ in disciplinis omnibus eruditionis politiorum litterarum facul-

tatem sub *M. Antonio Sabellico* studiosissimè fuerat assecutus, *Philosophiæ* operam dederat non indiligentem; *Mathematicas* autem omni conatu sibi vendicauerat. Erat insuper in homine mira morum suauitas, et jucundissima rerum, et sermonum lepos. Hic tamen cùm apud gentis *Corneliæ* nobilitatem et otio, et sacerdotiis honestatus esset, cæpissetque ad locupletissimæ doctrinæ suæ fructus maturandos animum applicare, incumbente in uniuersam *Italiam* contagione ea, quæ superiori æstate mortales longè plures abstulit, quam continentia per tot annos bella sustulerint, eo ita correptus est morbo, ut animi statim abalienaretur, deque nummis, quos in manticam conjectos lacerto suspenderat, loculo in interiorem tunicam immisso delirio nescio quæ fabularetur, nullisque *Medicorum* opibus adiuuari potuisset, *Venetiis* non sine eruditorum omnium mærore desideratus est.

Multis verò ante annis Bartolomeum Leonicum cognomento *Fuscum* agnouistis, cujus ingenium, et absolutissimam eruditionem omnes admirabamur. Is cùm *Patauinum* bellum, et totius ejus regionis desolationem, incendiaque deuitasset, *Romæ* aliquandiu fuit, sed, cùm neque hic otium, quod sibi proposuerat, reperisset, in Cassinatem recessit solitudinem, facta illi à loci illius monachis, quiescendi copia, sed, dum hic sperat scripta sua luculentissima maturare, et immortalem sibi gloriam comparare, paucis postquam illuc secesserat diebus, rapidissima correptus febri, cùm ægrotasset grauissimè, valetudinis ejus violentia sublatus est, futurus dubioprocul *Leonico Thomeo* germano fratri non inferior, si fata eum diutius in vita esse voluissent. *Bartolomeus Leonicus.*

Patauinus etiam fuit Galeatius Facinus litteris *Græcis*, et *Latinis* optimè eruditus. Nouistis enim hominem Romæ *Hermolai Barbari* contubernio nobilem, ejusque in re litteraria laborum socium. Is, postea quam *Hermolai* clade, mox obitu miserabili tanto est præsidio destitutus, *Bernardo Rubrio Bellunensi* tunc, mox *Taruisino Præsuli* adhæsit, vitæ apud eum *Principem* subsidia nactus, et liberaliter *Galeatius Facinus.*

tractatus. Sed enim vix in Taruisinum otium se contulerat, cùm molestissima cæpit hydropesi laborare, quo morbo menses aliquot conflictatus nullo jam otij sui oblectamento percepto, magnam per ægritudinem vitam finiuit.

Nicolaus Judecus. NICOLAUM autem JUDECUM domo *Venetum* nostras delicias *Roma* per tot annos coluit potiùs, quàm amauit. Meministis enim quanta in homine festiuitas, quanta humanitas, quanta eruditio, quod rerum omnium judicium appareret, qui cum *Medicus* esset eruditissimus, prudentissimusque, disciplinarum tamen aliarum notitiam absolutissimam præse ferebat. Hic post partum per tot labores peculium, militibus impiis fortunas omnes suas se comparasse conspexit. In *Romanam* enim incidit cladem, et post amissa bona, etiam tributis exhaustus est, quibus cùm re familiari dissipata non sufficeret, ære alieno obæratus per menses aliquot vita per summam inopiam tracta, miserabiliter occubuit. Sed redeo jam ad nostros.

Pomponius Lætus. POMPONIUM LÆTUM ajunt, illum inquam tantis nominis professorem, et emunctæ vindicem *Latinitatis* post nauatam per tot annos *Romanæ Cathedræ* operam, totque per uniuersum terrarum orbem discipulos ad *Eloquentiæ Romanæ* puritatem propagandam dimissos, inopem ad extremum vitam traduxisse, oppressumque morbo, unde se aleret, et curaret, non habuisse, et in xenodochio susceptum extrema in egestate laborantem vita excessisse, periculumque adiisse, ut insepultus jaceret, nisi amicorum impensis elatus esset.

M. Antonius Casanoua. Quid autem vobis miserabilem MARCI ANTONIJ CASANOUÆ finem memorem? cujus in epigrammatis leporem, argutiasque, et elegantiam ætas nostra supra reliquos eo genere admirata est. Quamdiu autem *Roma* floruit, ipse quoque rerum penè omnium felicitate affluere visus est. Post *Romæ* occasum, fædissimamque diremptionem ipse quamuis acerrimus *Columnensis* factionis sectator esset, pro qua potentissimorum *Principum* inimicitias in se contraxerat, calamitoso tamen eo tempore, quo ea factio *Hispanis*, *Germa-*

nisque adscitis in omnia *Romanorum* bona acerbissimam dominationem exercuit, nihil quicquam tale consequi potuit, ut à præda, et captiuitate incolumis euaderet. Quin etiam in eam lapsus est egestatem, ut frustrà panem etiam emendicarit, quo non inuento fame, tabeque, et omnium rerum incommodis afflictus expirauit.

Georgius Sauromanus.

Miserabilis et GEORGIJ SAUROMANI exitus, qui vir natione *Germanus* ita Litterarum Latinarum nitore ingenium expoliuerat, ut in Academia nostra viri benè elegantis nomen assecutus fuerit, cujus rei scripta ejus non pauca, quæ in hominum manibus habentur, testimonium exhibent. Is quoque in *Germanos* suos Romæ prædatores illapsus, atrociter exceptus, expoliatusque bonis omnibus, cùm nullum haberet, qui ejus inopiæ subueniret, contactus insuper pestilentia est, ut eo impeditus incommodo non potuerit sese ex eo incendio aliò profugiens liberare. Mendicabundus itaque, et morbo confectus, uno tectus lineo, eoque lacero indumento, dum panem ostiatim frustrà flagitat, in via media vi pestis, et famis impotentia exanimatus concidisse repertus est.

Joannes Coricius.

JOANNES verò CORICIUS cur non inter litteratos reponatur, qui litteratorum omnium tam studiosus fuit, ut in *Romana* aula ab *Julio* ad *Clementem* usque nemo unus eo lepidiùs, sinceriùs, et amicabiliùs sit amplexatus, et ut quæ priuatim commoda quotidie in unumquenque conferebat, prætereamus, uniuersæ etiam academiæ, et omnibus, qui litterarum nomine censerentur, geniales hortos suos ad *Traianum* consecrauerat, conuentumque insuper, et quoddam rei litterariæ certamen quotannis Diuæ Annæ festo instituerat, longaque annorum serie celebrarat, quod tantum illi gratiæ conciliauit, ut nemo unquam *Principum* ætate nostra magis fuerit, quam unus *Coritius* litteratorum omnium carminibus celebratus, verèque leporum omnium pater appellatus. Sed quò tandem euasit tanta in bonos omnes liberalitas? Atque illa *Coricij* pietas, poëtarum tot testimonio comprobata, totque eruditorum paginis

decantata? Capta à barbaris urbe, ipse quoque à *Germanis* suis captiuus factus, fortunæ bonis spoliatus, grauique ære capite redempto, aureorum tamen vim quandam sub inferioris aulæ limine defoderat, fabro uno tamtum conscio, qui cæmento locum obturauerat. Accidit autem, ut idem faber captiuus factus pro se redimendo xxv. aureos à *Coricio* peteret mutuos, ille ne secretum proderet, quippe qui aliunde non habebat, unde eos expromeret, nisi ex defosso, perbellè negauit. Indignatus faber rem *Hispano* ductori, à quo in vinculis habebatur, prodit; ille in ædes *Coricij* transmigrat, dumque hominem comparandis necessariis ablegat, aurum ipse domi de latebra eruit, qua re patefacta, cùm rei indignitatem *Coricius* apud exercitus *Principes* expostularetur, ab omnibus contemptus, elususque est. Hinc ad miserabilem redactus inopiam ægrè *Roma* aufugit, et *Veronam* appulsus, ut inde recta in patriam commigraret, æris alieni gratia persoluendi, dum *Calysti Amadei* ejus urbi Propræsule liberalitate sustinetur, ibi in grauissimam incidit ægritudinem, qua confectus, et *Romæ*, et perditarum rerum desiderio exulceratus occubuit.

Angelus. Cæsius. Dissertissimus autem omnium patronus ANGELUS CÆSIUS, quo non ardentiorem in agendis causis alium nostra vidit ætas, felicissimus et ipse haberi potuisset, tam ob divitias immensas de patrociniis acquisitas, quàm ob numerosam prolem benè, honestè, sapienterque institutam. Paulo filio natu majore Senatoria purpura, pileoque dignato, reliquisque, prout uniuscujusque ætas vel ingenium deposcebat, honoribus, et administrationibus honestatis, ut uno omnium ore gallinæ filius *Albæ*, *Junoniusque* pullus appellaretur. Hic autem tanta felicitate vir, quàm horribiliter vita jussus cedere, qui post direptam *Romam*, et fortunas suas accisas, cùm opem fide, et sponsione sua multis ciuibus attulisset, omnibus jam opibus exhaustus, grauissimis laboribus et incommodis defatigatus in atrocem incidit febrem, qua vexatus, dum in lectulo jaceret, ecce adsunt *Hispani* latrones, qui moræ impatientes promissum pro aliis auri

pondus efflagitarent, strictisque mucronibus ad ita laborantem irrumpentes, interminati cædem, nisi pecunias actutum depromeret, ita hominem perterrefecerunt, ut non multi animi vir, lingua potiùs, quàm manu promptus, eo terrore perculsus, inter eorum minas horribili præ metu exanimatus expirarit. Aiunt hominem cùm in acerbissima ea rerum omnium calamitate, et inopia vitam suam deploraret, affirmasse Mathematicum quendam olim manum ejus et genesim conspexisse, dixisseque eum in magna et egestate, et rerum omnium desperatione periturum. Se autem ad id usque tempus arbitratum fieri quidem posse, ut aliquo rerum euentu omnia desperaret, quòd. verò in inopiam eam, quam tunc extremam patiebatur, incursurus unquam esset, ut crederet, adduci nunquam potuisse.

Neque singuli tantum suos quisque manes passi, sed uniuersa interdum ACADEMIA ROMANA in miserrimas incidit calamitates. Nam cùm eorum plerique, *Principum* abjectis curis assiduè dicerent, Habeant sibi sua *Regna Reges*, sodalitiumque *Romæ* ex benè litteratis hominibus instituissent, statisque diebus ad eruditissimas cænas conuenirent. Ecce nescio qua de causa delati unà omnes *Pomponius*, *Calimachus*, *Pogius*, *Platina*, et plerique alij conjecti in carcerem, quæstione de omnibus per cruciatus habita, pars diuturno carcere damnata, pars in exilium acta, pars ære graui redempta litteratorum cladibus insignem eum annum effecit. Fuit et sub *Hadriano* VI. par bonarum omnium litterarum infortunium. Nam cùm is *Leoni Decimo* suffectus esset, ad quem utpote litteratum *Principem* magnus litteratorum numerus confluxerat, dum non minora de *Hadriano* sibi quisque pollicetur, ecce adest Musarum, et eloquentiæ totiusque nitoris hostis acerrimus, qui litteratis omnibus, inimicitias minitaretur, quoniam ut ipse dictitabat, *Terentiani* essent, quos cùm odisse, atque etiam persequi cæpisset, voluntarium alij exilium, alias atque alias alij latebras quærentes, tamdiu latuere, quo ad Dei beneficio altero *Imperij* anno decessit, qui si aliquanto diutius

Academia Romana.

vixisset, *Gottica* illa tempora aduersus bonas litteras videbatur suscitaturus. Finem PETROSANTIUS fecisse videbatur, quia is expurgata, abstersaque nasi pituita sermonem ulterius non proferebat, cùm sic excepit *Cursius.*

Bernardinus Capella. Cur obsecro viri optimè litterati BERNARDINI CAPELLÆ obliti estis. An non is inter *Academiæ Romanæ* litteratissimos, facundissimosque oratores reponendus, quem orantem toties stupuere rostra? An fortè is unus vobis felix videtur, quia in *Romanam* non incidit calamitatem, aliquot ante mensibus morte præuentus, passus tamen suos ille quoque manes, ut *Petrosanctij* dictum usurpem, qui juuentutem omnem per maximam inopiam traduxit; grandiori demum ætate *Diui Petri* canonicus Sacerdos factus, cruciabili mox podagra cæpit laborare, ut neque inde sibi, neque amicis usui esse posset, eoque malè habitus incommodo perplures annos, ab ejusmodi demum doloribus interemptus est.

Cornelius Benignus. Optimè litteratus fuit etiam CORNELIUS BENIGNUS *Viterbiensis*, neque ipse prospera satis fortuna usus, postea enim quam *Augustinum Gysium Senensem*, *Mæcenatem* suum, apud quem in honore fuerat, amisit, vitam inde nullo solatio egit. Cui hoc in grandiori ætate accidit infortunium, ut clarissimæ fæminæ amore corriperetur, qua vexatus cura, in eam incidit ægritudinem, ut nihil aliud quàm mulierem eam meditaretur; atque ita demum confectus ardentissima in febri super ea semper et loquendo, et rogitando decessit. Sed nolo ego multos commemorare, qui videam paucissimos omnino esse, quorum non meminеritis; indignissimam tantùm unius adolescentis mortem, cujus animo meo dolor altiùs insedit, vestris his litteratorum calamitatibus adnumerabo.

Jo. Baptista Robereus. Nostis enim omnes JOANNEM BAPTISTAM ROBOREUM, *Bartolomei Grossi Saonensis* viri filium, dignum quidem patriis qui lætior esset imperiis, et cui pater haud *Mezentius* esset. Is quidem incomparabilis ingenij et probitatis adolescens, meus primùm discipulus, mox et *Pierij Valeriani* nostri

auditor tantum profecerat, ut et eleganter, et acriter declamaret, et versus non illepidos faceret. Ad *Philosophiam* mox, et *Mathematicas* studium omne suum contulerat, cùm pater inexplebilis auaritiæ gurges, disciplinas has aspernatus, et ut inutiles detestatus, cùm plerosque alios haberet filios, usum hunc tantæ in litterarum studiis spei ad mercaturam retrahere conatus, inuitum ad ephemeridas impulerat, cùm tamen ille clam et bonarum artium studiis incumberet, et inuito patre proficeret. Accidit ut *Leonardus* sacerdos *Cardinalis Agenensis Bartolomei* ipsius germanus frater non ignarus ingenij, quo præditus erat adolescens, subuenire illi, et necessaria subministrare destinarit, mercatusque munus *Pontificias* litteras scribundi, id in eum collaturus erat. Simul id olfecit pater, fratrem aggreditur, quò eat perditum adolescentem increpat, qui tali auctus peculio, sit omnia in sophistas erogaturus; peruicitque, ut *Leonardus*, qui præter aliquam legum memoriam parum ulterius sapiebat auarissimo fratri fidem adhibens, in eum munus id diuerterit. Qua spe dejectus infelicissimus adolescens tanta patris duritia offensus, abjecta omni proficiendi spe, uxore nobilissima, egregiæ formæ, ætatis floridæ, incorruptissimæ pudicitiæ, et amoris in maritum incomparabilis, cum filiola, quam nuper ex ea susceperat, derelictis, in militiam ad *Venetos* proficiscitur. Et haud ita multò post ex otiosa vita in labioriosissimam repentina mutatione transgressus, tam ob insolitas exercitationes, quas non ignauitur obibat, quàm ob edacissimas curas, et ægritudinem ex rerum necessariarum egestate in lethalem incidit morbum. Neque sic motus pater, ut in extrema inopia probatissimo filio subueniret, supplicantibus amicis, et consanguineis omnibus, ne tantæ probitatis filium perire sineret. *Jo. Baptista* demum, vix tertium et vigesimum egressus annum, *Asulæ* vitam finiit infelicissimam, non aliam ob causam ab immanissimo patre destitutus, abjectus, et propemodum exhæredatus, nisi quia litterarum studiis, et in omni virtutum genere erudiri concupierat. Erat verò *Bartolomeus* is postremæ

adeò tenacitatis, ut miserrima omnes domi fame maceraret, quo incommodo vexati etiam filij reliqui tam pueri, quàm adolescentes coacti vocationes in triuiis quæritare, et à clientibus cibum emendicare, eò omnes prolapsi, ut ex inedia domi, et voracitate foris, duorum vix annorum spatio quinque numero, ad optimam omnes frugem, nisi pater obstitisset, peruenturi immatura morte præuenti domum reliquerint solitariam. Quin proximis hisce diebus unus tantum illi reliquus erat filius, quem nobilissimæ fæminæ matrimonio copularat, neque tamen tam locuples, tamque nummatus pater tantillum de patrimonio conjugibus, in quibus omnis posteritatis suæ spes incumbebat, utendum permittebat, quantum ad victum, et vestitum; neque tamen nimium, sufficeret, ita hic quoque, cùm extremam patris duritiam ferre non posset, *Saona* digressus, ubi cum patre habitabat, *Romam* abiit necessaria sibi per aliquam industriam comparaturus, vixque vigesimo postquam huc appulerat die, *Roma* à barbaris capta, direpta, incensaque fuit, ipseque in ea depopulatione desideratus, ingentes illas diuitias patri custodiendas dereliquit. Non reticebo incomparabile feritatis exemplum, cùm post quinque ferè continuata filiorum funera *Bartolomeus Camillam* egregiæ bonitatis uxorem, scires fæminam ex *Carreta* familia natam, de filiorum orbitate insolabiliter sese deplorantem consolari vellet, dixisse eum: Quin tu potius Diis gratias agis, qui diuitias opulentissimas, quas filij tot luxuriosè abliguriturі fuerant, solis nobis reliquerint perfruendas. Neque illud de homine prætereundum. Cum *Hieronymus Donatus*, quo tempore hic *Venetæ Reip. Legatus* erat, instaret perquam diligenti commendatione, ut ea, qua apud *Julium Pontificem* egregiè valebat gratia *Bartolomeus*, inopiæ *Pierij* præceptoris liberorum ejus grandiorum subueniret, respondisse eum, desiderare se hominis eruditissimi prudentiam, qui de se talia conquireret, neque videret Deum injustum fore, si uni omnia conferret, rem scilicet, et virtutem. Ea enim locutione ille

litteras intelligebat. *Pierius* inquit, vester disciplinas appetiit, eas consecutus est, improbus esset, si rem etiam affectaret. Quando diuitias his tantum tribuere debet Deus, qui nullo virtutis adminiculo suffulti, nisi rerum ope sustentarentur, facilè corruerent. Eo tamen absente, cùm filij sacerdotium in Diui *Petri Basilica* præceptori procurassent, quamprimùm pater è peregrinatione, qua *Julium Bononiam*, *Rauennamque* secutus fuerat, rediit, gnatos nunquam malè habere destitit, exilium ijs, exhæredationem, et extremam patris detestationem interminatus, donec, quod in actis Romani fori constat, sacerdotio illi *Pierius* abjurare cogeretur. Causam verò eam filios instituendo subjiciebat summæ rusticitatis homo, Clientes, si quos frugi habeas, in spe, et egestate continendos, ne cùm fuerint per liberalitatem tuam egere vetiti, eorum mox officia desideres. Finem hic fecerat *Cursius*, interquiescebatque omnium sermo, dum alij juuenis infelicissimi casum indignissimum miserantur, alij patris immanitatem tacitis conuiciis lacerant. Cùm *Melinus* ad *Granam*, et *Colotium* conuersus ait: Multa quidem exempla litteratorum infelicia recitastis, sed obsecro cur eos tantum calamitosos existimatis, quia vita cesserint fine haud satis auspicato, cùm longè miseriores plerique sint, propterea quod viuunt, quique fatum illud qualecunque mortuis inuident, eorumque potiorem sortem æstimant, quòd cruciari jam deserint, cùm litteratorum conditio omnis, quoquo te verteris, eò redacta sit, ut nihil jam lætabile usquam supersit, ita uniuersus terrarum orbis ad arma, ad rapinas, ad incendia concitatus est, ut locus jam non nisi perfidis, et latronibus superesse videatur. COLOT. Mecum sentis *Meline*, qui dictare non desino nihil homine litterato, qui nunc viuat, infeliciùs. Nam extinctos hos, quos infelices appellitauimus, non modò non infelices, sed etiam beatissimos heri *Contarenus* esse comprobauit, sed quin ego, quin *Lœlius*, quin noster *Pimpinellus*, quin *Cursius* miseri esse persuasum habeamus, et re vera simus, non *Contarenus*, non *Plato*, non *Socrates*, non *Epictetus*,

ispse nobis unquam persuadere poterit. MELIN. Videò quàm vastum pelagus ingressuri sumus, si viuos recensere aggrediamur, quod quidem nequaquam sine magnorum hominum inuidia fieri potest : quare nauigium potiùs inhibeamus, et ad sermonem nostrum reuertamur, idque primum omnium nunc à te peto mi *Coloti*, ut qua ratione *Contarenus* tam ærumnosos viros felices esse dixerit, exponas, quod si mihi quoque persuaseris, vide quantum profecturus sim, qui dulcissimorum duorum fratrum *Hieronymi*, et *Celsi* obitum immaturum lamentari tandem desinam. Scis enim, quanto in dies magis eorum afficiar desiderio, neque tam longo temporis interuallo jacturæ hujus memoria deleri potest. COLET. Dicam mi *Petre*. Meministi quæ *Pollio* dixerat, nihil se putare infeliciùs, quam scire litteras. Eandem ille sententiam sæpè repetiuerat, ut jam non joco hæc dictitare, sed ita prorsus sentire videretur. Non passus *Contarenus* tanta probitate virum, tamque amicum in errore versari. Non rectè, inquit, ut mihi videtur, hæc interpretaris *Pollio*, qui reuera putes litteratos homines ea de causa calamitosos esse, quòd, uti hodie patuit, tam multi in ærumnis, et incommodis vitam egerint insuauem. Ad hæc subjecit POLLIO. Quanam igitur de causa ærumnosum quempiam existimabimus, si calamitates hominem non infortunant? CONT. Atqui asseuerare ausim, neque calamitates quidem ipsas jus ullum in litteratos sibi vendicare. POLL. Litterati tamen, maximè omnium uti passim videmus queruli, vices ferè omnes deplorant suas, non hoc utique facturi, si nulla possint injuria labefactari, aut quod maximè indignum est dictu, litteratos ut injustos cogemur accusare. CONT. Neque quidem velim hanc ijs notam inuras. Injustitia enim imperitorum propria est. POLLIO. Quid? Omnes igitur decipimur, qui quod opinamur esse malum, libentissimè declinamus, quod bonum, et commodum studiosiùs appetimus? CONT. De bonis, et malis alia est consideratio. Sed utrum quæ consensu omnium mala dicuntur, tanti esse possint, ut litteratum quempiam ita euertant, ne ulla

eum inde res ad æquitatem animi possit extollere, et in magna quantumlibet mæstitia, et rerum omnium desperatione nullus sit leuationi locus, id hodie quæritamus. Pollio. Siquis hoc ex me quærat, responsum ego faciam cum *Terentio*. Facile quidem nos cùm valemus, recta consilia ægrotis damus. Contar. At si ratio ea sit, quam negare nemo possit, nonne litteratum potiùs rationi pariturum, quàm impurum aliquem, et imperitum opinaberis? Pollio. Sanè quidem. Contar. At obsecro videamus, ne *Platonis* nostri præcepta transgrediamur, prius quam de re dicere incipiamus, quibus terminis infelicitatem ipsam circumscribas. An id ex doctorum, atque adeo sapientium sententia, àn ex vulgi opinione, an potius ex eorum judicio, qui se ita affectos deplorent. Multa siquidem eruditis viris infelicia existimantur, quæ imperiti omni anteponunt beatudini, multa damnant, et ludibrio habent imperiti, quæ sapientes vel non mala existimant, vel etiam ad tranquillitatem animi facere prædicant. Ipsimet demum nostro, de nobis, deque rerum nostrarum judicio fallimur, neque veram plerumque rationem internoscimus, per quam ad infelicitatis declinanda incommoda iter aggrediamur. Ita sumus omnes, quid petamus nescij, ut assertoris nostri dictum interim usurpemus. An non dicere solent magnæ sapientiæ viri, cùm nos armant fortitudine. Quæcumque vel sunt, vel accidere possunt, vel tua sunt, vel alieni juris? Tua est voluntas sola, reliqua omnia aliena, honores quippe, diuitiæ, valetudo, fama, lucrum, et alia quæ mortalium mentes assiduè sollicitas habent. Quæ igitur aliena sunt, nihil ad te, non enim in potestate tua sunt, sed vel apud Deum, vel apud homines habentur, qui si quid eorum, quæ concupieris, inuideant tibi, vel quæ possidere arbitrabaris, adimant, tuum est siue velis dolere, siue nolis. Atqui dolere velle de ijs, quæ in aliena sunt potestate, sibimet inferre est injuriam; non igitur infelix, nisi qui se infelicem esse vult, et quæ plurima in hanc sententiam disputat Epictetus. Colot. Argutè quidem, ut soles, rem ad Peri-

pateticos traduxisti, qui velis de locutione simplici, et in omnium ore uno accepta significato plures perquirere significantias. Sed me fortè non capis *Contarene*, qui putes me hodie sermonem hunc auspicari voluisse, ut utrum litterati, quos memoraui, verè nec ne habendi sint infelices, disputarem. Quare quoniam quæstione proposita, quasi ad utrumque, vel in utrumque, paratus es dicere, noui enim ingenij tui acumen, et promptitudinem, quæris quo ego termino infelicitatem includam, non dubitabo rem à multis in diuersum distractam uno nodo colligare, idque infelicitatis nomine circumscribere, quod cuique aut præter spem, aut præter votum, aut præter dignitatem acciderit. Neque velim eò me compellas, ut si quid horum cuiquam acciderit, ea de causa *Caio* non ad infelicitatem adscribi debere, quia *Sempronio* id benè cesserit, aut is tale quid susque deque fecerit. Esto igitur qua de agitur infelicitas vitæ, ut uno omnia verbo colligam, *Miseria*. Ea enim locutione eorum omnium vitam complecti videmur, qui vel suo, vel aliorum judicio, eam sortem sortiti sunt, quam misereri debeamus, siue nos ijs meliora cupierimus, siue sorte illi sua minus contenti, vel æqui fuerint. Sed, ut omnem scrupulum eximam, dispescitur hæc causa certis capitibus, quorum illa præcipua, dum loqueremur, fuisse mihi visa sunt. Infelices enim dicebamus, aut si vocabulum alterum magis placet, miseros eos accipiebamus, et intelligebamus, qui meritis honoribus defraudati essent, qui grauibus, aut longis morbis afflictati, qui bonis spoliati suis, qui captiui perierunt, qui egestate oppressi inopem traduxere vitam, qui de spe deciderunt, qui sibi mortem consciuere, qui ab aliis trucidati fuerint, quorum fama nota aliqua insigniori contaminata est. Hæc siue contemnant, siue patienter ferant viri, utcunque ingruerint, felicitatis cursum interturbare existimantur, et quàm studiosi omnes affectant, tranquillam illam otij quietem contaminare. Neminem enim ego tanta præditum prudentia, tantaue corroboratum sapientia perspexi, ut humanæ vitæ incommodis, quotiescun-

que ingruissent, non affligeretur, contrà secundis non exultaret. *Marcus Tullius* multa quidem præclarè, et egregiè de patientia, de contemptu aduersæ fortunæ disputare nouerat. Exilium tamen illud suum ubique diutissimè deplorat, et sui temporis calamitate lamentanda mollis, et propemodum effæminatus apparet. *Ulyxes*, qui ab *Homero* pro exemplari virtutis, et sapientiæ proponitur, toties itineris sui difficultates, ærumnasque varias acerbissima querimonia deflet. *Æneas* quo non fortior, neque constantior alter à *Marone* describitur, sæpè tamen altum corde dolorem premit, sæpè idem irarum fluctuat æstu, et humanæ conditionis incommoda humano more conspicitur ingemiscere. Quare non humanis moueri casibus, ferini ego ingenij, imò saxei, et omni sensu carentis esse judicarim. Hæc cùm dixissem, et ridibundo fateor vultu omnes in faciem intuerer, utrum quæ dixeram, approbarentur, necne, scilicet expectans, factus enim eram hac dictione gloriosior, *Contarenus* sic excepit. Atqui mi *Coloti*, neque ego, neque eorum quisquam qui περὶ τῆς ἀναγγησίας disseruerunt, calamitates eo ponunt gradu, ut sint ab hominibus appetendæ, eas tamen cùm ingruerint, aliis exitiosas, aliis non admodum graues esse dicimus, etiamsi pari linea exæquentur.

Sed unum vobis afferam exemplum vitæ in omni, diuturnoque labore tranquillissimæ URBANUM VALERIANUM BELLUNENSEM, *Minoritanum* sacerdotem, quem nos ferè omnes, quotquot *Venetiis* profecimus, non tam litterarum Græcarum præceptorem habuimus, sed et tranquillæ hujus vitæ rarissimum exemplum, quo admoneamur in manu nostra positum, utrum laboribus, et alijs incommodis mærere, an delectari velimus. Si quis enim peregrinationem omnem et miseram, et ignobilem esse dixerit, quàm miser hic toto vitæ cursu fuisset, qui, ut litteras eas, quas postmodum ad extremam usque diem docuit, per universum ferè terrarum orbem quæsitas longis, et laboriosis ad nos peregrinationibus reportauit. Non ille Ægyptum, non Palæstinam, non Arabiam et Synam, quas non vel pedes

Urbanus Bolzanus Bellunensis.

inuiseret, dereliquit, totam peragrauit terram Græciam, Siciliam perlustrauit, Æthnam ita difficilem, periculosumque montem incendii causas exploraturus bis inscendit, deque supremo crateris labro totum cauernæ cauum inspectauit. *Constantinopolim*, et universam *Thraciam* invisit, Mæcenatem suum *Andream Grittæum* pro pace Oratorem à Senatu Veneto missum secutus. Tantum verò abfuit, ut ille calamitosas peregrinationes existimaret, ut senio jam grauis voluntaria singulis annis exercitatione Provinciam modò hanc, modo illam inuiseret, constitutum habuerit, neque unquam inuectus equo, nisi per aliquot passuum millia eo anno, quo ad osculandos discipuli olim sui *Leonis Decimi* noui Pontificis pedes huc aduenit, quo quidem in itinere nullum se passum incommodum dictitabat, nisi, quòd equo inuectus est per saxosam *Æssisij* viam. Quos igitur alius quispiam itinerum labores in calamitatum genere collocaret. hic inter oblectamentorum suorum species enumerabat. Paupertas autem cui non inuisa, cui non damnata seruitus? Quis verò *Urbano* pauperior unquam fuit, qui nullum unquam trientem in usum proprium reposuerit, qui ne de laboribus quidem, quos docendo subibat, mineruale unquam ullum è discipulis poposcerit, oblatum verò accipere recusarit, nisi magna de causa cogeretur; quod et raro, et perparcè faciebat. De servitute verò quid dicam, cùm à puero sacris illis initiatus, neque somnum, neque cibum arbitrio unquam suo ceperit, neque tamen vel tantillum ullo unquam tempore id ægreferre visus fuerit, vita ea contentus, quàm semel elegisset. Quis verò tam fortis animi est, ut honores aspernetur, qui non imperare potiùs alijs quam obtemperare concupiscat? At Urbanus summa semper humilitate delectatus, licet *Alexandri* Pont. Max. tempore *Sansonis* antistitis sui impulsu ad honores inuitaretur, et à *Leone Decimo* nihil non impetrare potuisset, maximi beneficii loco à Principibus poscere solitus est, ut se in sui ordinis paupertate esse sinerent. Neque un-

quam adduci potuit, nisi per assiduas expostulationes, quas *Petrus Lucignanensis* ejus *Cœnobij* Præfectus, in quo supra quadraginta annos victitauerat, quotidie obsecrando ingerebat, ut ejus loci curam suscipere dignaretur; venerabilis tandem senis precibus expugnatus, qui dignitate sponte decedebat ob ætatem jam decrepitam, et ad hujusmodi curam minùs idoneam, non quasi imperium is acciperet, sed quasi jugum subiret, Antistes loci factus est. Verùm ubi *Petrus* humanis cessit, nihil contatus *Urbanus* alterum sibi suffecit, seque in ordinem redegit. *Horatianum* illud identidem repetens :

Qui simul aspexit, quantum dimissa petitis
Præstent, maturè redeat, repetatque relicta.

Hunc quispiam igitur aut miserum, aut infelicem appellet, quia laboriosam semper vitam egerit, quia pauper, quia inhonoratus vixerit, cùm omnem ille felicitatis suæ summam in assiduis laboribus, in paupertate, in priuatæ vitæ humilitate collocarit. Senectutis autem incommoda, quam non modò patienter, sed etiam hilariter tulit, seu necessaria subministrarentur, seu deessent multa, quod plerumque accidebat, æquè contentus ad incommoda omnia adridebat. Quin et moriens vultu ridibundo, verbisque jucundis, quasi placidissimo sonno se dederet, occubuit, quartum circiter et octogesimum natus annum, *Pontificatus Clementis Septimi* anno primo, inoffensa per tot labores valetudine semper usus, nisi quòd superioribus annis, dum hortuli sui arbores ipsemet reconcinnabat, fallente scalarum lubricitate corruerat, et crure aliquantulum læso, ad longinquas illas pergrinationes non amplius idoneus fuit. Is igitur felix in tenui re, in laboribus, in longa senectute, quam plerique morbi vocabulo nuncuparunt, felix inquam fuit quia felix esse voluit, quia non morosus, non difficilis, non multiuolus fuit, et paucis, minimisque rebus contentus eorum irridebat cupiditatem, qui vitam miseram ideò agunt, quia miseri esse volunt, quod si eos fortunæ riuus inauraret, aliquid adhuc, quod assiduè

quererentur, excogitarent. Atque hæc de voluntate nostra dicta sufficiant. Quòd verò in aliena potestate situm est, cui natura ipsa subjacere cogitur, neque non incommodum negare non potest, occidi quippe, vulnerari, infamem traduci, excruciari morbis, spe falli, suo fraudari præmio, tam sunt unicuique homini propria, ut ad hujusmodi clades, et ignominias natum humanum genus omne videatur. Communis hæc calamitas, neque litteratis tantum, sed et imperitis, et obscuris, et nobilibus æquè distributa. Sic Reges, sic Sellularij, sua quisque sorte aliquo affliguntur tempore. Quod si quis litteratos immunes ab ijs cladibus esse cupiat, aut indignum clamet, eos talia pati; indignum etiam dicat eos humanos fuisse, si humanæ eos subjacere conditioni nolit. Quare bone vir *Coloti*, cùm de litteratorum infelicitate dictionem proposuisti, eo mihi errare visus es, quòd non potiùs de humani generis calamitatibus dicturum te nos admonueris. Tam enim fieri posse puto, ut quisquam, dum viuit, aliquo non angatur incommodò, quàm si quis operam det, ne flumina deorsum fluant, aut sursum ignis feratur. Quare desiste jam infelicim litteratorum sortem lamentari, et ijs potiùs gratulare, qui non ut reliqui sint fortunæ penitus emancipati, multaque habeant sua, quæ nulla possint illius injuria proruere. De ijs enim loquor, qui viam sibi ad immortalitatem per ingenuos labores suos aperuerunt, qui vitam non modò ijs, quos coluerint, et celebres esse voluerint, comparare potuere sempiternam, sed in primis duraturum sibi monumentum immortalitatis excitare. Quodque Deus ipse, Deus inquam solus præstare fertur, ipsi ingenio suo freti, Dei tamen afflatu adjuti valeant omnem inuidi temporis edacitatem superare. Hinc meritò exultat *Flaccus* noster, cùm suæ sibi conscius virtutis ita emodulatur.

Exegi monumentum ære perennius,
Regalique situ Pyramidum altius,
Quod non imber edax, non Aquilo impotens
Possit diruere, aut innumerabilis

Annorum series, et fuga temporum.
Non omnis moriar, multaque pars mei
Vitabit Libitinam. Usque ego postera
Crescam laude recens;

Et quæ sequuntur. Gloriosè quidem, sed quæsita ex meritis superbia. Ita et Naso in *Octauiani Cæsaris* inuidiam exilium consolatur suum; Pierio cùm concitus æstro clamat :

Jamque opus exegi, quod nec Jouis ira, nec ignes,
Nec poterit ferrum, nec edax abolere vetustas,
Cùm volet illa dies, quæ nil nisi corporis hujus
Jus habet, incerti spatium mihi finiat æui.
Pater tamen meliore mei super alta perennis
Astra ferar, nomenque erit indelebile nostrum :
Quaque patet domitis Romana potentia terris
Ore legar populi, perque omnia sæcula fama,
Si quid habent veri vatum præsagia, viuam.

Ita *Propertius* se antiquis inserit scriptoribus, cùm post eorum nomenclaturam ait :

Cynthia quin etiam versu memorata Propertij,
Hos inter si me ponere fama volet.

Ita reliqui omnes tantam de futura hujumodi immortalitate dulcedinem concepere, ut neque labores, neque damna, non incendia, non graues ruinas pili facere visi sint. Hinc est, quod dum majoris cujusdam emolumenti rationem habent, humana hæc quodammodo despexerint, alijque ideo minùs cauti ad euitanda fortunæ tela, quia fortunam nihili penderint, cui, uti factitare solitus *Diogenes* ipse, minaci mandarint laqueum, mediumque unguem ostenderint. Alij minùs ad rem faciendam vel idonei, vel diligentes, quia virtutes auro magis æstimarint, eruditione, et sapientia cuncta esse minora putauerint. In ignobilitate alij jacuerint, quia vel conditionem Regum sua duxerint inferiorem. Quo enim quisquam velit, qui sana mente sit, noctes atque dies niti perstante labore ad summas emergere opes, rerumque potiri? Si quàm breuis æui sit, meminerit. Nam qui hæc

mirantur, inuiti etiam ponunt, et eò suauiùs unusquisque vita decedit, quo magis humana hæc imbecillia cognorit. Quare nunquam ego *Hermolaum* infelicem dixero, quòd pestilentia sublatus sit, quòd exul, egensque aliquandiu vixerit, quòd ubi cadauer ejus delitescat, ignoretur. Si doctissima ejus hominis scripta studiosorum omnium manibus versantur : viuit potiùs *Hermolaus*, viuetque felicissimus cum æterna *Plinij*, *Themistij*, et *Dioscoridis* fama, quòd maxima ejus pars, ut nuper *Horatius* exultabat, Libitinam euitarit. Viuet *Marosticus* noster nulla mortalitatis peste labefactatus, dum bonarum litterarum studium aliquod permanebit, non enim ulla unquam tabe corrumpetur illa Veneti nominis ingeniosa defensio, quam aduersus *Marium Volateranum* ejus Reip. vituperatorem tanta dicendi felicitate conscripsit. Viuet ejus encomium ad *Leonem Decimum*, in quo non eloquentiam tantùm, et artem, verùm et summam prudentiam, atque animi sui bonitatem ostentauit. Felix *Carbo*, felix *Grauina*, qui tanta ingenij ubertate scriptis suis immortalem gloriam sibi compararunt. Neque virum doctrina summum *Christophorum Marcellum* quisquam ærumnosum dicat, dum vita ejus per summam innocentiam peracta in omnium memoria erit, dum homo sciendi cupidus sese intus, et extra voluerit explorare ; dum erit inter homines pietas, et rerum omnium arcanarum doctrina conquiretur.

Augusti Valdi scripta fortè perierunt, sed ejus memoria doctissimorum, et eloquentium hominum testimonio celebrata eum nequaquam ignobilem, aut calamitosum patietur. Neque obscurus erit *Fabius Rauenas*, dum bonæ valetudinis inter mortales cura, studiumque, Hypocratesque ipse permanebit, non *M. Antonius Sabellicus*, non *Camillus Portius*, non *Janus Parrhasius*, non *Paleotus*, non *Carteromachus*, et plerique alij, quos diuturna valetudine afflictatos commemoratum est, ærumnosi unquam mihi futuri sunt, dum eorum historiæ, eorum carmina, commentaria, orationesque tanto omnium studio, et admiratione lecti-

tantur. Perierit incognita morte *Flaminius*, erepti inopino casu sint *Georgius Valla*, *Andreas Mongaius*, et plerique alij, scripta eorum tamen viuent, et in omnium doctorum animis perennabunt. Abstulerit ægritudo *Musurum*, *Beroaldum*, *Maronem*, *Gazam*, *Oricellarium*, et quos nominastis viros magno numero litteratos, superabit tamen eorum nomen, et cùm sua virtute clari, tum eruditissimorum tot discipulorum pietate nunquam inter morientur. Desideratus ante diem sit *Picus Mirandulanus*, *Paulus Decunalis*, *M. Antonius Turranius*, *Fuscus Cotta*, *Furnius*, *Celsus*, atque *Longolius*, ijdem ante diem beatissimam sibi immortalitatis gloriam peperere. At sibimet consciuere manus *M. Caballus*, *Laurentianus Fortunius*, *Priulus*, et plerique alij, aliqua igitur urgentissima sese molestia liberarunt, *Caballum* tamen ingenium argutissimum, *Laurentianum* eruditio luculenta, *Fortunium* dicendi lepos, abditorum cognitio *Priulum* æternitati commendabunt. Extant ejus juuenis tabulæ ad cæli Veneti normam castigatissimè directæ, extant argutissimæ quæstiones de orbium cælestium numero, de planetarum situ, de epicyclis, quid illud tandem sit, quod ad hanc usque diem doctorum omnium ingenia fatigauit. At trucidati sunt *Hercules Stroza*, *Paulus Bombasius*, *Mutius Arelius*, totque alij clari litteratura viri, trucidati Reges tot, Imperatores tot, totaque Diuorum nostrorum curia hujusmodi est euentibus repleta : neque tamen eorum quenquam infelicem arbitramur, cùm ipsimet felicitatem suo quisque, longè tamen alio, quàm vulgi sit opinio, termino descripserint. Hos ego inquam nunquam miseros, aut calamitosos dixero, qui felicitate ingenij, honestisque laboribus, et assiduis vigiliis id consecuti sunt, id vitæ suæ præsidium compararint, quod neque fortunæ temeritas, neque ulla inimicorum injuria labefactaret. Saluete igitur *Phœbi* sacerdotes, *Musarum* alumni, qui diuinum ingenium potiùs, quàm mortale corpus colere studuistis, vestris nos manibus, dum in humanis erimus, semper bene

precabimur, et indusıriam vestram, quod facere poterimus, interire nunquam permittemus.

Hæc sunt mi *Petre* , quæ *Contarenus* suo illo erga litteratos et ingenio præstantes viros, ardore concitus, nobis nudiustertius disseruerat; ad quæ *Grâna* quædam hodie repetiturus erat, non ut illam *Contareni* Sententiam sapientissimè latam infirmare sibi proposuerit, sed ut affluentiori hominis facundia, prudentiaque perfrueremur. MELINUS. Sapienter quidem omnia *Contarenus*, neque ego spe fallebar, qui tanto studio audire hæc expetebam, quare vobis immortales habeo gratias, qui me tanti coloquij participem fecistis. Scio enim, quantum hæc me delectarit oratio, et præter voluptatem, quæ quidem summa omnino fuit, quem usum etiam inde sim percepturus. Sed unum, etiam si rectè memini, addebat mihi vesperi *Pollio*, accepisse se à *Contareno* de accersendo in *Italiam Cæsare* consilium à *Pontifice* initum fuisse, id quorsum tendat, multa me faciunt ambigere. COLOTIUS. Hoc mihi mente exciderat, quia nihil ad rem, qua de loquabamur, faciebat. Sed si eum etiam sermonem audire vis libens referam : ad me enim totus conuertebatur, qui non alia de causa desperatissima quæque de litteris mihi proposueram, nisi quia metuerem miserrimi hujus temporis statum propagari, Romanamque rem debilitatam jam prope, et extinctam existimabam : quem ne inconsolatum relinqueret *Contarenus* verba mea excipiens, et temporis hujus ratione habita, quo ita perturbabamur, quod proximis hisce diebus tum maximè timuimus omnes, cùm falsus ille rumor de summi *Pontificis* obitu diuulgatus est, et tumultuosiora quædam passim diuulgata. Quid enim non undecunque miserrimum expectandum erat, aiebat *Contarenus*, Republica iu his perturbationibus jacente, in magna gladiorum licentia, atque impunitate! Quod si probatissimi *Pontificis* mors accidisset, nimirum de totius Italiæ statu actum erat, multaque intolerabilia locis omnibus accidissent. Sed te jam hoc metu libero *Coloti*. Heri enim *Pontificem*

hisce oculis vidi, in quo omnia bonæ valetudinis aduentantis signa perspexi, et quod indubitatam mihi salutis spem polliceri videtur, ipsemet suo de se testimonio benè sperare incipit, quod minime diebus superioribus faciebat. Quo quidem servato, non est, ut mali quicquam amplius vereamur. Quòd verò bellum teterrimum, periculosissimumque formidas, necesse est *Clementis* consilia tibi patefaciam; qui *Cæsarem* in Italiam accersere decreuit, ut coram quanti sit *Christianæ* Reip. concordia disputet, et quid ad summam ejus *Principis* gloriam faciat, ostendat. Atque ego quidem, qui superioribus annis apud ipsum *Cæsarem Reipublicæ* nostræ nomine *Legatus* fui, facilè perspexi in ipso *Carolo* summam, et egregiam quandam bonitatem, mentemque in eo alienissimam ab ijs rebus, quas legiones ejus ausu licentioso in *Italia* perpetrarunt. Velim itaque *Coloti* de quiete *Italiæ*, atque adeò de bonorum omnium tranquillitate benè sperare incipias, et ubi intellexeris *Cæsarem* in *Italiam* iter parasse, ad quem inuitandum *Pontifex* unum ex intimis suis jam mittere destinavit, compositas res nostras tibi proponas. Eò enim omne *Pontificis* studium, cura, meditatioque contendit, ut finis tandem aliquis nostris calamitatibus imponatur, et militum hæc ferocia, quæ hactenus tam in socios, quàm in hostes grassata est, in nostræ pietatis hostes conuertatur. Habes itaque *Meline* de *Cæsare* quid *Contarenus* sit pollicitus, et quoniam hora jam inclinat, satisque tibi factum à nobis est, potes sine ulla inuidia nos dimittere. MEL. Mihi quidem maximè factum satis, quo nomine vobis debeo plurimum. Sed si apud me insuper cænaueritis, magno hoc addam superpondio. GRANA. Non sumus hac vespera tecum neque ego, neque *Colotius* cænaturi, paratum enim nobis est in *Palatinis* hortis apud *Pollionem*, ut inde *Pontificem* nostra de re locuturi ascendamus, ea enim est hora nobis dicta. MELINUS. Didici ego ex *Pierio* usitatissimum ejus dictum. Caue ne vel prodesse

cupiens importunus amico sis. Quare ibitis, quando vestra ita res postulat, *Pierius* hospes meus est, neque inuiti remanebunt *Petrosanctius*, *Cursius*, et *Cathaneus*, qui mecum amicum Romano cælo redonatum grauisuri sunt. Ita discessum à duobus, nos quattuor apud *Melinum* mansimus.

FINIS.

ELENCHUS LITTERATORUM,

DE QUORUM INFELICITATE IN HOC LIBRO AGITUR.

APPENDIX.

NOTES, &c.

CHARACTER OF VALERIANUS
BY D'ISRAELI; AND OTHERS.

D'ISRAELI, in the Preface to his *Calamities of Authors*, makes the following mention of VALERIANUS.

« Pierius Valerianus, an attendant in the Literary Court of Leo X, who twice refused a Bishopric, that he might pursue his studies uninterrupted, was a friend of Authors, and composed a small Work, *De Infelicitate Literatorum*, frequently reprinted (1). It forms a Catalogue of several Italian Literati, his contemporaries; a meagre performance, in which the Author shews sometimes a predilection for the marvellous, which happens so rarely in human affairs; and he is so unphilosophical, that he places among the misfortunes of Literary Men those fatal casualties, to which all men are alike liable. Yet even this small volume has

(1) A modern writer observes, that Valeriano is chiefly known to the present times by his brief but curious and interesting Work *De Infelicitate Literatorum*, which has preserved many anecdotes of the principal authors of the age, not elsewhere to be found. Roscoe's *Leo X*, IV, 175.

its value; for, although the historian confines his narrative to his own times, he includes a sufficient number of names to convince us, that to devote our life to authorship is not the true means of improving our happiness, or our fortune. »

Remarks on this Criticism.

I think my friend M. D'ISRAELI has been a little inconsiderate in this criticism. The objection, which he makes to the Tract of Valerianus, had been anticipated by the author himself. « *Occidi, vulnerari, infamem traduci, excruciari morbis, spe falli, suo fraudari præmio, tam sunt unicuique homini propria, ut ad hujusmodi clades et ignominias natum humanum genus omne videatur. Communis hæc calamitas neque litteratis tantum, sed imperitis et obscuris, et nobilibus æquè distributa*, etc. » See pp. 80, 81.

That many of the misfortunes here related are such, as all men are liable to, may be admitted: but the question is, whether others are liable to them in the same degree. In the article on *Valerianus*, in vol. I. *of Res Literariæ*, I have given reasons for the supposition that they who are occupied in literary and intellectual pursuits, are more exposed to these cala-

mities than others. Valerianus scems to agree in these reasons; he says : « *Tantam de futura hujusmodi immortalitate concepere, ut neque labores, neque damna, non incendia, non graves ruinas pili facere visi sint. Hinc est, quod dum majoris cujusdam emolumenti rationem habent, humana hæc quodammodo despexerint; aliique ideo minus cauti ad evitanda fortunæ tela, quia fortunam nihili penderint.* » — « *Alii minus ad rem faciendam vel idonei, vel diligentes, quia virtutes auro magis estimarint, eruditione et sapientia cuncta esse minora putaverint*, etc. »

But I fear, that in these days we are a little too fond of what we call *philosophy*. I cannot persuade myself that we are so superior in *solid wisdom* to former ages. I see this opinion promulgated in Works of Criticism with a great deal of triumph. But as poets, orators, historians, and moralists, I find whatever is splendid, elegant, chaste, just, and profound, in the authors of past times. Almost all of novelty that we have attained, is extravagance; and will be loathed, when the novelty has vanished.

Perhaps it is idle to wonder at this taste. It is an incident to the stage of Society, in which we live. When Nations have passed the point of sound refinement, and are advancing into the vale of years, debility seeks for factitious stimulants to its intellectual pleasures.

Simple truth is then flat; and nothing is acceptable but what glares and surprises.

But Truth never surprises; it fills with a placid and sympathetic delight those, whose minds are not vitiated by the excitement of false pursuits.

Whatever does not contribute to the advancement of our moral or intellectual knowlege, or to elevate, soften, or amend the heart, is a wasteful and empty exercise of the energies of the mind, even though the ingenuity and force, which it may display, should be conspicuous and extraordinary.

It is Blindness, which believes in its own exclusive illumination. Providence has not allotted genius and intelligence to a single age. Still less has it allotted it to an age of conceit, superficiality, and charlatanism. Profound Ignorance thus flatters itself with the possession of superior knowlege : and what has been omitted by our predecessors, because it was not true, has been supposed to have been untouched by them, because they could not discover it.

As to style, — variance is not necessarily inferiority; and often, when language appears tedious and repulsive, this disgust arises from the narrowness and inexperience of the reader. In England, how have we improved in the style of our prose? Have we improved on Addison, or Dryden, or Cowley, or even on

Hooker? It does not seem to me that our Historians have improved on Clarendon; whose long paragraphs I prefer to the terse epigrammatic point, and uniformly-measured sentences, of Gibbon.

In erudition, no one will put the present æra in comparison with those, which are gone. Classical learning is little cultivated; and a profound adept in the ancient languages excites astonishment by the *singularity* of his acquirements. Of this the late Grecian, Professor Porson, was an instance: for I cannot think that he had a powerful original intellect; or any approach to genius (1). His memory was his pre-eminent faculty.

The Sciences, or what are so denominated, are the rage of the day. But I have Johnson's authority, that « these are not the great, or the frequent business of the human mind. We are perpetually moralists; but we are geometricians only by chance. Our intercourse with intellectual nature is necessary; our speculations upon matter are voluntary and at leisure. » — « Poets, orators, and historians are the authors, who supply most axioms of prudence, most principles of moral truth, and most materials of conversation (2). »

In the abundant and full-stored pages of

(1) I speak from a personal knowlege of him at College, as well as from his writings.

(2) Life of Milton.

these authors, which a succession of centuries has amassed, we must seek for those innumerable evanescent tints of « many-coloured life, » which no single eye (not even Shakespeare's), has been able to detect and arrest. To make a progress, by these lights, amid

« *The dim-discover'd tracts of Mind* (1), » is among the noblest pursuits of man. A conquered thought, a subtle idea enchained in clear expression, is a valuable spoil in the fields of intellect. The mind must have conceived perfectly, before it can convey in language perspicuously; and therefore it is among writers, whose style is elegant, polished, pure, and transparent, that we must search for improvement in these profound studies.

It was less frequently in former times, that ignorant and uneducated men ventured upon the task of authorship; and there was therefore much less in books of that offensive arrogance, which belongs to the half-instructed. The crude opinions of new enquiry; the prejudice, not in favour of past wisdom, but against it; the confidence which the prevailing fashion gives, of a good reception for every piquant attack on received authorities, all tend to encourage those adventurers in literature, who want the patient and digested reflection,

(1) Collins, — who, however, applies these words to metaphysical pursuits. See his beautiful, yet somewhat obscure, *Ode* entitled *The Manners.*

which leads to a discovery of the errors of first thoughts.

Of English Poets, almost every one of eminence has been a masterly scholar. Above all, this was the case with Milton, Cowley, Collins, and Gray. Nor is there any reason to doubt it of Chaucer, Spenser, and Dryden.

OTHER CRIITCISMS.

CHAUFFPIÈ in his *Supplement to* BAYLE (1). *Amst.* 1756, vol. IV, p. 542, has an article of JEAN PIERIUS VALERIANUS : in which he gives the *Note* here copied :

« CORN. TOLLIUS en donna une nouvelle Edition de ce Traité *De Infelicitate Litteratorum* à Amsterdam en 1647, *in*-12, avec une Suite, ou Appendix : il y met Valerianus lui-même au nombre des Savans malheureux, mais sans fondement.

» On a porté de ce petit Ouvrage des jugemens assez différens. VOSSIUS (2) l'appelle un Ouvrage curieux. Mr. DE LA

(1) *Chauffpiè's Work* is a Translation of the *General Dictionary* published in England by Birch, and Lockman, with numerous additions.

(2) De Hist. Latin. Lib. III, p. m. 623.

Monnoye (3) dit que Pierius s'étant borné à parler des malheurs arrivez aux Savans Italiens de sa connoissance, dans l'espace d'environ quarante ans, paroît avoir fort bien rempli ce dessein dans ces deux livres *De Litteratorum Infelicitate*, où il rapport touchant les Gens de Lettres de ce temps-là des particularités, qu'on chercheroit inutilement ailleurs. »

Baillet en juge fort désavantageusement, et en parle d'une manière assez dure (4). « Il semble, *dit-il*, qu'il n'ait travaillé que pour nous rebuter, ou du moins pour nous apprendre qu'il ne faut point espérer faire fortune quand on prend le parti de dévenir savant par l'étude. Et pour multiplier le nombre de ces malheureux, qu'on appelle Gens de Lettres, il a mis parmi leurs calamités divers accidens naturels, qui ne sont nullement des malheurs. »

Mr. Le Clerc fait à peu près la même critique, mais il rend d'ailleurs justice à Valerianus (5).

« On peut apprendre dans cet Ouvrage plusieurs circonstances de la vie de divers Italiens illustres dans les Lettres, et de plusieurs qui n'ont fait du bruit que de leur temps, et qui n'ont même jamais rien produit. La Vérité est qu'en lisant le Titre de ce Livre, on s'attendroit à lire l'histoire des malheurs arrivés à des Gens de Lettres, en qualité de Gens de Lettres, ou qu'ils se seroient attirés par leurs Ecrits, ou par leurs sentimens, ou par leur savoir; car quand on dit d'eux choses qui n'ont point de rapport à leur profession, et qui arrivent indifféremment à tout le monde, on ne dit rien de ce qui les regarde comme Gens de Lettres. Par exemple, Valeriano rapporte un nombre considérable de Gens savans, qui avoient eté tués dans les désordres publics, comme dans le saccagement de Rome, sous Clément VII, ou qui étoient mort dans une

(3) Notes sur Baillet. T. II, p. 270, 271. Edit. de 1725, in-12.

(4) Jugem. des Scav. ut supr. 269, 270.

(6) Bibl. Choisie, XIV, 136, 137.

peste, qui fit beaucoup de ravages dans cette ville. Comme ces malheurs étoient communs à tout le monde, et n'avoient point de rapport aux Lettres en particulier, on auroit pu également faire un Livre là-dessus *De Infelicitate Mercatorum*, ou de telle autre profession qu'on auroit voulu choisir. *Les Malheurs des Gens de Lettres* sont proprement ceux que leur profession devroit naturellement détourner d'eux. »

« Il seroit encore à souhaitter que Valerianus eût marqué la date des faits qu'il rapporte; son continuator Tollius est tombé dans le même défaut. »

MENAGE (1) auroit voulu qu'on eût fait d'autres additions à Valerianus.

Je m'étonne, *dit-il*, que Mr. BAYLE, ou quelque autre Savant, du même génie, n'ait pas entrepris d'augmenter le Livre de Pierius Valerianus, sur le Malheur des Gens de Lettres. Les additions qu'on y a faites ne sont pas suffisantes. J'aurois de bons Mémoires à donner là-dessus, si j'étois moins vieux, et que je ne fusse pas occupé entièrement par mes Etymologies, je pourrois bien mettre la main à cet Ouvrage. »

« On voit, par une lettre de BAYLE à M. MINUTOLI (2), que ce dernier avoit traduit le Livre de Valerianus, son ami l'exhorte à le publier en y faisant des additions.

» Vous ne sauriez mieux débuter que la Version de Pierius Valerianus, ne semble pas d'assez de poids pour um homme comme vous; je voudrois donc y ajoûter, et vous le pouvez par le moyen de ces excellens Recueils que vous avez déjà conduit à 3500 pages; vous y pouvez, dis-je, ajoûter cent choses curieuses, qui vaudront plus que l'Ouvrage même. . . . . . . *Pierius* est si court, qu'il y a sans doute plusieurs choses a ajoûter, et bien des personalités curieuses qui vous sont connues et très-aisées à ramasser, à vous, dis-je, et non à d'autres. Vos Additions

(1) Menagiana, III, p. m. 43.
(2) T. II, p. 461, 462. *Lettr.* du 6 Oct. 1692.

pourroient être de deux sortes; les unes étendroient la vie et la destinée de ceux dont PIERIUS et TOLLIUS parlent; et les autres fourniroient de nouveaux Savans malheureux. » On voit par-là que Mr. BAYLE n'avoit garde d'entreprendre une tâche, dont il semble qu'il comptoit que Mr. MINUTOLI se chargeroit. »

LIFE OF VALERIANUS.

JOANNES PIERIUS VALERIANUS (*Giovan Pietro Bolzani*), was of the ancient family of BOLZANI; and was born at Belluno in the Venetian States in 1477. The poverty of his family, which occupied him in domestic services, did not permit him to apply to literature till the age of fifteen years. His relation Urbano Bolzani, who was preceptor to Leo X, drew him from his obscurity, and assisted his education. His progress was so rapid, that he soon formed a friendship with the celebrated Men of Letters; and especially with Cardinal Bembo. — Leo X, and Clement VII shewed much esteem for him; and proved it by their conduct towards him. Pierius preferring study, and an honourable mediocrity to all that could distract his attention from it, refused the Bishopric of Capodistria, and that of Avignon, and contented himself with the place of Apostolical Prothonotary. Yet he undertook the task of many important negociations, which he executed with honour.

He died at Padua in the 61.st year of his age, 25 Dec. 1558.

His great Work of *Hieroglyphics* has gone through several Editions; and is still held in estimation by the *Learned.* The Frankfort Edition in-4.° 1678, contains also the present *Tract on the Infelicity of Authors.* And most of the Editions have appended to them a Collection of his *Latin Poems.*

A collection of his LATIN POEMS was also printed separate under the following titles:

1. *Pierii Valeriani Hexametri Odæ et Epigrammata. Apud Gabrielem Jolitum de Ferrariis, et Fratres. MDL.* 8.°

This volume is EXTRA-RARE.

2. *Pierii Valeriani Amorum Libri V. Appendix ex præludiis castigatior. Amicitia Romana. Carpionis Fabula. Protesilaus. Laodomiæ Respons. Leucippi Fabula. Lib. unus. In Venetia appresso Gabriel Giolito di Ferrari. MDXLIX.* 8.°

Volpi in his LIBRERIA (*Padua*, 1756, 8.°), calls this *Tract on the Infelicity of Authors* (speaking of the Edition of Venice, 1620), LIBER EXTREMÆ RARITATIS.

It certainly is a Book of very rare occurrence, though it has been reprinted more often than Volpi seems to have been aware.

The SECOND EDITION was at *Amsterdam* 1647, *in*-12.

The THIRD at *Helmstadt*, 1664, *in*-12.

The FOURTH appended to the Hieroglyphics, at *Frankfort*, 1678, *in*-4.°

The FIFTH by *John Burchard Menckenius* at *Leipsic*, 1707, *in*-12. Joined to *Petri Alcyonii Medices Legatus, sive de Exilio Libri duo* and *Cornelius Tollius de Infelicitate Literatorum;* (which was published as an Appendix to Valerianus at *Amsterdam*, 1647, *in*-12): and *Josephus Barberius de Miseria Poetarum Græcorum*: under the common title of *Analecta de Calamitate Literatorum.*

All these, except the Frankfort Edition of 1678, I found in the *Angelica* Library at Rome.

But in the major part of the Public Libraries, in which I have searched, I have never found a Copy of any Edition of this Tract of Valerianus; and I have searched for twenty years in innumerable Catalogues of Booksellers without finding it. At length I had the luck, in April 1821, to meet with a Copy at the sale of the Second Part of the *Colonna Library* at Rome.

The Editor of the *Amsterdam* Edition of 1647 calls it *his in terris rarissimus*; *imo eruditorum paucis conspectus.*

Yet it is a Book held in such estimation, that a constant reference is made to it in the most valued and most learned works of the Literary History of Italy. For instance in *Crescimbeni's History of Italian Poetry* the authority of Valerianus is continually resorted to; so also in the Italian Biographies: and I have seen

innumerable Mss references to this Work in the margins of most of the Library of the learned Prospero Mandosio of Rome (1).

This is the more worthy of remark, because it is an answer to the vulgar and generally-received opinion, that Books are only rare, when they are worthless : an opinion, which flatters the conceit of popular readers; but which whoever searches into literature beyond the surface, finds in multiplied instances to be unjust and ignorant.

It is not for want of guides, that a large portion of those, who would willingly use the knowlege that falls in their way, are ill-informed; but because they are not aware of the existence of those guides. Genius and Learning repose in neglect and dust on the shelves of great Libraries, while puny pretenders are picking their way in feebleness and uncertainty over ground already beaten and conquered.

(1) The learned BAYLE frequently refers to Valerianus in the Notes to his Lives of the Italian Literati.

Spizelius de Felicitate et Infelicitate Litteratorum.

It is proper to notice the Work on this subject given by Spizelius, a German, of whom it is surprising that *Menckenius* has taken no notice.

Theophilus Spizelius, a Protestant was born in 1639, at *Augsburg*; and died in 1691. His object in the Work here registered is to prove that the disgraces and misfortunes of Authors are owing to themselves, and arise from their false views in preference to their love of God, and regard to the utility of their fellow-beings.

He published also

Sacra Bibliothecarum illustrium Arcana detecta 1668, 8.°

Sinensium Res Litteraria. Leid. 1660, 12.

Confutatio relationis Montesinianæ de repertis in America tribubus Israeliticis, Basilea. 1661.

But the full title of his principal Work is as follows:

1. *Felix Literatus ex Infelicium Periculis et Casibus, sive de vitiis Literatorum Commentationes Historico-Theosophicæ, quibus Infelicium ex animo, H. E. vitiosorum Literatorum calamitates et miseriæ conquisitis exemplis et documentis selectioribus exponuntur, atque eruditis, ad veræ et imperturbatæ felicitatis sedem tendentibus*

14

via tutissima ostenditur. Authore Theophilo Spizelio. D. V. I. E. A. M. Augustæ Vindelicorum, apud Theophilum Goebelium, Literis Koppmayerianis. MDCLXXVI, 8.°, *pp.* 1209.

2. *Infelix Literatus labyrinthis et miseriis suis cura posteriori ereptus, et ad supremæ salutis domicilium deductus, sive de vita et moribus Literatorum Commonefactiones novæ Historico-Theosophicæ, quibus mysterium Infelicitatis Literariæ, extremaque vitiorum doctos homines infamantium pernicies expressius detegitur, prætermissa, in opere anteriori exempla et documenta exhibentur, atque eruditis culpa sua ærumnosis, via ad veræ beatitudinis portum, necnon ratio expeditissima copulandæ cum doctrina eminentiori virtutis solidæ ostenditur. Authore Theophilo Spizelio. Augustæ Vindelicorum, apud Theophilum Goebelium, Koppmayerianis. MDCLXXX*, 8.°, *pp.* 1199.

3. *Literatus Felicissimus, sacræ Metanoeæ proselytus; sive de conversione Literatorum Commentarius, selectis doctorum veterum, scriptorumque ecclesiasticorum monumentis, nec non singularibus conversorum Literatorum exemplis et historiis illustratus. Authore Theophilo Spizelio. Accessit ejusdem pius Literati hominis secessus, cum incidibus necessariis. Augustæ Vindelicorum, apud Hæredes Theophili Goebelii, literis Koppmayerianis. MDCLXXXV*, 8.°, *pp.* 1132.

The Reader will perhaps deem it curious and useful to have the List of the Authors he has noticed in his first volume.

Ex Theophili Spizelii Felix Literatus. Augustæ Vindelicorum, 1676, 8.º

INFELICIUM PARITER AC FELICIUM (QUORUM TOTO HOC OPERE MEMINIMUS) LITERATORUM ACCURATA DESIGNATIO :

LITERATI INFELICES.

(I.) *Ex Casibus et Calamitatibus Variis.*

Homerus.
Hesiodus.
Anacreon Tejus.
Alcman Sardiensis.
Philistio Nicæus.
Philippides.
Sophocles.
Æschylus.
Oppianus Cilix.
Terentius Afer.
Titus Lucretius Carus.
Antonius Urceus Codrus.
Laurentius Laurentianus.
Petrus Leon.
Joh. Baptista Albinus.
Nicodemus Frischlinus.
Thomas Campanella.
Paulus Decanalis.
Jacobus Constantius.
Pomponius Lætus.
Joh. Regius Venetus.
Nicolaus Angelicus.
Augustus Valdus.
Georgius Obrechtus.
Tadius Ugolettus.
Martinus Smetius.
Petrus Gillius.
Edmundus Castellus.
Joh. Henr. Hottingerus.

(II.) *Infelices ex Impietate et Atheismo sive directo sive indirecto et participato.*

Maximus Tyrius
Protagoras Abderites.
Theodorus Mopsvestenus.
Epicurus.
Cæsar Cremaninus.
Jacobus Zabarella.

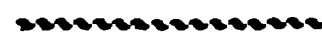
Angelus Politianus.
Gottofredus à Valle.
Jul. Cæsar Vaninus.
Galli quidam tenebriones.
Petrus Aretinus.
Petrus Bembus.
Simon quidam Polonus.
Franciscus Rablæsius.
Bonaventura Peresius.
Simon Thurvajus.
Barthol. Anunlus.
Benedictus Spinosa.
Anonymus Bibliomastix.
Nicol. Machiavellus.
Reginaldus Scotus.
Abrahamus Palingleus.
Guil. Luranus.
Pomponatius.
H. Cardanus.
Arnoldus de Villa nova.

(III). *Infelices ex Fastu et Superbia.*

Palæmon Grammaticus.
C. Nævius Comædiographus.
Menecrates Medicus.
Agathocles Peripat.
L. Ennius.
M. T. Cicero.
Alexarchus Gramm.
Calliphanes Poeta.
Empedocles.
Simon Magus.
Marcion Hæresiarcha.
Tatianus.
Novatus.
Eunomius.
Julianus Pelagianus.
Lucifer Calaritanus.
Nestorius.
Petrus Abaelardus.
Hier. Cardanus.
Simon Thurvajus.
Colmanela.
Monachi Neapolitani.
Theol. Peruensis Anonymus.
Alphonsus Castellanus.
David Georg. et Henr. Nicolai.
Franciscus Robortellus.
Joh. Faseolus, Prof. Patavinus.
Joh. Baptista Marinus.
Joh. Ciampolus.
Antonius Maraffa.
Joh. Franciscus Carretonius.
Alexander Tassonus.
D. Dichæus.
Trajanus Boccalinus.
Angelus Angelotius.
Raphael Menicuccius.
Claudus S.
Richardus Mont.
Moses Am.
Joh. Camero.

(IV.) *Infelices ex Inanis Gloriæ Amore ac Studio.*

Crescens Philosophus.
Aristoteles.
Cicero.
Empedocles.
Anonymus apud Arianum.
Palæmon Grammaticus.
Appion Grammaticus.
Calliphanes.
Calvisius Sabinus.
Aulus Posthumius.
Thestorides.
Cleombratus.
Hieronymus Cardanus.
Jo. Wesselus Gansfortius.
Angelus Politianus.
Fortunatus Scachus.
Belm Cagnolus.
Cynthius Lucarinus.
Franciscus Balduccius.
Jacobus Claverius.
Zoilus Ardelio.
Concionator quidam Hispan.
Andreas Thevetus.

(V.) *Infelices ex Invidia et Æmulatione Activa.*

Meneclides Orator.
Zoilus.
Antiochius Lemnius.
Cydon.
Xenophanes.
Colophonius.
Amphimenes Cous.
Pherecides.
Salarus.
Aridæus Macedo.
Crateva Thessalus.
Anaxagoras.
Sosibius.
Timocreon.
Xenophon.
Plato.
Aristoteles.
Pollio Asinius.
Palæmon, Grammat.
Demetrius Ep. Alex.
Euseb. Cæsar. Ep.
Timotheus Alex.
Theophilus Alex.
Joh. Hierosol.
Sabinianus Ep. Rom.
Jacobus de Hogstraten.
Stunica.
Leus.
Sutor.
Bucenta.
Standicius Dorpius.
Adversarii Desid. Erasmi Roterod.
Lisius Sinicus.
Baptista Egnatius.
Claudius S.

(VI.) *Infelices ex Invidia passiva, sive qui ab alieno livore sunt infesti.*

Pythagoras.
Socrates.
Homerus.
M. T. Cicero.
Hesiodus.
Pindarus.
Thales.
Bias.
Simonides.
Isocrates.
M. Varro.
Tertull.
Origenes.
Basilius M.
Gregorius Naz.
Joh. Chrysost.
Hieronymus Stridon.
Gregor. Magnus.
Petrus Blesensis.
Bernardus, Clarav.
Hieron. Savanarola.
Franciscus Petrarcha.
Jo. Ant. Campanus.
Jo. Picus Mirandulanus.
Jo. Capnio Reuchlinus.
Jo. Ludovicus Vives.
Des. Erasmus.
Laurentius Valla.
R. Moses ben Maimon.
Orator quidam Anonymus.
M. Ant. Muretus.
Guil. Budæus.
Christoph. Longolius.
Phil. Cominæus.
Fr. Baco Verulamius.
Theop. Dem. Chalcondilæ. fil.
Carolus Molinæus.
Jo. Mullerus Regiom. Mathematicus.

(VII.) *Infelices e Rixis sive Contentionibus.*

SOPHISTÆ VETERES; ut
Gorgias Leontinus.
Chrysippus.
Cleanthes.
Carneades.
Crates.
Diog. Antisth. Euclides.
HÆRETICI PRISCI; ut
Faustus Manichæus.
Eunomius.
Marcion.
Valentiniani, et
Marcionitæ.
Arius.
Aetius.
Eudoxius.
Theophronius Macedonius.
Eutropius.

Leontius Episcopus Arian.
Lucifer Calaritanus.
Doct. Quidam Scholastici.
Joh. Scotus.
Occamus.
Petrus Aliacensis.
Durandus.
Aluarus.
Biel.
Quidam Recentiores.
Matth. Flacius Illyricus.
Andr. Osiander.
Petrus Ramus.
Jaso Denor.
Antonius Riccobonus.
Joh. Buteo.
Ludovius Castelvetrus.
Thomas Demsterus.
Matthæus Caryophilus.
Angelus Politianus.
Dichæus Dichæanus.
Ren. Des Cartes.

(VIII.) *Infelices ex Maledicentia.*

Arist. Stagir.
Asinius.
Cæstius.
Zolius Amphipolites.
Pero.
Didymus.
Largius Licinius.
Theon, poeta.
Hipponax Jambographus.
Archilochus.
Theocrines.
Bion poeta.
Novatus.
Arius.
Eunomius.
Julianus Pelagianus.
Secundinus Manichæus.
Comes Pascentius.
Petilianus Donastista.
Berengarius Schoslaticus obtrectator Bernardi.
Franciscus Robortelus
Franciscus Rablæsius.
Marcellus Marchesius.
Alexander Stufa.
Ludovicus Regius.
Trajanus Boccalinus.
Caspar Sciopius.
Jos. Scal.
Claudius S.
Caspar Barlæus.
P. Jovius.
Christianus Gerson.
Noddo quidam.
Sacerdos anonymus.

(IX.) *Infelices ex Ambitione.*

Aristoxenus Paripateticus.
Terentius Varro.
M. T. Cicero.
Jul. Cæsar Stella.
Tatianus.
Arius.
Aerius.
Timotheus Ælurus.
Flavitas ep. C. P.
Archidiaconus quidam Canusinus.
Thomas Volsæus.
Barnabas Brissonius.
Joh. Funccius.
Caspar Peucerus.

(X.) *Infelices ex Avaritia.*

Peripateticus quidam apud Justin. Mart.
Simonides.
Alcinous.
Protagoras Abderites.
Spensippus.
Theophilus Alex.
Rheginetus Episc. Misnensis.
Duo literati anonymi.
Joannes Coricius.
Bartholomæus Grossus.
Anonymus quidam.
Dichæus Dichæanus.
Theodorus Gaza.
Gabriel Zerbi.
Trypho Dalmata.
Sarrotonius Venetus.

(XI.) *Infelices ex noxia Curiositate.*

Protagoras Abderites.
Cicero.
Heraclitus.
Simon Churnajus vel Thurvajus.
Henr. Cornel. Agrippa.
Hier. Cardanus.
Abrahamus de Balmis.
Joh. Bodinus.
H. Grotius.
Guilelmus Postellus.
Petrus de Apono.

Anselmus Parmensis.
Johan. Faustus.
Michael Scotus.
Joh. Trithemius.
Ren. Cartesius.
Arnoldus à Villa Nova.
Joh. Baptista Marinus.

(XII.) *Infelices ex Cassis et Supervacaneis Laboribus.*

Joh. Regius Venetus.
Arnoldus à Villa Nova.
Augustus Valdus.
Poetæ quidam Lyrici.
Pittacus.
Canterus Lucianus.
Polycrates.
Cletarchus.
Antonius Marosticus.
Hieron. Carbo.
Tadius Ugolettus.
Jacobus Constantius.
Arnoldus Bohyræus.
Martinus Smetius.
Petrus Gillius.

(XIII.) *Felicium Quorundam Literatorum in hoc opere Laudatorum Syllabus.*

Moyses Propheta.
Plato.
Socrates.
Demosthenes.
Democritus.
Bias.
Epictetus.
Zenon.
Panætius.
Seneca.
Solon.
Possidonius Philos.
Cato Senior.
Plinius Secundus.
Confutius vetustissimus Philosophus Sinicus.
Philo Judæus.
R. Moses ben Maimon.
Christiani : Dionysius Areopagita.
Ignatius Theophorus.
Theophilus Antiochenus.
Georgius Taumaturgus.
Irenæus.
Cæcilius Cyprianus.
Just. Martyr et Philosophus.

Athanasius.
Basilius M.
Gregorius Nazianzenus.
Ambrosius Episc. Mediol.
Hilarius Pictaviensis.
Hieron. Stridonensis.
Aurelius Augustinus.
Johannes Chrysostomus.
Isidorus Pelusiota.
Epiphanius.
Ephræm Syrus.
Cyrillus Alexandrinus.
Gregorius M.
Bernardus Claravallus.
Paulus Episc. Virdunensis.
Synesius.
Nonnus Panapolites.
Jo. Climacus.
Jo. Cassianus.
Venerabilis Beda.
Albinus sive Alcuinus Caroli M. Præceptor.
Anselmus Cantuar.
Isidorus Hispalensis.
Richardus de S. Victore.
Aelredus.
Phillipus Bonæ Spei.
Alanus ab Insulis.
Petrus Blesensis.
Franciscus Petrarcha.
Jo. Picus Mirandulanus.
Jo. Wesselus.
Rodolphus Agricola.
Jo. Lud. Vives.
Des. Erasmus.
Philippus M.
Aldus Manutius.
Adrianus Turnebus.
Justus Lipsius.
Jac. Fajus Spessæus.
Claudius Puteanus.
Aloysius Novarinus.
Franciscus Iunius.
Matth. Hafenrefferus.
Jo. Gerhardus.
C. Erasmus Brochmannus.
Jo. Mich. Dilherrus.
Fr. Baco Verulamius.
Jo. Coletus.
Janus Gruterus.
Caspar Barthius.
Dan. Heinsius.
Petrus Cunæus.
Gerhardus Jo. Vossius.
Joh. Amos Comenius.
Mathias Berneggerus.
Joh. Freinsheimius.
Thomas Bartholinus.
Hieronymus Kromayerus.
Philippus Jacobus Spenerus.
Jacobus Thomasius.
Ahasverus Fritschius.

Catalogue of *the Unfortunate Literati, in the order in which they are mentioned by* Valerianus.

1. * Hermolaus Barbarus, Orator and Senator of Venice. Ob. 1483.
2. * Christophorus Marcellus, Patrician of Venice.
3. Camillus Portius, Orator, Ecclesiæ Aprutenæ Præfectus.
4. * Marcus Musurus, Prof. of Greek at Padua and Venice. Ob 1517.
5. Cardinalis Hadrianus, Cornetanus, an elegant writer of Latin.
6. Alphonsus Petruccius, Card. an eminent scholar.
7. * Janus Pannonius, Quinque-ecclesiensis Antistes. Ob. 1472.
8. Franciscus Acolthis, Anconitanus Præsul.
9. Antonius Marosticus.
10. Rodericus Lusitanus, a Mathematician, and Greek and Latin scholar.
11. Hieronymus Carbo, Neapolitan, celebrated by Pontanus for his learning.
12. Josephon Samuelis, Philosopher, Mathematician and Hebraist.
13. Petrus Gravina.
14. * Hercules Stroza, Ferrariensis, poeta. Ob. 1508.
15. Johannes Regius, Venetus, Librarian to Al. VI. Greek and Latin scholar.
16. * Codrus Urceus, of Ravenna. Ob. 1500.
17. Mutius Arelius, of Mantua.
18. * Paulus Bombasius, of Bologna, Professor of Latin and Greek at Naples. Ob. 1527.

19. Donatus Polius, a Florentine. Professor at Rome.
20. * Antonius Flamminius, a Sicilian. Ob. 1550.
21. Antonius Amiterninus, Tutor to Card. Giulio de Medici.
22. * Augustus Valdus, of Padua, taught literature at Rome. Ob. 1527.
23. * Janus Parrhasius.
24. Thomas Phædrus, Prof. at Rome.
25. * Camillus Paleottus, Prof. at Bologna. Ob. 1530.
26. * Philippus Beroaldus, jun. Prof. at Bologna.
27. * Georgius Valla, of Placenza. Ob. 1497.
28. * M. Antonius Sabellicus. Ob. 1506.
29. Joannes Calphurnius, Teacher at Padua.
30. Josippus Faustinus, a Citizen of Vicenza.
31. Galeottus Narniensis.
32. Paulus Decanalis, eminently learned.
33. Nicolaus Angelicus, a Venetian.
34. Matthæus Albinus, a Venetian; an eminent physician.
35. Hieronymus Angelus, of Pisa; eminent in physic.
36. * Joannes Campanius, Chaneensis. Ob. 1477.
37. Bernardinus Camusius, Albinganno patria, Professor of Philosophy and Venice et Padua.
38. * Andreas Mongaius, Bellunensis, Prof. at Padua.
39. * Julius Doionus, Bellunensis.
40. Marcus Antonius Turranius, of Verona.
41. * Joannes Cotta, of Verona. Ob. 1516.
42. Dantes Tertius Aliger, of Verona.
43. Hieronymus Bononius, Tarvisinus.
44. Jacobus Paganus, Bellunensis.
45. Hieronymus Donatus, a Patrician of Venice.
46. * Gabrielis Zerbi, of Verona, Physician.
47. M. Caballinus, Anconitanus.
48. * Laurentius Laurentianus, of Florence.
49. * Petrus Leon, of Florence, a Physician.
50. Jo. Baptista Albinus, of Florence, Jurist.
51. Francis Fortunius, Præceptor of the City of Ancona.
52. Julianus Camers, Grammarian, and Prof. at Rome.

53. Joannes Valdesius, a Spaniard by birth.
54. Franciscus Priulus, Astrologer.
55. Bandinus Prolemenus, Senensis, scholar, and Mathematician.
56. * Nicolaus Valla, of Rome, scholar.
57. Bartolomeus Tardolus, of Rome.
58. Laomedon Tardolus.
59. Franciscus Palmerius, Roman Citizen.
60. Joannes Franciscus Furnius, of Modena.
61. * Demetrius Chalcondiles. Ob. 1513.
62. Theophilus, son of Demetrius.
63. Basilius Chalcondiles, another son.
64. * Joannes Lascaris, Greek scholar. Ob. 1535.
65. Hieronymus Melinus.
66. Celsus Melinus.
67. * Longolius, *Germanogallus*. Ob. 1522.
68. Joannes Bonifacius.
69. Cristoforus Battus, of Parma.
70. Daniel Gaetanus, of Cremona.
71. * Tadius Ugoletus, of Parma. Ob. 1514.
72. Stephanus Niger, of Cremona.
73. Andreas Maro.
74. * Petrus Medices. Ob 1583.
75. * Angelus Politianus. Ob 1494.
76. * Marcellus Vergilius, Florentine.
77. Hieronymus Massainus, Tuscan.
78. Scipio Carteromachus, of Pistoia.
79. Joannes Oricellarius.
89. Jo. Franciscus Roboreus, of Bologna.
81. Petrus Martellus, Florentine.
82. * Gerius Valdambrinus, of Arezzo. Ob. 1527.
83. Vitellius Typhernas.
84. Jacobus Sacettus, Professor at Florence.
85. Almericus Miniates.
86. * Picus Mirandulanus.
87. * Hieronymus Savonarola. Ob. 1498.

88. Pandulphus, of Pisa.
89. Cynthius Anconitanus.
90. Octavius Cleophilus, of Fano.
91. Sigismundus Xanthus, of Carpi.
92. Cæsar Saccus.
93. Fabius Calvus, of Ravenna.
84. * Theodorus Gaza. Ob 1475.
95. Jacobus Constantius, of Fano.
96. Trypho Dalmata.
97. Dominicus Sarratoneus, Venetian.
98. Bartolomeus Leonicus.
90. Galeatius Facinus, of Padua.
100. Nicolaus Judecus, Venetian.
101. * Pomponius Lætus. Ob 1498.
102. * Marcus Antonius Casanova. Ob. 1527.
103. Georgius Sauromanus, a German.
104. Joannes Coricius.
105. Angelus Cæsius.
106. Academia Romana.
107. Bernardinus Capella.
108. Cornelius Benignus.
109. Jo. Baptista Roboreus, of Saona.
110. Urbanus Bolzanius (1), *Bellunensis* (2).

FINIS.

(1) The Number of these *Literati* who have found a place in the Biographical Dictionary of Italy, is about 35. They are marked with an asterisk.

(2) *N. B. Each of the 87 copies of this Edition is numbered; and has the Editor's Cachet; and the autograph of his initials.*

BY THE SAME AUTHOR.

RES LITERARIÆ, *Bibliographical*, and Critical.

VOL. I.

Naples, Printed by C. BERANGER, 1820.

VOL. II.

Rome, Printed by F. BOURLIÈ, 1821.

VOL. III.

Geneva, Printed by W. FICK, 1821.

N. B. Only 75 copies printed.

ALSO

WHAT ARE RICHES?

Being
An Examination of the
Definitions
of that subject given by
Modern Economists.

Geneva, Printed by W. FICK, 1821.

Mr. URBAN, *Jan.* 30.

THE Gentleman's Magazine has always been the depôt of the *minutiæ literariæ* of Scholars,—men, whose due and regular education for the learned professions has put them into a very different course of reading, and given them a very different estimate of books from those who now for the most part make up their tasks for sale, and supply the press which feeds the market with new publications for the people.

We do not live in a learned age; and the clamorous force of popular opinion has gained entire supremacy over the still, meek voice of Genius, Taste, and Erudition. Men who are utterly unacquainted with the processes and results of other minds, set up to teach before they have learned; and mistaking their own ignorant conclusions for discoveries, are received as sages because they flatter vulgar passions and vulgar interests.

Authors are no longer a class of men who write their own sentiments or their own matured conclusions, the fruit of cultivated talents, enriched by meditation, and controuled and polished by discipline; but men pursuing a mercenary occupation, whose business it is to produce goods, of which the sole end is *vendibility*. Now if it be admitted that there are twenty persons without taste or learning for one who possesses either of them, how must the author shape his compositions, if his object is sale? This pervades the whole mass of modern Literature, especially in the British empire: and the misfortune is, that for the same reason Criticism, instead of controuling it, *follows* it! He who sets up his voice in the way of appeal, is hooted down by numbers. *Vox populi, vox Dei!* this is what they believe; and this is the principle on which they act!

Thus in all ages *the men of real genius and real learning are condemned to infelicity;* not because every age offends against them in the same way, but because whatever fashion the age takes, it always turns against this unhappy tribe. They who are acquainted with books, know at least the title of a little work written by a very learned man on this subject, at the beginning of the sixteenth century—I mean the tract "De Infelicitate Literatorum," by Valerianus. This is slightly noticed by Mr. D'Israeli, in the Preface to his "Calamities of Authors" But some bibliographical information regarding it will, perhaps, not be unacceptable to that portion of your readers who have not abandoned the Ancients, or the *Demi*-ancients, as Le Clerc properly calls the Learned Authors at the revival of Literature.

Joannes Pierius Valerianus was born at Belluno in 1475, and died at Padua, 1558, æt. 83. The best memoir of him is given by Niceron, *Homm. Illustr. XXVI.* 345.

This tract "De Infelicitate" was not published till 1620, at Venice, in small 8vo. It was reprinted at Amsterdam, in 1647, 12mo, with the tract of *Cornelius Tollius*; again at Helmstadt, 1664, 12mo; a fourth time, in the edition of the "Hieroglyphics" of Valerianus, which was printed at Francfort, 1678, 4to; and fifthly, in the "Analecta de Calamitate Literatorum" of John Burchard Menckenius, Leipsic, 1707, 12mo. (See *Res Literariæ, II.* 54.)

Notwithstanding all these editions, the book had become extremely rare. I am aware that this has been denied by those who might be expected to know; but I suspect that they were misled by an accidental oversight of a well-informed bookseller. A copy of the "Analecta," which contains this Tract, was marked in Payne's Catalogue, 1820, at 5*s*. The maker of the Catalogue did not notice this Tract.

If a vain search for this Tract in catalogues and public libraries is a test of rarity, I can affirm it to be rare. If the authority of good judges is a test, I am equally fortified in this opinion; for I have the testimonies of Manckenius, Niceron, Volpi, &c.

At length, I found all the editions, except that included in the Hieroglyphics, in the richly-furnished *Angelica Library* at Rome; and subsequently at the sale of the books of a princely house there, procured the original edition of 1620.

Esteeming this Tract to possess great intrinsic merit, I have reprinted an edition, confined to 87 copies; of which 12 are on large paper. Of these 17 have been distributed among Scholars on the Continent; and only three have been hitherto sent to England.

It may be well to cite the words of Niceron on the character of this bo[ok]

"Je ne sçai pourquoi Tollius

Pierius Valerianus au nombre des Sçavans malheureux. Il est vrai qu'il est sorti d'une famille peu aisée; mais cela n'a pas nui à ses études; et il s'est trouvé pendant tout le cours de sa vie dans une situation assez agréable. Ce qu'il dit qu'il fut obligé dans sa jeunesse de se mettre au service de quelques Senateurs de Venise, pour fournir à sa mere et à ses sœurs de quoi subsister, est absolument faux; et il n'apporte pour garant de ce fait que quatre vers de Valerianus, qui ne signifient rien de semblable.

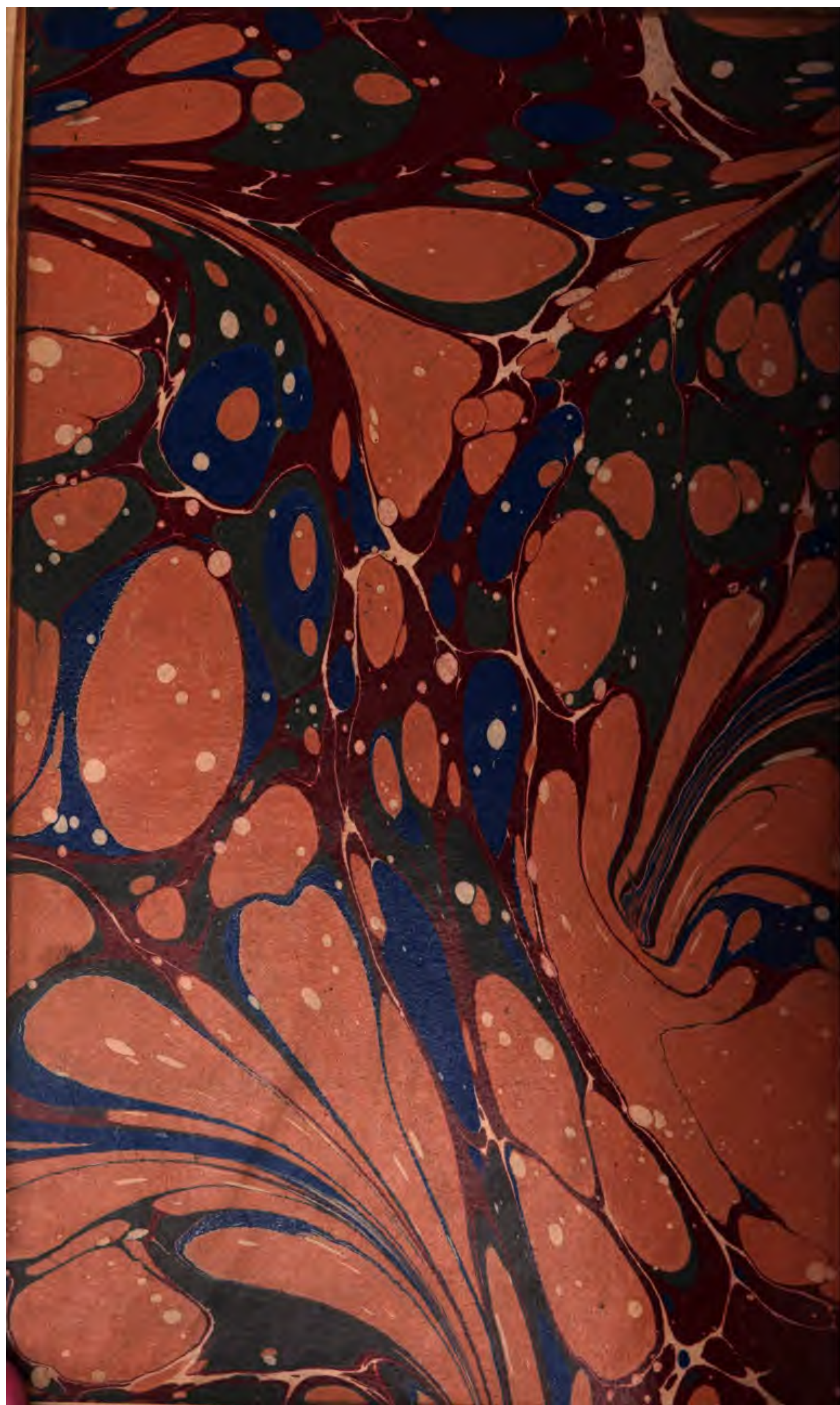
"Valerianus a donné à son Ouvrage le nom de Contarenus, parceque le premier livre est un entretien de Gaspar Contareno, Ambassadeur de Venise, avec quelques gens des lettres de Rome, et qu'il est parlé de lui dans le second. On y trouve un grand nombre de faits curieux, qu'on n'a point ailleurs; et c'est ce que cet Auteur nous a donné de plus interressant. Il servit à souhaiter qu'il eût mis des dates aux faits qu'il rapporte; mais ce n'etoit point l'usage de son temps."

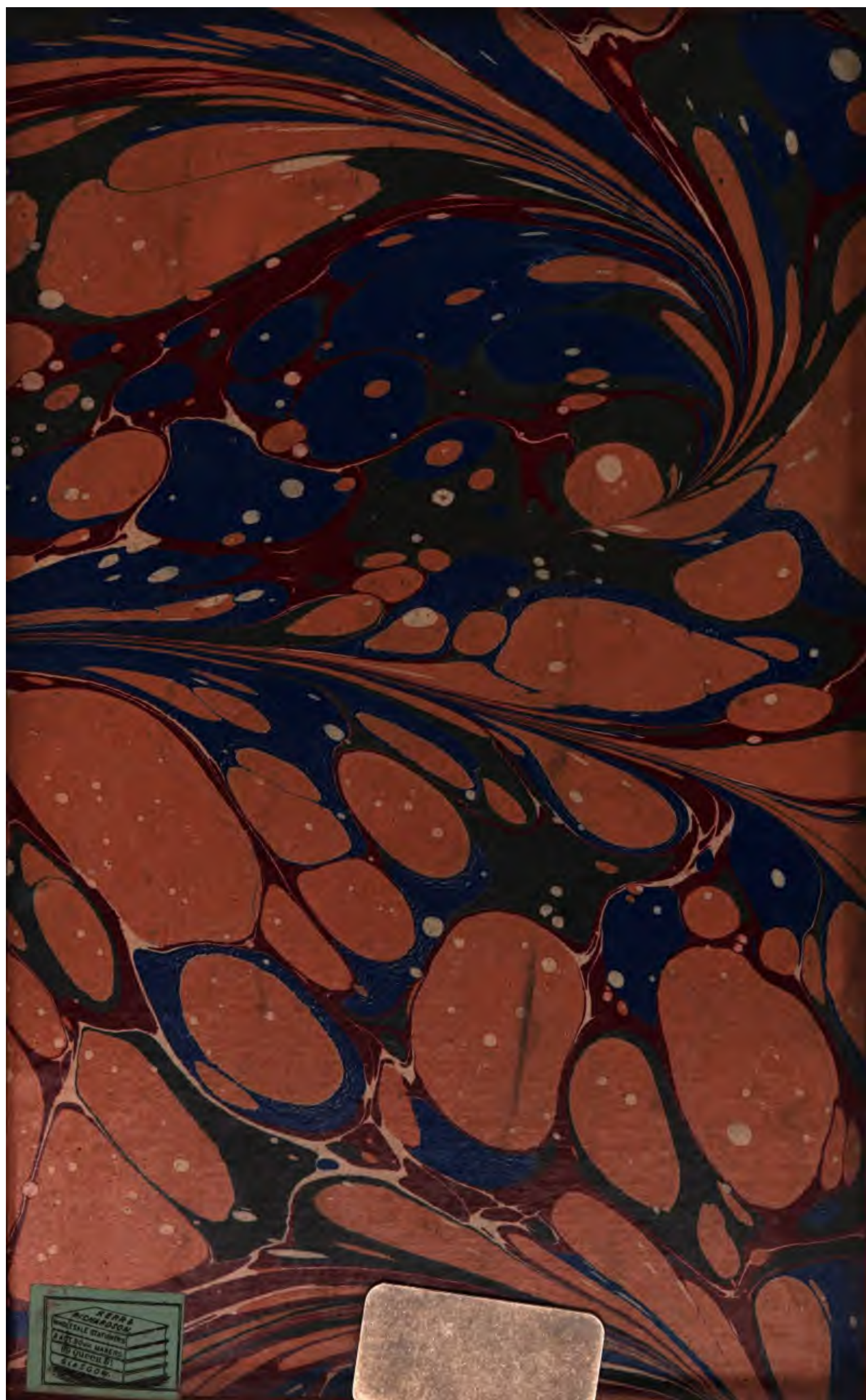
Niceron again, in his Memoir of J. B. Menckenius, XXXI. 259, speaking of the edition of Valerianus, included in the "Analecta," 1707, together with *Josephus Barberius de Miseriâ Poetarum Græcorum*,—says,

"Tous ces Ouvrages meritoient d'être re-imprimés, à l'exception de celui de Barberius, qui n'est qu'une miserable rapsodie."

See also Le Clerc, Bibl. Chois. vol. XIV. 136, 137; Vossius, de Hist. Lat. III. 623, &c.; and see "Moral Observations," suggested by this Tract, in "Res Literariæ," I. 214—221.

How far I have done well or ill, in endeavouring to bring a work pronounced by Vossius and other great Scholars to be curious and interesting, again within the reach of those readers who are willing to extend their inquiries beyond the trash of a superficial and corrupt age, it is not for me to decide. Some of my friends seem to think that I am thus wasting my time; that nobody now reads the *Demi-ancients*; and nobody reads *modern* Latin. So much the worse for *Mr. Somebody!* Without modern Latin, all history, political and literary, before the middle of the sixteenth century, must be taken at *second-hand*. He who is content to read, yet not read the originals, must not set up for erudition: and he who persuades himself that he has got at the substance, and that the Moderns have said all that their predecessors have said, and said it equally well, if not better, is an egregious self-deceiver! B.

KERR &
RICHARDSON
STATIONERS
BOOK MAKERS
89 QUEEN ST
GLASGOW.

